

Riscuri naturale în zona Parcului Național Ceahlău, cu implicații asupra activităților turistice. Riscuri naturale în aria limitrofă Masivului Ceahlău, cu impact asupra turismului

Drd ing. C. GAMAN

Rezumat: *În lucrarea de față au fost analizate câteva din riscurile naturale mai importante ce s-au produs în lungul albiei râului Bistrița și ai unor afluenți, cu implicații asupra activităților turistice din zona Parcului Național Ceahlău: alunecările de teren de pe versantul stâng al lacului Izvoru Muntelui – Bicăz, care afectează DN 15, inundațiile din comuna Ceahlău, care afectează DJ 155F, locuințele (inclusiv pensiuni agroturistice) și inundațiile generate de fenomenul de zăpor de pe râul Bistrița care pot afecta DN 17B, în sectorul viaduct Poiana Teiului și comuna Borca (limita cu județul Suceava).*

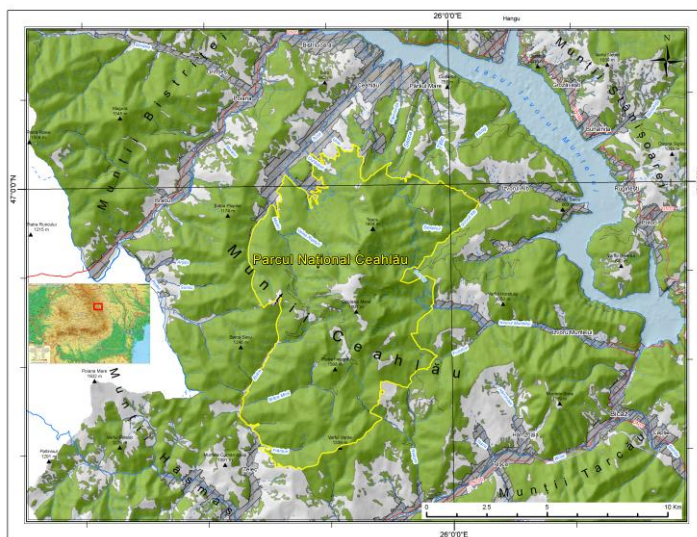
1. Noțiuni introductive.

Omul trăiește permanent într-un mediu în care este expus unei mari diversități de situații mai mult sau mai puțin periculoase, generate de numeroși factori. Începutul acestui mileniu se caracterizează printr-un impact tot mai accentuat al activităților umane asupra Terrei, care determină modificări globale ale mediului. Una dintre cele mai periculoase consecințe ale epocii contemporane este creșterea frecvenței, intensității și consecințelor fenomenelor naturale extreme. Manifestările extreme ale fenomenelor naturale cum sunt: furtunile, inundațiile provocate de viituri sau zăpoare, seceta, alunecările de teren, cutremurele puternice, la care se adaugă accidentele tehnologice (poluarea gravă) și situațiile conflictuale, pot să aibă influență directă asupra vieții fiecărei persoane și asupra societății în ansamblu. A apărut astfel un nou domeniu de cercetare, acela al riscurilor și hazardelor natural. Privitor la câteva din concepțiile asupra noțiunilor de *hazard*, *risc natural* și *vulnerabilitate* expuse în diferite lucrări științifice (Smith, 1992; Bălțeanu, 1992; Bălțeanu, Rădița, 2001; Moldovan, 2003; Goțiu, Surdeanu, 2007; Stângă, 2007; Romanescu, 2009; Gaman, 2014 etc.), rezultă că hazardul natural este probabilitatea interacțiunii dintre entități de natură antropică, economică, socială, politică, culturală și un

fenomen natural periculos, ale cărui atribute nu pot fi exact determinate (localizare, timp, intensitate, frecvență), riscul natural poate fi ca posibilitate de pierderi umane, materiale, economice, de mediu în urma interacțiunii dintre un fenomen natural periculos și o entitate vulnerabilă iar vulnerabilitatea reprezintă gradul de pierderi (0 - 100 %) rezultate din potențialitatea unui fenomen de a produce victime și pagube material. Gradul de vulnerabilitate este direct proporțional cu nivelul de dezvoltare socio-economică al arealului în cauză.

Poziția geografică a Masivului Ceahlău

2.

Localizare

Masivul Ceahlău, în cuprinsul căruia se încadrează Parcul Național Ceahlău, este situat în grupa centrală a Carpaților Orientali, în partea de sud - est a Munților Bistriței la întretăierea paralelei de 47° latitudine nordică cu meridianul de 26° longitudine estică. Față de munții vecini masivul este foarte bine delimitat de către văi largi și adânci. La est, lacul Izvorul Muntelui de pe Bistrița reprezintă limita spre Munții Stănișoarei; la nord, Bistricioara îl desparte de Munții Bistriței, iar Bicazul, la sud, de Munții Tarcău; la vest, culoarul morfologic natural, drenat depârșirile Pintic și Bistra, constituie limita naturală spre culmile Hăghieș,

Chicera și Comarnic care aparțin Hășmașului (Stănescu I., 1971).

Zona turistică a Ceahlăului este accesibilă prin patru drumuri transcarpatice : dinspre vestul țării pe ruta Toplița - Borsec - Tulgheș - Grințieș (DN 15), dinspre nord prin Bistrița - Vatra Dornei - Broșteni - Poiana Teiului (DN 17B), dinspre sud-vest prin Gheorghieni - Lacu Rosu - Bicaz (DN 12C), dinspre est prin Roman - Piatra Neamț - Bicaz (DN 15D), iar din nord-est prin Tg. Neamț - Poiana Largului (DN 15B). Legătura Bicaz – Durău se poate face prin Izvoru Muntelui (DJ 155F) sau prin DN 15 (baraj Izvoru Muntelui – viaduct Poiana Teiului – Călugăreni – Bistricioara).

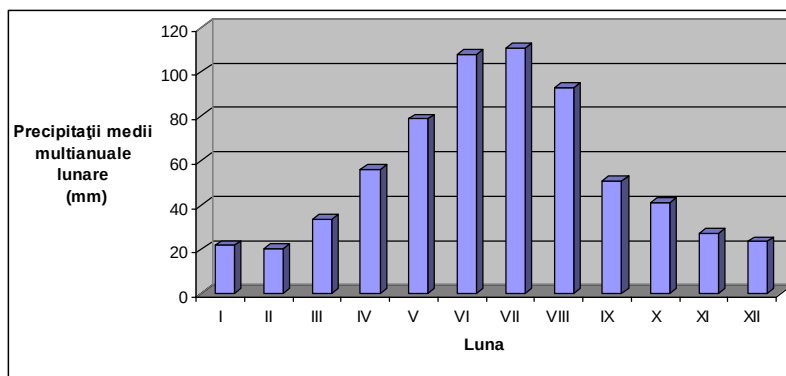
3. Aspecte ale principalelor fenomene naturale de risc cu implicații în dezvoltarea turismului din zona Parcului Natural Ceahlău. După cum se știe, infrastructura are un rol important în dezvoltarea turismului într-o anumită zonă a țării. De aceea am considerat necesar o analiză a hazardelor și riscurilor naturale din aria limitrofă a Parcului Național Ceahlău, respectiv *alunecările de teren* de pe versantul stâng al lacului Izvoru Muntelui – Bicaz, care afectează DN 15, *inundațiile* din localitățile Bistricioara și Ceahlău, care afectează DJ 155F, locuințele (inclusiv pensiuni) din respectivele localități și inundațiile generate de *fenomenul de zăpor* de pe râul Bistrița care pot afecta DN 17B, în sectorul viaduct Poiana Teiului și comuna Borca (limita cu județul Suceava). De asemenea un alt hazard geomorfologic care se manifestă în zona Parcului Național Ceahlău este alunecarea de teren din localitatea Izvoru Alb, unde în noaptea de 16 spre 17 august 2005, un deluvii mai vechi, de mari dimensiuni, de pe versantul drept al văii, s-a pus în mișcare, a blocat albia minoră a pârâului, formând un lac cu dimensiuni apreciabile: lungime de 300 m, lățime în sectorul mijlociu de 200 m și adâncime maximă de 4 - 5 m (Brânduș C., 2006). Caracteristicile elementelor climatice proprii arealului la care ne referim sunt reprezentative pentru „*tipul climatic temperat de munți mijlocii și joși*” din Carpații Orientali, moderat de răcoros în munții joși și răcoros în munții mijlocii, „cu elemente de climat montan moderat de cald în perimetrul lacului Izvoru Muntelui” (Mihăilescu, 2001). S-au avut în vedere, cu precădere, acele caracteristici ale cadrului natural ce prezintă grad ridicat de risc (caracteristici climatice, hidrologice geologice și geomorfologice).

3.1. Precipitațiile

În unii ani ploioși s-au înregistrat medii anuale de peste 800 mm, ca de exemplu la SH Ceahlău – Schit în anul 2001 : 825,8 mm, în anul 2005: 847,4 mm, în anul 2006 : 1020,2 mm, în anul 2007: 1023,9 mm, iar în anii secetoși precipitații ce au depășit cu puțin 300 mm, ca de exemplu în anul 1986 : 301,4 la SH Bistricioara și 298,9 mm la SH Ceahlău – Schit .

Cantitățile lunare maxime absolute de precipitații s-au înregistrat în anotimpul cald, respectiv în lunile mai și iunie, la SH Ceahlău – Schit : 178,7 mm (în luna mai 1984) și în lunile iulie și august, la SH Bistricioara : 228,3 mm (în iulie 1991) și 224,3 mm (în august 2005); la SH Ceahlău – Schit : 255,9 mm (în iulie 1991) și 189,3 mm (în august 1979). De asemenea precipitațiile atmosferice medii multianuale lunare cele mai ridicate au fost înregistrate în lunile de vară:

-la SH Ceahlău – Schit : în luna mai 78,7 mm, în luna iunie 107,7 mm, în luna iulie 110,7 mm, în luna august 93,1 mm (fig. 3).

Variația medie multianuală lunară a precipitațiilor atmosferice la SH Ceahlău – pr. Schit, în perioada 1973 - 2009

(sursa datelor prelucrate Stația hidrologică Piatra Neamț)

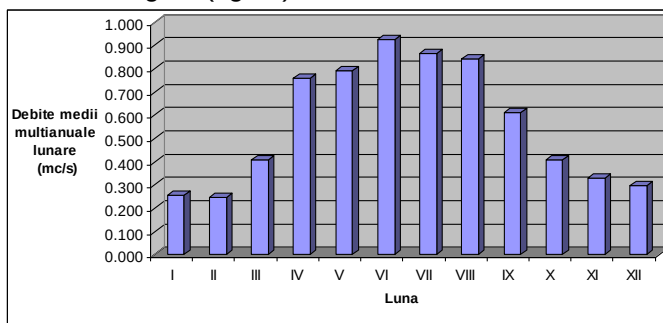
Graficul de mai sus confirmă faptul că variația anuală, specifică tipului climatic continental, se evidențiază prin creșterea progresivă a pluviozității, dinspre lunile decembrie – ianuarie, spre lunile mai – iunie (Mihăilescu, 2001). Cantitățile maxime de precipitații în 24 h, principali factori de risc în producerea hazardelor hidrologice, se înregistrează cu precădere în sezonul cald al anului și variază, local, datorită unei multitudini de cauze. Dintre cele mai semnificative valori, ce se pot constitui în factori de risc hidrologic, în funcție de suprafața pe care cad și durata

lor, menționăm : 81,9 mm la Ceahlău – Sat (iunie 1949) și 84,70 mm la SH Ceahlău – Schit (iunie 2010) .

3.2.Regimul debitelor

Atât debitele medii cât și cele absolute înregistrează mari variații sezoniere, lunare și diurne. În perioadele monitorizate de Stația Hidrologică Piatra Neamț, cele mai mari debite medii multianuale lunare s-au înregistrat în sezoanele de primăvară și vară:

- la SH Ceahlău – Schit : 0,76 mc/s în luna aprilie, 0,79 mc/s în luna mai, 0,93 mc/s în luna iunie și 0,87 mc/s în luna iulie și 0,84 mc/s în luna august (fig. 4);

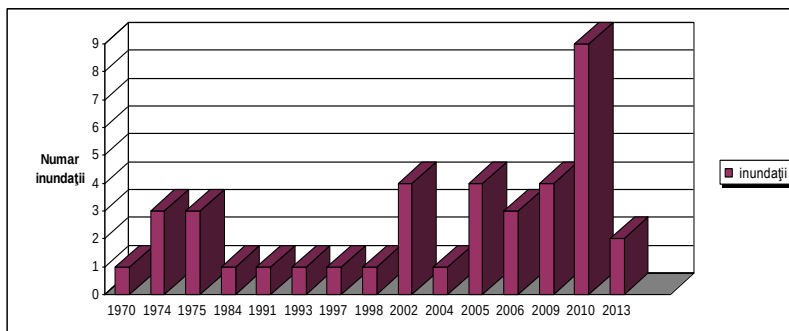

Variația debitelor medii multianuale lunare înregistrate la SH Ceahlău - pârâul Schit, în perioada (1976 -2012) (sursa datelor prelucrate Stația hidrologică Piatra Neamț)

Scurgerea maximă (debitul maxim) are o importanță deosebită ca valoare cantitativă prin efectele pe care le produce și anume inundațiile. Valorile maxime ale debitelor înregistrate la stațiile hidrometrice din arealul studiat sunt consemnate în tabelul 1.

3.3. Inundațiile

În arealul văii Bistriței, sectorul barajul Izvoru Muntelui și comuna Borca inundațiile reprezintă cel mai frecvent tip de hazard natural. Cauza o reprezintă precipitațiile abundente datorate instabilității atmosferice accentuate, determinată de succesiunea frecventă a unor fronturi barice.

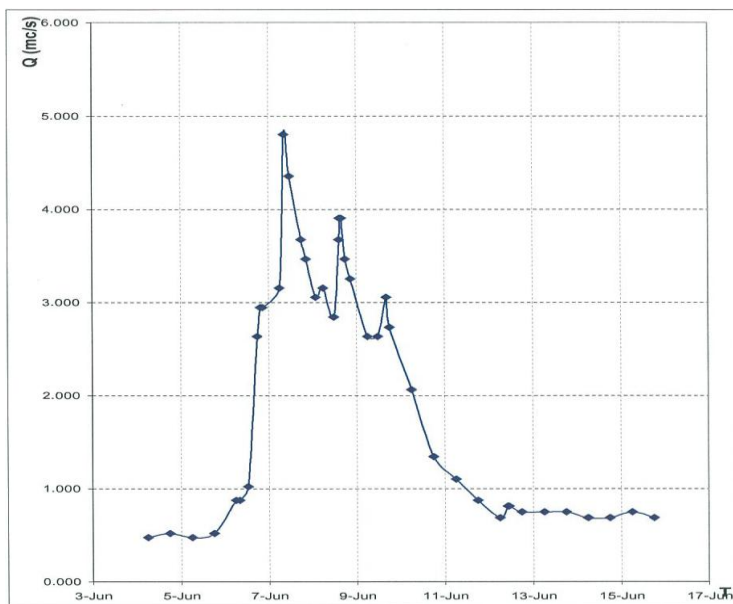

Numărul inundațiilor înregistrate în comuna Ceahlău, perioada 1970 – 2013 (Planul de apărare împotriva inundațiilor, ghețurilor și poluărilor accidentale pe cursurile de apă din comuna Ceahlău, 2013)

Frecvența de producere a inundațiilor și amploarea acestora au crescut datorită în principal schimbărilor climatice și reducerii capacității de transport a albiilor prin dezvoltarea în general a localităților în albia majoră a cursurilor de apă. Acest lucru se poate observa și în graficul privind variația inundațiilor din perioada 1970 - 2013, în comuna Ceahlău (Fig. 5). Anul 2005 a reprezentat unul din punctele de reper pentru intensitatea inundațiilor produse în județ ca urmare a volumului mare de precipitații, fiind anul în care s-au depășit cotele de apărare la cele mai multe stații hidrometrice.

În data de 12.07.2005 ora 06.00 la p.h. Ceahlău, pr. Schit s-a depășit C.A. cu 10 cm ($H = 10$ cm, $Q = 18,30$ mc/s), cu un maxim în data de 12.07.2005 ora 20.00 când s-a depășit C.A. cu 25 cm ($H = 25$ cm, $Q = 29,50$ mc/s); 12.07.2005 ora 06.00 la p.h. Bistricioara, r. Bistricioara s-a depășit C.A. cu 10 cm ($H = 110$ cm, $Q = 65,00$ mc/s), cu un maxim în data de 12.07.2005 ora 20.00 când s-a depășit C.A. cu 50 cm ($H = 150$ cm, $Q = 102,00$ mc/s).

Hidrograful viiturii din 07.06.2013, pâraul Schit, stația hidrometrică Ceahlău

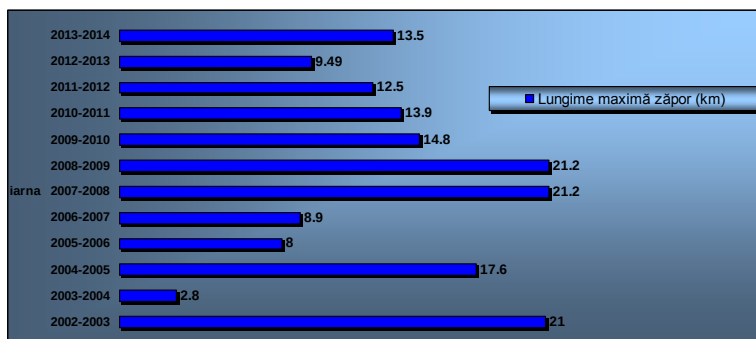
Inundațiile produse s-au manifestat și pe multe pâraie necontrolate hidrometric, o serie de torenți fiind activați de ploi, înregistrându-se scurgeri importante de pe versanți. Anii 2006, 2010 și 2013 au fost de asemenea ani de referință privind producerea inundațiilor în zona studiată, datorită precipitațiilor cu caracter torențial căzute care au dus la revărsarea unor pâraie (pr. Maicilor), creșteri de niveluri și debite pe râul Bistricioara și pr. Schit. De asemenea precipitațiile cu caracter torențial înregistrate la SH Ceahlău, pr. Schit, comuna Ceahlău, în intervalul 06.06.2013 ora 06.00 și 07.06.2013 ora 06.00 (52 l/mp), cumulate cu precipitațiile din data de 07.06.2013 între orele 06.00 – 10.00 (23,8 l/mp) au generat importante scurgeri pe versanți, torenți și pâraie, creșteri de debite și niveluri pe unele râuri din bazinul hidrografic Bistrița. Regimul torențial al scurgerii pâraului Schit la Stația hidrometrică Ceahlău, se poate observa în hidrograful viiturii produse în data de 07.06.2013 (Fig. 6).

Cu toate că numărul inundațiilor a crescut în perioada analizată, după anul 2005 se observă o reducere a pagubelor produse de aceste fenomene hidrologice periculoase. Acest fapt

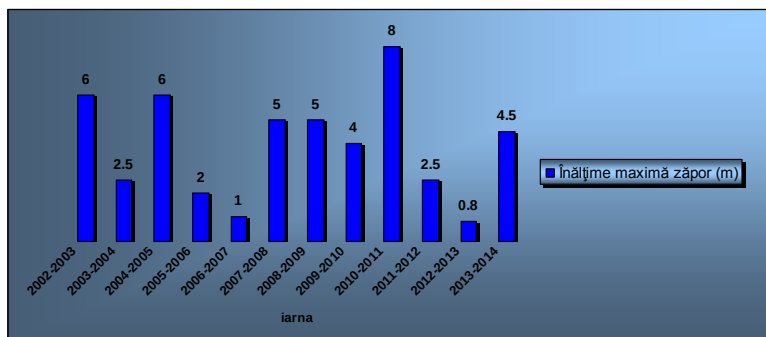
este consecința măsurilor structurale și nestructurale luate de autoritățile administrației publice locale și instituțiile responsabile cu managementul situațiilor de urgență și confirmă eficiența acestora.

3.4 Zăporul din amonte de coada lacului Izvoru Muntelui – Bicaz

Zăporul, fenomen hidrometeorologic complex, specific sezonului rece al anului, determinat de procesele de îngheț - dezgheț ale apelor râurilor, este obișnuit pentru râurile din zona temperată, constituindu-se într-un important factor de risc pentru producerea inundațiilor. Pe râul Bistrița, cu cel mai lung curs în aria montană, în România, fenomenul de zăpor este cel mai frecvent și intens la nivelul țării. După formarea acumulării Izvoru Muntelui – Bicaz, pe râul Bistrița în sectorul coada lacului Izvoru Muntelui - Bicaz până la limita cu județul Suceava, și-a făcut apariția un tip de zăpor deosebit care blochează albia râului pe lungime, depășind 20 km, aglomerările de năboi atingând grosimi care depășesc 1 – 8 m.

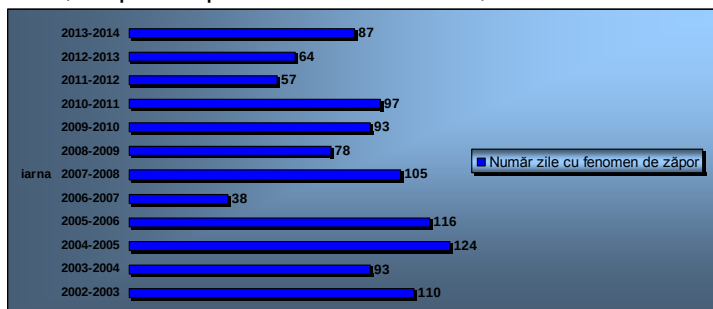

Variația lungimii maxime a zăporului pe râul Bistrița (sectorul coada lacului Izvoru Muntelui -Bicaz până la limita cu județul Suceava), în perioada 2002-2014(sursa datelor prelucrate Sistemul de Gospodărire a Apelor Neamț)

Variația grosimii (înălțimii) maxime a aglomerărilor de năboi (zăpor) pe râul Bistrița (sectorul coada lacului Izvoru Muntelui - Bicz până la limita cu județul Suceava), în perioada 2002-2014(sursa datelor prelucrate Sistemul de Gospodărire a Apelor Neamț)

Durata fenomenului oscilează între 24 zile (iarna 1992 – 1993) și 110 zile (iarna 1995 - 1996) pentru șirul de ani 1972 – 2002, iar pentru perioada 2002 – 2014, între 38 – 124 zile (Fig.

Evoluția fenomenului de zăpor pe râul Bistrița (sectorul coada lacului Izvoru Muntelui –Biczpână la limita cu județul Suceava), în perioada 2002-2014(sursa datelor prelucrate Sistemul de Gospodărire a Apelor Neamț)

După cum rezultă din grafic, în ultimii 12 ani perioada de manifestare a fenomenului de zăpor are o distribuție neuniformă în funcție de condițiile climatice specifice fiecărui an . Numărul mediu de zile în care se înregistrează fenomenul de zăpor este de 88 zile, luând în calcul șirul de ani 2002 – 2014.Acest tip de zăpor a fost semnalat pentru prima dată, de Ciaglic et. al (1975). Autorii precizează că fenomenul are două faze : prima fază *submersă* în care năboiul adus de râu pătrunde sub podul de

gheață a râului pe o oarecare distanță. Obturarea secțiunii se face prin depunerea năboiului pe fundul vechii albiei în interiorul cuvetei lacului (zona Călugăreni) și nu prin „alipirea” de baza inferioară a stratului de gheață (ca pe râuri), de unde se extinde treptat spre amonte prin albia râului, umplând-o și în multe cazuri depășind malurile – faza *emersă*.

**Manifestarea fenomenului dezăpor pe râul Bistrița (faza emersă),
anii 2008, 2009**

Cele mai importante inundații datorate fenomenului de zăpor și a unor factori favorabili (existența unor poduri și podețe care reduc dimensiunile albiei minore, a unor lucrări hidrotehnice nefinalizate, a extinderii neraționale în albie a unor anexe gospodărești etc.), cu victime omenești și pagube materiale însemnate s-au produs în data de 24.12.1995 și 01.01.2003 (Gaman, 2014). Datele comparative ale celor două revărsări sunt prezentate în tabelul 4.

3.5 Alunecările de teren

De la darea în folosință (1964) și până în prezent, periodic, platforma DN 15 cât și lucrările de artă aferente au suferit degradări importante, cauzate de alunecări de teren de pe versantul stâng al lacului Izvoru Muntelui – Bicăz. Primele manifestări au apărut chiar în timpul executării lucrărilor de construcție, repetându-se cu o oarecare “ciclicitate” în perioadele 1965 - 1966, 1972 - 1973, 1977 - 1980, în urma unor intervale de timp cu precipitații puternice (Gaman, 2013). Cercetările efectuate în perioada 2011- 2013 au avut în vedere cunoașterea stadiului actual al evoluției proceselor denudaționale (deplasările în masă, ravenările, eroziunea în suprafață) de pe versantul stâng al văii

Bistriței, în sectorul viaduct Poiana Teiului și barajul Izvoru Muntelui. Acestea au constatat, în primul rând, în identificarea arealelor unde respectivele procese au cunoscut reactivări recente în inventarierea efectelor negative ale acestora asupra diverselor utilizări edilitare și evidențierea unor noi cauze ce au condus la reactivarea proceselor denudaționale.

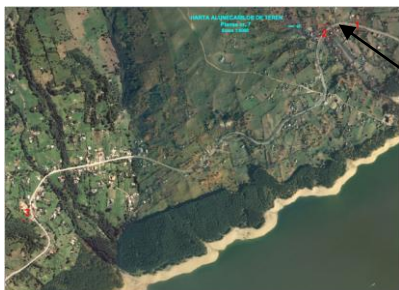
În opinia noastră, începând cu ultimul deceniu al secolului trecut, activitatea umană a cauzat apariția, în arealul de referință, a unor noi factori favorabili reactivării proceselor denudaționale, precum și intensificarea acțiunii unora din factorii anteriori. Între aceștia menționăm; - *lipsa lucrărilor necesare bunei funcționări a lucrărilor de protecție a DN 15*, ceea ce a condus la colmatarea șanțurilor care însoțesc șoseaua, a drenurilor amplasate pe versant la partea superioară a șoselei și a microtunelurilor (conductelor) ce subtraversează șoseaua, care n-au mai asigurat scurgerea apelor de pe versant, iar terasamentul șoselei a funcționat ca un baraj, favorizând astfel supraumectarea deluviilor și blocarea cu material deluvial a părții carosabile, fisurarea sau distrugerea parțială a unor ziduri de sprijin, a unor culee, pile de pod și viaducte; - *intensificarea traficului pe DN 15*, în special al *traficului greu și foarte greu* în ultimele două decenii, care au determinat trepidații frecvente și de mare amplitudine; - *creșterea numărului construcțiilor civile grele* (case de vacanță, hoteluri), cele mai multe dintre acestea pe deluvii insuficient stabilizate, fără lucrări corespunzătoare de consolidare a terenurilor (ziduri de sprijin, drenuri etc.) și de evacuare a apelor uzate; - *aparitia unor noi căi secundare de transport pe versant*, fără măsurile necesare de consolidare; - *lipsa unor lucrări de amenajare a albiilor pâraielor ce subtraversează DN 15* (baraje, cleionaje), lucrări care să determine supraînălțarea talvegurilor acestora de o parte și alta a carosabilului (Gaman, 2013).

Arealele asupra cărora vom face referire se suprapun bazinelor de recepție ale pâraielor Vârlan, Buba (Lețești), Butii, Huidumani și Grozăvești, situate pe teritoriul administrativ al comunei Hangu, unde procesele denudaționale actuale au cunoscut vizibile reactivări, începând cu anul 2000, afectând în diverse sectoare carosabilul și lucrările de protecție ale DN 15, subtraversările acestuia prin conducte (mici tuneluri) și supratraversările prin podețe și viaducte, construcțiile civile (din ce în ce mai numeroase) și chiar vechile forme de utilizare ale terenurilor. În arealul 1, situat în secțiunea viaductului de la vest

de Buhalnița, alunecările relativ active de pe versant, sub formă de lentile și monticuli, presează asupra viaductului (grinzile acestuia au suferit deplasări inegale între ele) și a terasamentului drumului, acțiuni favorizate și de construcția pe deluviul de la partea superioară a șoselei, pe un con deluvial al acestuia, a trei case și a anexelor acestora (Fig. 11).

Secțiunea viaduct Buhalnița – DN 15 (Arealul 1), 2013

Arealul 2, situat la 100 m vest de precedentul, se suprapune unui vechi deluviu parțial reactivat (alunecare de vale cu deplasare nesesizabilă). Pe seama acestuia, partea carosabilă a șoselei a suferit o fracturare și o tasare de circa 0,8-1 m, pe o lungime de circa 80 m, care s-a declanșat în anii 2005 – 2006.

Arealul 3 este suprapus unui deluviu secundar din bazinul de recepție al pârlului Grozăvești. Sunt evidente aici efectele negative datorate punerii în mișcare a deluviului de la partea superioară a versantului și de tasare a terasamentului șoselei, datorate lipsei unor măsuri de stabilizare a talvegului torentului de o parte și alta a subtraversării șoselei. De asemenea, construirea de edificii pe monticuli și valuri de alunecare fără lucrări de consolidare a taluzurilor creează pe versant.

Arealul 4, situat în intravilan Grozăvești, cu dimensiuni de peste 15 ha, este afectat de o parte și alta a șoselei de deluvii relativ stabilizate, cu grosimi de 3-5 m și 5-8 m, sub formă de monticuli și lentile, reactivate recent pe mici areale, sub formă de alunecări de vale, care au afectat stabilitatea drumului național. În consecință au fost executate lucrări de prevenire și consolidare (drenuri, ziduri de sprijin etc. Arealul 5, ce corespunde în ansamblu bazinului hidrografic al pârlului Huidumani, este reprezentativ pentru întregul areal studiat, ca extindere și

intensitate a proceselor denudaționale, dominate de deplasările în masă, cu vârste foarte diferite. Un deluviiu de umplutură al unui torent secundar de pe dreapta pâ râului Huiduman, ce se reactivează în anii cu exces de umiditate, este evitat printr-un viaduct, construit în anii de modernizare a șoselei, ce a fost supus unor evidente presiuni. S-au constatat distanțe inegale ale rosturilor dintre grinzi, umplerea cu deluvii a spațiilor dintre piloane etc..

Arealul 6 este corespunzător bazinului pâ râului Butii în ansamblu. Apele pâ râului traversează șoseaua printr-un tunel betonat situat la 12 m sub nivelul carosabil, diferență altitudinală ce a cauzat tasarea pâ rții carosabile a șoselei cu circa 0,7 - 0,8 m pe verticală, pe o lungime de 50 - 60 m.

Arealul 7, pe un con deluvial, al unei alunecări de vale (vale „limbă de ghețar”), ce intersectează DN 15 imediat la vest de pâ râul Butii, unde carosabilul acesteia a suferit o denivelare de 0,5 m - 1,5 m, pe o lungime de 80 - 100 m. Arealul 8 B corespunde bazinului hidrografic al pâ râului Lețești, care este afectat, în proporții diferite, de o întreagă gamă de procese denudaționale, reprezentate prin deluvii asemănătoare ca grosime și vechime, ca tipuri de alunecare și frecvență a cornișelor active, ca frecvență a ogașelor și ravenelor, la fel ca în cuprinsul bazinului de recepție al pâ râului Huidumani.

Alunecări de teren active în Arealul 8 A, Muchia Bubei (amonte și aval de DN 15), 2005 și 2013

Arealul 8 A reprezintă o alunecare torențială (vale de alunecare), reactivată în ultimul deceniu, situată sub Muchia Bubei, pe rama nord- vestică a bazinului de recepție al pâ râului Lețești (Buba). Deplasarea materialului deluvial s-a efectuat sub formă de brazde și curgeri noroioase, pe o durată de mai mulți ani, cu viteze diferite, cu precădere în anii ploioși și în sezoanele umede ale anului, așa încât deluviul a depășit zidul de protecție al DN 15, blocând traficul pe diferite perioade. Alunecarea a fost

reactivată și pe suprafața de versant situată sub nivelul șoselei (spre cuveta lacului, cu nivel de bază foarte coborât), prin retragerea succesivă a cornișei (zonei de desprindere), ce a afectat materialul de umplutură al unei terase antropice situată la marginea șoselei și a ajuns în axul părții carosabile a șoselei. Începând cu anul 2011 au fost efectuate importante lucrări de refacere a terasamentului șoselei, de consolidare a versantului de pe partea superioară a acesteia (lucrări de drenaje și asigurarea scurgerii superficiale a apei) și de la partea sa inferioară (prin refacerea terasei și consolidarea versantului), lucrări ce au necesitat importante investiții. Măsurile de prevenire și stabilizare a proceselor se dovedesc insuficiente.

BIBLIOGRAFIE

- BĂLTEANU D. (1992) - *Natural Hazards in Romania*, R. R. Geogr., București.
- BĂLTEANU D., ALEXE RĂDIȚA (2001) - *Hazarde naturale și antropogene*, Edit. Corint, București.
- BOGDAN O., MARINICĂ I. (2007) - *Hazarde climatice din zona temperată, geneză și vulnerabilitate cu aplicații în România*, Editura Lucian Blaga, Sibiu.
- BRÂNDUȘ C. (2006) - *Alunecări de teren cu caracter endemic pe teritoriul satului Izvoru Alb – județul Neamț*, Revista de geomorfologie, nr. 8, București.
- CIAGLIC V., RUDNIC I., TIMOFTE V., VORNICU P. (1975) - *Contribuții la cunoașterea fenomenului de colmatare a lacului de acumulare Izvoru Muntelui*, IMH, Studii de hidrologie, XLIV, 235-261.
- GAMAN C. (2013) - *Climate and hydrological risks in the middle Bistrița valley, Romania*, Conference Challenges in meteorology 3: "Extreme Weather and impact on society", Zagreb, Croația.
- GAMAN C. (2013) - *Impactul alunecărilor de teren asupra DN15, în zona lacului Izvoru Muntelui- Bicaz*, Present Environment and Sustainable Development, vol. 7, No. 1, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași.
- GAMAN C. (2013) - *Stadiul actual al proceselor geomorfologice denudaționale de pe versantul stâng al lacului Izvoru Muntelui – Bicaz, în sectorul Poiana Largului - Buhalnița*, Present Environment and Sustainable Development, vol. 7, No. 2, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași.
- GAMAN C. (2013) - *Factori de risc ce concură la apariția și evoluția alunecărilor de teren pe versantul stâng al lacului de acumulare Izvoru Muntelui – Bicaz (județul Neamț)*, Lucrările sesiunii de comunicări științifice cu participare internațională din Facultatea de pompieri Ediția a XV – a, SIGPROT, 2013, Ed. Matrixrom, București.
- GAMAN C. (2014) - *Hazarde hidrologice generatoare de situații de urgență, în sectorul montan mijlociu al văii Bistriței*, Lucrările Seminarului Geografic „Dimitrie Cantemir”, nr. 37, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași.

- GOȚIU DANA, SURDEANU V. (2007) - *Noțiuni fundamentale în studiul hazardelor naturale*, Edit. Presa Universitară Clujeană, Cluj - Napoca.
- GRECU FLORINA (2003) - *Hazarde și riscuri naturale*, Edit. Universitară, București.
- MIHĂILESCU FL. I. (2001) - *Studiu climatic și microclimatic al văii râului Bistrița în sectorul montan, cu lacuri de acumulare*, Edit. Ex. Ponto, Constanța.
- ROMANESCU GH. (2009) - *Evaluarea riscurilor hidrologice*, Editura Terra Nostra, Iași.
- SMITH K. (1992) - *Environmental Hazards – Asseessing Risk and Reducing Disaster*, London; New York : Routledge.
- STÂNGĂ I.C. (2007) - *Riscuri naturale, noțiuni și concepte*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași.
- STĂNESCU I. (1971) - *Aspecte climatice din zona înaltă a masivului Ceahlău*, Anal. Șt. Univ. „Al. I. Cuza”, Iași, Sec. II c (geogr.), T. XVII
- * * * Rapoarte sinteza privind apărarea împotriva inundațiilor, accidentelor la construcțiihidrotehnice și secetei hidrologice din județul Neamț, 2005, 2006, 2010 și 2013

* * * http://www.neamt.ro/Info_utile/tour_nt.html

Caracteristici și tendințe ale stratului de zăpadă în masivul Ceahlău și impactul asupra turismului pe timpul iernii

APOSTOL Liviu, IORDACHE Iulian
Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Facultatea de
Geografie și Geologie

Rezumat:*Lucrarea de față explorează tendințele actuale ale stratului de zăpadă în zona masivului Ceahlău utilizând date provenite din măsurători și imagini cu extinderea stratului de zăpadă MODIS, versiunea a-V-a. Articolul evidențiază faptul că pe versantul estic al Masivului Ceahlău stratul de zăpadă este supus unor procese diferite față de restul masivului.*

INTRODUCERE

Turismul de agrement hibernal joacă un rol extrem de important în cadrul sistemului socio-economic al localităților în care se poate practica. Pentru valorificarea acestui tip de turism sunt necesare anumite condiții climatice, persistența stratului de zăpadă și o grosime care să fie favorabilă practicării sporturilor de iarnă într-un interval cât mai lung de timp. Pe versantul estic al Carpaților Orientali, grosimea medie a stratului de zăpadă este destul de redusă. În plus, persistența stratului de zăpadă în sezonul rece este pusă în pericol de ultimele tendințe climatice. Toate rapoartele IPCC (Intergovernmental Panel on Climate Change) confirmă faptul că încălzirea globală este o problemă majoră a omenirii.

1.1 Zona studiată.

Masivul Ceahlău este situat în grupa centrală a Carpaților Orientali, în partea de sud-est a Munților Bistriței. Zona studiată are o suprafață de 290 km² fiind mărginită la nord, est și sud-est de văile râurilor Bistricioara, Bistrița, lacul Izvorul Muntelui. În ceea ce privește limita vestică, ea este mai puțin pregnantă, ea corespunde văilor Pinticului și Jidanului (Capra) tributar râului Bicaz. Din punct de vedere altitudinal, cele mai importante vârfuri sunt: Ocolașul Mare (1907 m), Toaca (1904 m), Bâtca lui Ghideon (1845 m) și Lespezi (1805 m).

1.2 Context climatic.

Teritoriul Masivului Ceahlău este situat în climatul temperat de tranziție (Apostol, 2004). Aria studiată prezintă influențe de ariditate și se află în ținutul climatic de munte, etajele munților joși, cu altitudinea cuprinsă între 800 m și 1700 m și al munților înalți, cu altitudine de peste 1700 m, subținutul climatic al Carpaților Orientali, districtele climatice de pădure, pajiști montane și alpine. Întreaga suprafață este încadrată în topoclimatul complex al Munților Ceahlău. Prin caracteristicile sale, relieful imprimă climei caracteristici locale, generând tipuri specifice de topoclimate naturale elementare: văi înguste și largi, culmi muntoase, abrupturi, suprafețe calcaroase, versanți cu diferite orientări etc. (Bogdan, 1979, 1983).

2. MATERIALE ȘI METODE

Principala sursă de informații pentru studiile de climatologie montană se bazează pe date provenite din măsurătorile clasice, în adăposturi, prin măsurători punctiforme (cu ajutorul senzorilor). Principalul neajuns al acestora este dat de faptul că acestea sunt distribuite neomogen. Pentru realizarea acestui studiu s-au utilizat datele provenite, din măsurători, de la stațiile Ceahlău-Toaca și Ceahlău Sat. Pe lângă acestea, au fost utilizate și datele furnizate de către senzorii instalați la bordul sateliților Terra (EOS AM) și Aqua (EOS PM) din cadrul misiunii MODIS (The Moderate Resolution Imaging Spectroradiometer) a NASA.

Avantajele utilizării acestor imagini pentru studiul privind evoluția stratului de zăpadă sunt multiple. În primul rând, vorbim despre accesul relativ facil și disponibilitate imediată a datelor, rezoluție spațială de 500 m, acoperire la nivel global, costuri reduse. Legat de dezavantaje, cel mai important neajuns este dat de contaminarea cu nori, mai frecventă în lunile de iarnă, exact perioada pe care acest studiu o are în vedere. Mai multe informații legate de caracteristicile tehnice ale senzorilor pot fi consultate(http://nsidc.org/data/docs/daac/modis_v5/myd10a1_modis_aqua_snow_daily_global_500m_grid.gd.html).

3. REZULTATE

3.1. Evoluția temperaturii

Analiza graficului privind evoluția temperaturii în perioada 1964-2013 relevă faptul că în această perioadă, și la Ceahlău Toaca a existat o tendință de creștere a temperaturilor, situație

conformă tendinței generale de creștere a temperaturii la nivel global.

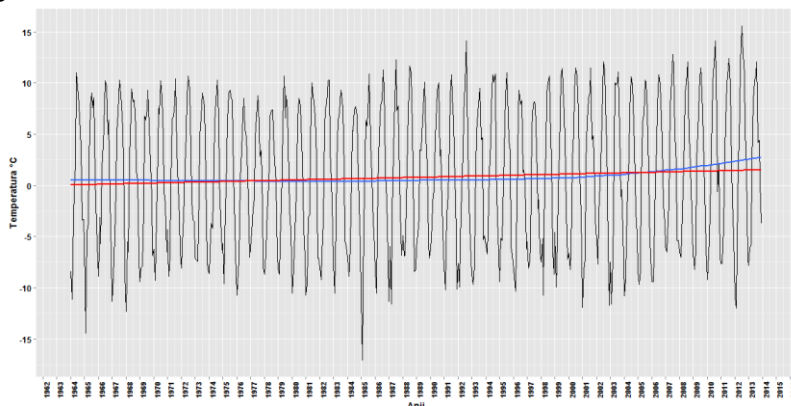
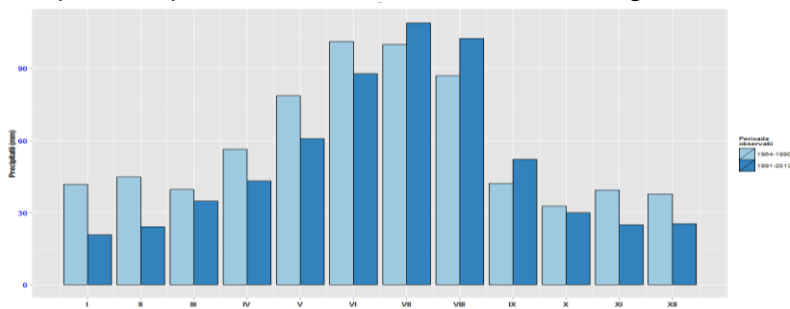

Fig. 2. Evoluția temperaturii medii anuale la stația meteorologică Ceahlău-Toaca (1964-2013)

3.2. Precipitațiile atmosferice

Analiza a două perioade de observații diferite, 1964-1990 și 1991-2013, pentru stația meteorologică Ceahlău Toaca, a pus în evidență faptul că precipitațiile medii anuale au scăzut ușor, iar începând din luna noiembrie și până în iunie, toate lunile au valori medii mai mici. Ceea ce este cel mai important pentru acest studiu este faptul că în lunile cu precipitații majoritar solide, în care se formează stratul de zăpadă cu persistență și grosimi acceptabile, perioada noiembrie-martie, a înregistrat scăderi

remarcabile, în ianuarie și februarie, principală perioadă pentru turism hibernal și sporturi de iarnă, cantitățile de ninsoare au scăzut practic la jumătate (fig. 3).

Fig. 3. Cantitățile medii lunare de precipitații la stația meteorologică Ceahlău-Toaca ale perioadei 1964-1990, comparativ cu perioada 1991-2013.

În ceea ce privește variația anuală a precipitațiilor, la stația meteorologică Ceahlău-Toaca, se observă o ușoară tendință de scădere, după un vârf în iarna 2010-2011 (fig. 4).

Tendența de scădere este mult mai pronunțată pentru numărul de zile cu precipitații solide, care în ultimele două decenii au avut o scădere alarmantă (fig. 5).

3. STRATUL DE ZĂPADĂ

Prezența unui strat gros și persistent de zăpadă constituie o condiție obligatorie pentru sporturile de iarnă, dar și un important factor în practicarea diferitelor forme de turism hibernal.

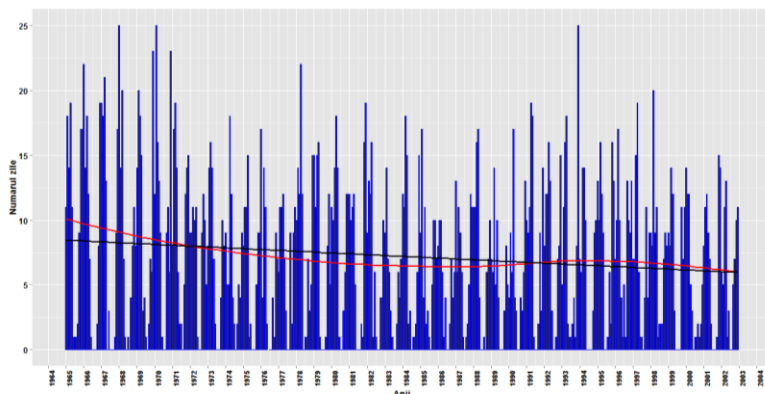

Fig. 4. Variația cantităților medii anuale de precipitații la stația meteorologică Ceahlău-Toaca (1964-2013)

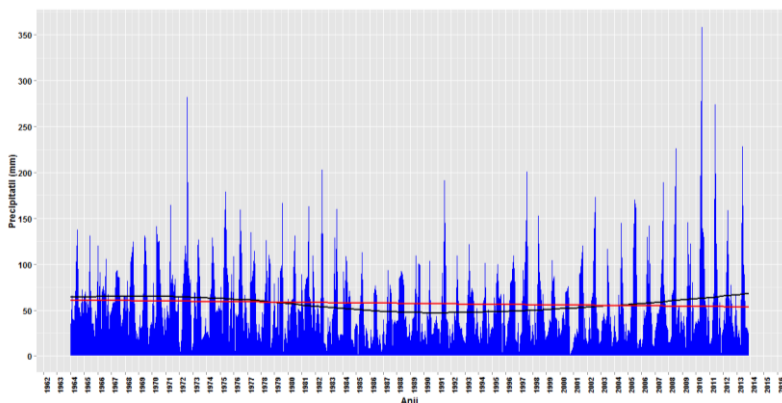

Fig. 5. Numărul lunar de zile cu precipitații solide la stația meteorologică Ceahlău-Toaca (1964-2013)

Pentru a identifica perioadele în care favorabilitatea prezenței stratului de zăpadă a fost realizat graficul gradului de asigurare pentru stația meteorologică Ceahlău-Toaca.

Cu o asigurare favorabilă (peste 80% din numărul de cazuri), stratul de zăpadă este prezent în perioada 1 decembrie - 1 mai (fig. 6). Bineînțeles, pentru acest parametru, ca și pentru ceilalți parametri analizați, prezentați pentru stația meteorologică Ceahlău-Toaca, singura care există în aria Masivului Ceahlău, datele sunt doar orientative pentru activitatea de sporturi de iarnă și turism hibernal în întregul masiv, deoarece analizele sunt aplicabile doar pentru aria platoului înalt al Ceahlăului.

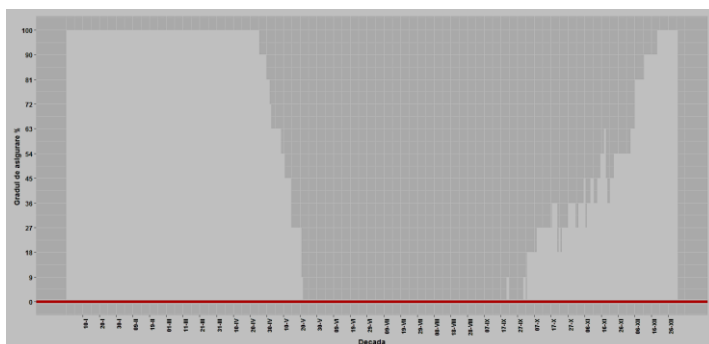

Fig. 6. Gradul de asigurare al prezenței stratului de zăpadă la stația meteorologică Ceahlău-Toaca în perioada 2003-2013.

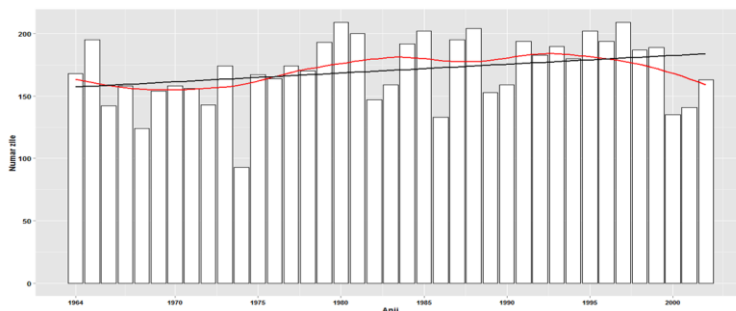

Fig. 7. Variația numărului anual de zile cu strat de zăpadă la stația meteo Ceahlău-Toaca în perioada 1964-2002

Hărțile privind caracteristicile stratului de zăpadă vor evidența particularitățile locale. Pentru o perioadă lungă, tendința liniară relevă creșterea numărului de zile cu strat de zăpadă, dar, la fel ca și în cazul variației precipitațiilor anuale, tendința de scădere este evidentă pentru ultimele două decenii (fig. 7).

Analiza frecvenței claselor de grosimi ale stratului de zăpadă ne indică faptul că numărul de zile în care stratul de zăpadă are grosimi mai mari de 15 cm, este suficient de mare din luna decembrie, până în luna martie inclusiv (fig. 8).

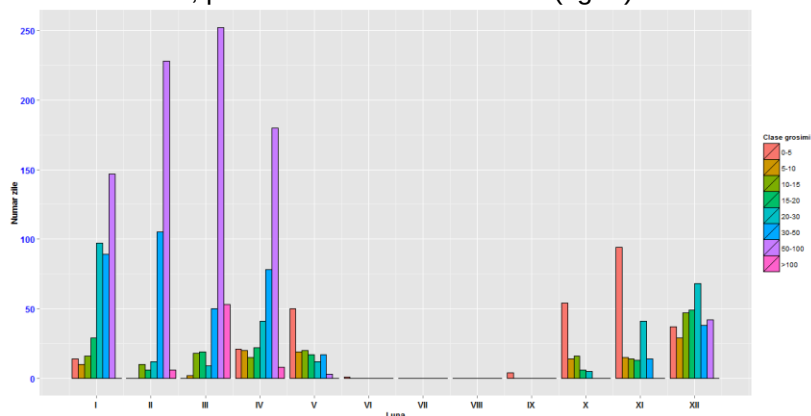

Fig. 8. Frecvența medie a claselor de grosimi ale stratului de zăpadă la stația meteorologică Ceahlău-Toaca (2003-2013).

La Ceahlău Toaca, grosimea maximă zilnică din perioada 2003-2013 a fost înregistrată în data de 22 martie 2009, cu valoarea de 132 cm (fig. 9). Tendința pentru ultimele două decenii este de scădere, tendință dată de situația din ultimul deceniu.

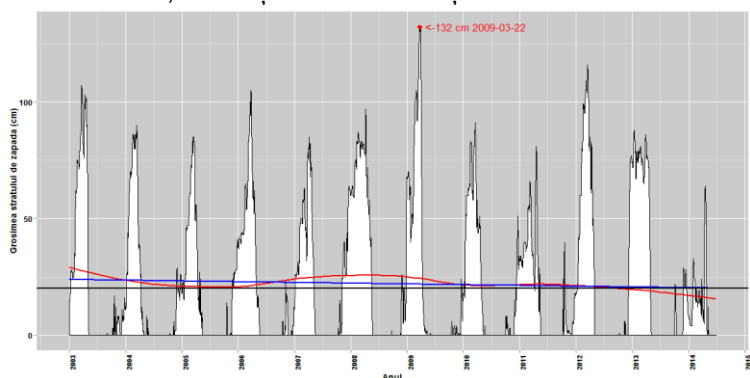

Fig. 9. Evoluția grosimii zilnice a stratului de zăpadă la stația meteorologică Ceahlău-Toaca (2003-2013)

larna 2013-2014 a prezentat valori îngrijorător de scăzute. În perioada 2003-2013, valorile medii lunare ale intervalului decembrie-aprilie (fig. 10), au fost favorabile practicării sporturilor de iarnă și a turismului hibernal.

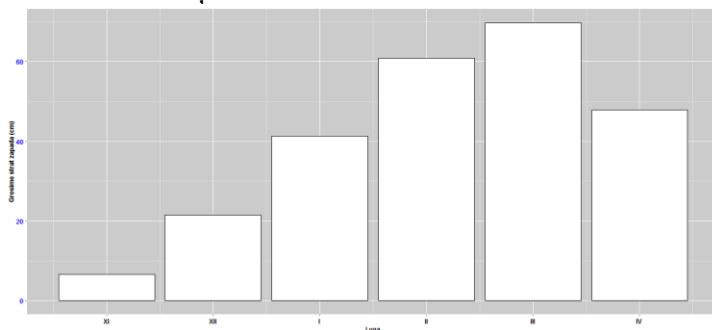

Fig. 10. Grosimea medie lunară a stratului de zăpadă la stația meteorologică Ceahlău-Toaca în sezoanele reci ale perioadei 2003-2013

La nivelul platoului Ceahlăului, cea mai mare grosime medie a stratului de zăpadă în intervalu rece al anului (noiembrie-martie), s-a înregistrat în luna martie, cu valori de peste 60 cm, iar cea mai mică medie se înregistrează în luna decembrie cu valori de 6 cm. Grosimea medie decadică ale stratului de zăpadă în sezonul rece pune mai precis în evidență caracteristicile stratului de zăpadă (fig. 11). Din a doua decadă a lunii decembrie și până în luna aprilie, la nivelul platoului grosimea zăpezii este favorabilă practicării sporturilor de iarnă și a turismului hibernal

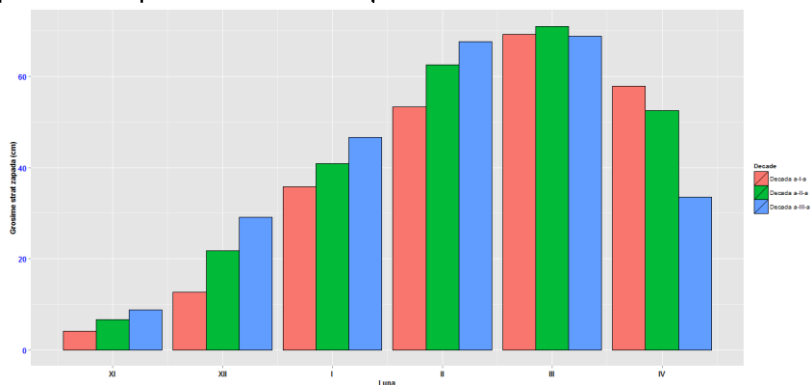

Fig. 11. Grosimea medie decadică a stratului de zăpadă în sezonul rece la stația meteorologică Ceahlău-Toaca în perioada 2003-2013

4. DURATA DE STRĂLUCIRE A SOARELUI

Durata de strălucire a soarelui este un parametru care, la temperaturi pozitive ale aerului, are un impact negativ accentuând topirea zăpezii, dar la temperaturi negative este un factor pozitiv atât pentru sporturile de iarnă, cât și pentru turismul hibernal. Poziția altitudinală a platoului Ceahlăului, face ca durata posibilă de strălucire a soarelui să fie mare.

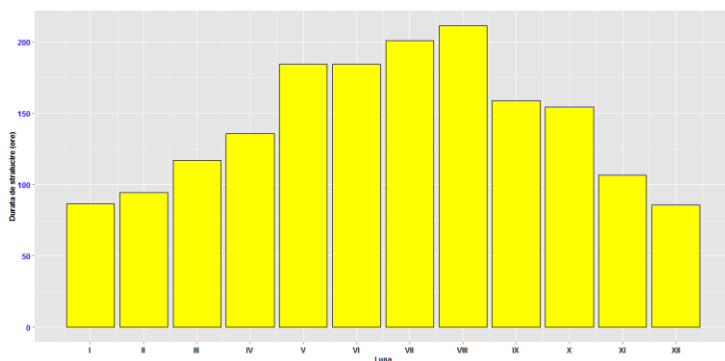

Fig. 12. Durata medie lunară de strălucire a Soarelui la stația meteorologică Ceahlău-Toaca în perioada 2003-2013.

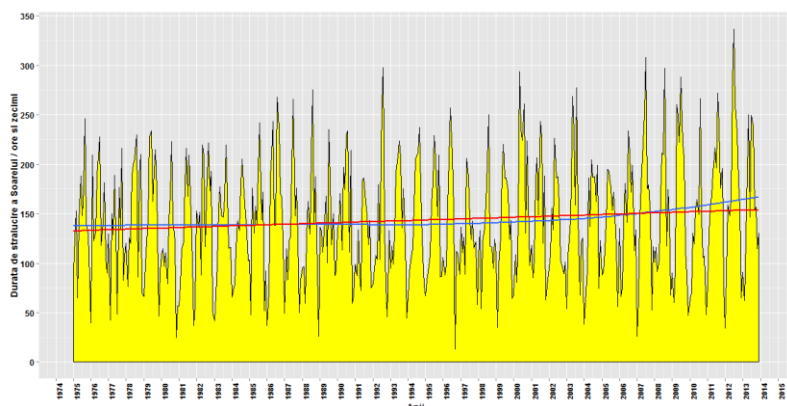

Fig. 13. Variația multianuală a duratei lunare de strălucire a Soarelui la stația meteorologică Ceahlău-Toaca în perioada 1975-2013

În sezonul rece, în multe cazuri, platoul, implicit stația meteorologică Ceahlău-Toaca se află deasupra plafonului superior al norilor Stratus, ceea ce duce, deasemenea, la creșterea duratei de strălucire a soarelui, mai ales în perioada februarie-aprilie (fig. 12).

Variația anuală și lunară a duratei de strălucire a soarelui prezintă tendințe de creștere, mai evidente în ultimul deceniu (fig. 13). Luna iulie a anului 2013 a înregistrat cea mai ridicată valoare lunară de strălucire a soarelui, pentru intervalul 1975-2013.

5. EXTINDEREA STRATULUI DE ZĂPADĂ CONFORM IMAGINILOR SATELITARE MODIS

Prelucrarea datelor satelitare s-a făcut conform metodologiei clasice, observațiile asupra stratului de zăpadă fiind prelucrate conform Hall et al, 2006, cu adaptări proprii. În imaginile de mai jos s-au evidențiat localitățile, pădurile, pășunile și fânețele, ca și arealul Parcului Național Ceahlău (fig. 14). Sunt prezentate o serie de imagini care arată modul în care au fost cartografiate zonele în care senzorii au identificat prezența stratului de zăpadă. După cum se poate vedea, rezultatele nu sunt concludente în totalitate din cauza faptului că imaginile sunt contaminate cu nori.

Calitatea imaginilor MODIS variază foarte mult, în funcție de factori atmosferici precum nebulozitate și gradul de transparență dar și factori care țin de puterea de procesare și probleme de tehnică. Un alt aspect este dat și de faptul că la momentul de față acest tip de imagini satelitare nu poate fi folosit în analize climatice clasice. Acest neajuns poate fi însă corectat prin corelarea cu informații provenite din teren, informații pe care senzorul nu le poate accesa, însă acest lucru nu va influența cu mult tendințele generale. Un aspect pozitiv este și cel dat de faptul că algoritmi sunt îmbunătățiți permanent, dovadă că ne aflăm la versiunea a-V-a.

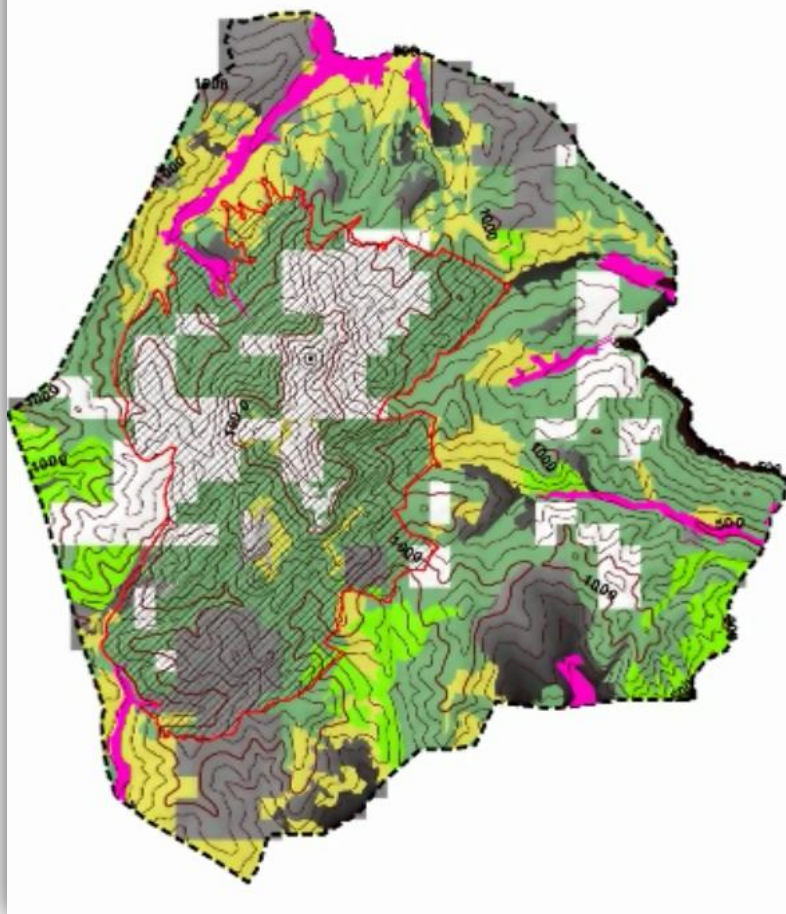

Fig. 14. Determinări ale extinderii stratului de zăpadă în Masivul Ceahlău, prin intermediul imaginilor MODIS

CONCLUZII

Din punct de vedere climatic, pe teritoriul Masivului Ceahlău a tendința de creștere a temperaturii aerului, mai ales în ultimul deceniu și de scădere a precipitațiilor, mai ales a celor de

iarnă și primăvară. Legat de ceilalți parametri, deși numărul de zile cu strat de zăpadă tinde să scadă, perioada favorabilă practicării sporturilor de iarnă se păstrează în ariile cu altitudine medie și mare a masivului. Posibilitatea de a avea strat de zăpadă aproape de 100% începe în ultima decadă a lunii decembrie continuând până în ultima decadă a lunii aprilie.

Până la un anumit punct imaginile satelitare pot furniza un punct de pornire, mai ales pentru faptul că pot identifica caracteristici climatice ale zonei, în arii în care nu mai există stații meteorologice.

Întrucât versantul estic al Carpaților Orientali prezintă, în medie, un strat de zăpadă cu durată și grosime redusă, comparativ cu celelalte grupe montane ale României, încălzirea continuă a iernilor, produsă de încălzirea globală, ridică unele probleme pentru turismul hibernal. Acest lucru va influența cu siguranță și dezvoltarea stațiunilor destinate sporturilor de iarnă din România. În ultima perioadă de timp s-a observat că există o tendință de a dezvolta noi facilități specifice sporturilor de iarnă în zone cu altitudinea sub 1000 m, întrucât aici există infrastructură și costul amenajărilor este mai mic. Aceasta, dacă tendința de încălzire a iernilor continuă, pune semne de întrebare asupra eficienței financiare a unor asemenea demersuri.

Propunem, pentru o cunoaștere generală a realității și, cu o oarecare rezervă, a tendințelor, dotarea stațiunii Durău cu o stație meteorologică automată. Aceasta este necesară și pentru dezvoltarea turismului în întreaga arie.

BIBLIOGRAFIE

- Apostol, L.** (2004), *Clima Subcarpaților Moldovei*, Edit. Universității Suceava.
- Bogdan, Octavia et al.** (1979), *Harta topoclimatică a României*, Atlas R. S. România (1972-1979), Edit. Academiei, București.
- Bogdan, Octavia** (1983), *Regiunile climatice și topoclimatele*, Geografia României, vol. 1, Geografia fizică, Edit. Academiei, București.
- Hall, D. K., Salamonson V. V., Riggs** (2006) – *MODIS/Aqua Snow Cover Daily L3 Global 500 m Grid. Version 5.* [MYD.10A1]. Boulder Colorado USA: National Snow and Ice Data Center.
- Sandu, I.** (2009), *Evoluția regimului climatic în România*, Ministerul Mediului, Administrația Națională de Meteorologie, București.
- * * *** (2008), *Clima României*, Administrația Națională de Meteorologie, Edit. Academiei Române, București.

Impactul turismului asupra distribuției și a stării de conservare a herpetofaunei din PNC

biolog Tudor-Sabin NEAȚU, DAPNC

Rezumat: Studiul herpetofaunei din Parcul Național Ceahlău a început din dorința de a se afla starea exactă a unui grup de animale periclitat la nivel mondial și de a folosi datele în conceperea unor măsuri de conservare în funcție de rolul parcului în dezvoltarea durabilă a zonei. În cei doi ani de studiu, au fost identificați 1399 de indivizi din cele 12 specii prezente și anume: *Bombina variegata* (izvorașul de baltă cu burta galbenă), *Bufo bufo* (broasca râioasă brună), *Ichthyosaura alpestris* (triton de munte), *Lissotriton montandoni* (triton carpatic), *Rana temporaria* (broasca roșie de munte), *Salamandra salamandra* (salamandra), *Triturus cristatus* (triton cu creastă), *Anguis colchica* (năpârca), *Lacerta agilis* (șopârla de câmp), *Natrix natrix* (șarpele de casă), *Vipera berus* (vipera de munte) și *Zootoca vivipara* (șopârla de munte). Zonele cu bogăție specifică mare au fost bălțile din fosta păstrăvărie de pe Martin și bălțile de pe marginea DJ 155F.

Introducere.

Se cunoaște că amfibienii reprezintă un indice al calității apelor, calitate al cărei impact negativ afectează inclusiv populația umană. Totodată, toate speciile de amfibieni prezente la noi în țară sunt protejate de legi sau convenții internaționale ratificate și de România (Convenția de la Berna, Directiva Habitate) din cauza pierderii habitatelor propice lor (zone umede, păduri) sau datorită gradului lor de endemism (cum este cazul speciilor *Lissotriton montandoni* sau *Triturus dobrogicus*).

Prin acest studiu încheiat în iunie 2014, avem o imagine de ansamblu privind situația herpetofaunei din Parcul Național Ceahlău (PNC) și chiar dacă în ultimii 10 ani s-au publicat numeroase articole sau lucrări de specialitate sau s-a studiat herpetofauna din diferite zone geografice, în special din arii naturale protejate precum Parcul Național Retezat, Geoparcul Hațeg, Dobrogea și Parcul Național Munții Măcinului, Parcul Natural Munții Maramureșului, Masivul Buila -Vânturarița, bazinul hidrografic al râului Lotru, Masivul Vâlcău, bazinul râului Lotrioara, PNC nu face parte din ele. Pentru zona Masivului Ceahlău și în special pentru Parcul Național Ceahlău, ultimele date publicate

importante sunt vechi și aparțin lui Munteanu D. (1973, Fauna de vertebrate a Masivului Ceahlău).

La nivel european situația este și mai nefavorabilă, deoarece în decursul anilor de dezvoltare urbană și implicit economică, multe țări (Germania, Belgia, Elveția, Franța) și-au pierdut populațiile din speciile de amfibiofaună (total sau parțial) și depun eforturi financiare considerabile pentru conservarea celor care au rămas sau chiar pentru reintroducerea lor în mediu.

La nivel global, în anul 2008, 32% din speciile de amfibieni descrise erau amenințate dintre care 38 de specii extinse, 1 specie extinsă în sălbăticie, 484 periclitată critic, 754 periclitată și 657 de specii vulnerabile (conform IUCN).

Referitor la clasa Reptilia, la capitolul studii și informații, starea Parcului Național Ceahlău este asemănătoare cu cea a amfibienilor. Mai mult, la capitolul conservare, reptilele au și alte probleme pe lângă pierderea habitatelor și anume mortalitatea ridicată în rândul șerpilor și a șopărelor din cauza educației precare a comunităților locale și a miturilor care le înconjoară.

Importanța acestei clase este și ea foarte mare, șerpii contribuind la combaterea dăunătorilor, iar șopărele a unor cantități mari de insecte, iar cunoașterea acestor informații ajută la mărirea gradului de conștientizare în rândul comunităților.

Caracterizarea zonei de studiu.

PNC este încadrat în grupa centrală a Carpaților Orientali, în centrul Masivului Ceahlău. Clima aparține munților joși cu altitudini cuprinse între 800-1900 m ASL, cu temperaturi medii anuale între 0,5 și 7°C și un număr de zile ploioase de aproximativ 208 pe an. Flora și fauna sunt caracteristice masivelor muntoase. Suprafața parcului este de 7745 ha, iar acoperirea cu pădure depășește 96%.

Obiective și metode.

Scopul:

- Cunoașterea situației herpetofaunei la nivelul ariei protejate

Obiective:

- Inventarierea speciilor întâlnite în parc
- Aflarea numărului de indivizi pentru determinarea stării de conservare a speciilor din herpetofauna României prezente în Parcul Național Ceahlău

- Cartarea hotspot-urilor
- Studiarea impactului turismului asupra herpetofaunei
- Conceperea unor măsuri de conservare cât mai eficiente
- Introducerea unui plan de monitorizare al herpetofaunei

Studiul distribuției herpetofaunei din PNC a început propriu-zis în martie 2013 prin conceperea metodologiei și a fișelor de monitorizare, dar munca de teren a început cu o lună mai târziu din cauza caracteristicilor climatice ale zonei, în aprilie fiind și ultimul îngheț. Studiul a fost terminat în iunie 2014.

Leșirile pe teren au fost împărțite în 2 categorii, în timpul zilei, pe vreme bună sau ploaie în lunile aprilie-august și pe timp de noapte și pe ploaie sau vreme bună în timpul zilei în lunile august-octombrie și asta datorită biologiei unor specii de amfibieni (*Triturus cristatus*, *Lissotriton montandoni*, *Ichthyosaura alpestris*, *Salamandra salamandra*, *Bufo bufo*) care în primele luni se strâng în aglomerări în bălți în perioada de împerechere, iar în ultimele luni părăsesc bălțile și ies doar seara din ascunziș sau pe timp de ploaie.

Munca de teren a constat în alegerea unor transecte de-a lungul pâraielor, drumurilor, drumurile forestiere, traseelor sau căutare activă a unor suprafețe întregi pentru amfibieni, iar pentru reptile s-au făcut transecte în pajiști și poieni, de-a lungul drumurilor și lângă unele bălți. Bălțile descoperite care conțineau amfibieni sau locurile în care au fost găsiți amfibienii și reptilele au fost marcate cu GPS, balta și mediul caracterizate (tip de habitat, suprafața bălții, adâncimea maximă, tipul de substrat, alte specii întâlnite, temperatura apei, temperatura aerului, umiditate, precipitații, viteza vântului). Individul a fost capturat cu un ciorpac sau cu mâna, iar în cazul bălților mai mari cu mai mulți indivizi, s-a considerat balta complet cercetată dacă de la ultimul individ capturat au trecut 10 dragări și nu s-a mai prins niciunul. Indivizi astfel capturați au fost fotografiați, a fost identificată specia din care fac parte, li s-a determinat sexul și clasa de vârstă și apoi a fost măsurat parametrul SVL (Snout-Vent Length), adică lungimea de la vârful rostrului la marginea posterioară a cloacei, fără coadă. Pe fișa de teren au fost trecute și tipul bălții sau al habitatului și apreciate amenințările prezente sau posibile. La final, indivizii capturați au fost eliberați în același loc, iar datele din fișele de monitorizare au fost trecute într-o bază de date digitală și în inventarul faunistic al parcului.

Analiza statistică a datelor constă în prelucrarea parametrilor bălților și a indivizilor prin statistica descriptivă (medie, deviație standard), calcularea densității exemplarelor și estimarea numerelor totale, calcularea abundenței relative și acumularea speciilor.

Abundența relativă (A_r) reprezintă procentul dintre numărul de indivizi ai unei specii descoperite într-un transect din numărul total al indivizilor tuturor speciilor din acel transect. Se calculează după formula:

$$A_r = (n_i/N) * 100$$

unde n_i – numărul indivizilor din specia i identificați într-un transect, N – numărul total al indivizilor din transect. Rezultatul încadrează specia într-unul din categoriile: subrecedentă ($A_r < 1,1\%$), recedentă ($A_r = 1,1 - 2\%$), subdominantă ($A_r = 2,1 - 5\%$), dominantă ($A_r = 5,1 - 10\%$) și eudominantă ($A_r > 10\%$).

Nr. crt.	Clasa	Specii	Număr indivizi		
			I	II	III
1	Amphibia	<i>Bombina variegata</i>	130	504	110
2		<i>Bufo bufo</i>	2	0	7
3		<i>Ichthyosaura alpestris</i>	7	1	8
4		<i>Lissotriton montandoni</i>	112	33	270
5		<i>Rana temporaria</i>	8	13	51
6		<i>Salamandra salamandra</i>	3	1	0
7		<i>Triturus cristatus</i>	1	0	0
8	Reptilia	<i>Anguis colchica</i>	0	0	1
9		<i>Lacerta agilis</i>	5	5	9
10		<i>Natrix natrix</i>	1	2	3
11		<i>Vipera berus</i>	0	3	1
12		<i>Zootoca vivipara</i>	18	24	66
Total			287	586	526

Tabel 1 - Numărul speciilor inventariate în PNC în cele 3 sesiuni de ieșiri pe teren

Densitatea și estimarea numerelor totale se calculează prin raportarea numărului de indivizi ai unei specii (sau total)

descoperiți raportați la suprafața standard de 1 ha și arată modul în care amfibienii folosesc nișa ecologică. Pentru aceasta, s-au calculat suprafețele transectelor (Lungimea * lățimea de 10 m), s-au adunat transectele și suprafețele cercetate în totalitate, iar numărul indivizilor descoperiți în această suprafață totală de 124,9 ha s-a raportat la 1 ha. Pentru estimarea numărului total de indivizi, rezultatul densității a fost înmulțit cu suprafața Parcului Național Ceahlău.

Acumularea speciilor s-a folosit pentru a evalua gradul de acoperire pe care l-a avut programul de inventariere prin numărul de specii găsite și în funcție de numărul de zile de teren. Datele au fost prelucrate cu ajutorul programului EstimateS 9, după care s-a trasat graficul.

Statistica descriptivă s-a folosit pentru evidențierea minimului și maximului pe care valorile unor parametri o pot lua, ex: temperatura, conductivitatea, adâncimea, pH-ul și suprafața bălților în care s-au găsit amfibienii, dar și pentru calcularea valorilor medii și a deviației standard.

Inventar specii. În urma ieșirilor pe teren în cei 2 ani, s-a concretizat și inventarul speciilor de amfibieni și reptile din parc. Au fost găsite 12 specii din herpetofauna României, dintre care 7 specii de amfibieni și 5 specii de reptile. Cele 3 sesiuni de ieșiri pe teren și cules date s-au desfășurat astfel: sesiunea I din 30.04.2013 până în 22.06.2014, sesiunea II din 23.06.2014 până în 11.10.2013 și sesiunea III în perioada 21.03.2014 – 22.05.2014. În cele 3 perioade în care s-a făcut muncă de teren, suprafețele au fost în mare parte comune, dar au fost căutate și investigate și unele zone noi pentru ca la final, pe baza acestui studiu, să se poată implementa un sistem de monitorizare anual în zonele care se pretează pentru așa ceva.

Figura 1–*Bombina variegata*. Figura 2 – *Lissotriton montandoni*

Bombina variegata a fost găsită în număr mare în zona Bălților de pe Martin, dar și în bălțile de pe marginea drumului județean 155F sau în bălțile formate prin trecerea masinilor care exploatează lemnul în pădure. Alte locuri în care a fost sesizată prezența lui au fost în Poiana Cailor, Poiana Stănilile și Confluența Bistrelor, în bălți/gropi artificiale sau de-a lungul izvoarelor.

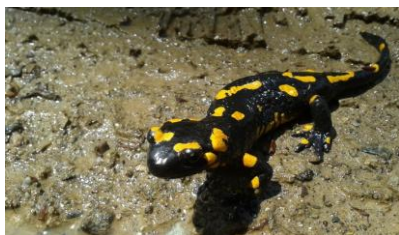

Figura 3 – *Salamandra salamandra* **Figura 4 – *Zootoca vivipara***

Bufo bufo a fost întâlnit seara în timpul perioadei de reproducere în zona Bălților de pe Martin și a celor de pe DJ 155F, aceleași bălți fiind folosite și în depunerea pontei.

Ichthyosaura alpestris a fost găsit în aceleași locuri ca și *Bufo bufo*.

Lissotriton montandoni a apărut și el în număr mare în aceleași bălți care adăposteau și izvorașul cu burta galbenă de pe Martin, DJ 155F sau pe drumurile forestiere. O surpriză plăcută a fost capturarea lui într-o adăpătoare suspendată din Poiana Stănilile, construită de ciobani prin captarea unui izvor.

Rana temporaria a fost văzută în locuri variate din pădure, în afara perioadei de reproducere, dar cea mai mare aglomerare a fost în Bălțile de pe Martin și conținea 50 de indivizi care își depuneau pontele, dar și în pâraiele din Durău și din apropierea lui, inclusiv pe Martin.

Salamandra salamandra a fost găsită pe timp de ploaie în pădure, în apropierea DJ 155F.

Triturus cristatus. Un singur triton cu creastă juvenil a fost găsit pe teritoriul PNC și acela tot în zona Bălților de pe Martin. Se recomandă cercetarea amănunțită a zonei în fiecare an.

Anguis colchica apare în acest studiu cu un singur individ descoperit în Poiana Stănilile, în apropierea adăpătoarei ce conținea cei 9 tritoni carpați.

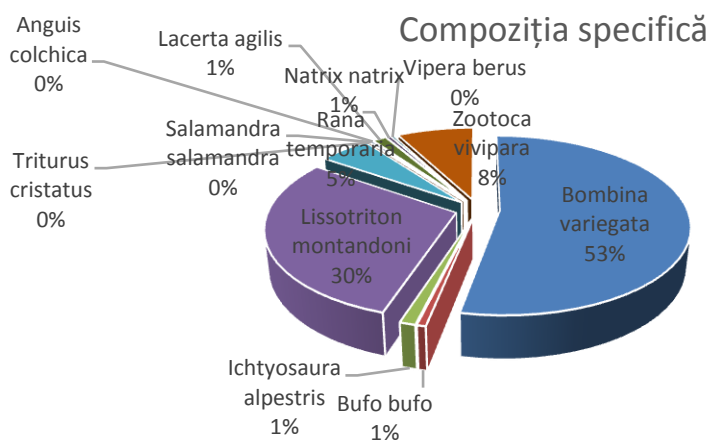
Lacerta agilis a fost găsită în cele mai multe pajiști și poieni în asociație cu *Zootoca vivipara*.

Apare diferențierea pe altitudine. În poienile joase (Poiana Cailor, Poiana Cabanei Fântânele) este mai numeroasă *Lacerta agilis*, iar în poienile și pajiștile subalpine (Platoul Dochia) *Zootoca vivipara*. În cele intermediare, numerele sunt asemănătoare.

Natrix natrix apare în zonele bogate în amfibieni, din acest motiv au fost găsite exemplare mici, tinere, pe Martin, iar un exemplar mare a fost găsit mort la Confluența Bistrelor.

Vipera berus apare atât în zonele joase, lângă Durău, dar și în zonele înalte de platou subalpin (Platoul Dochia, Ocolașul Mare).

Figura 5 - Compoziția specifică a herpetofaunei din PNC

Însumând suprafețele cercetate din cele 3 perioade vom avea 124,9 ha și un număr total de 1.399 indivizi (1.261 amfibieni și 138 reptile) reprezentând 10.1 amfibieni/ha și 1,1 reptile/ha. Numărul total de indivizi pe întreaga suprafață a sitului este de 86.520 indivizi, adică 78.023 amfibieni și 8.497 reptile. Pe specii, numărul total de indivizi va fi găsit în tabelele următoare.

Tabel 2 - Densitatea, abundența și numărul indivizilor din speciile de amfibieni inventariate în PNC

Densitate	Total	T3	T2	T1	Tran- sect	Specia
	124.9	37.4	24.4	63.1	S (ha)	
5.970	59.568	20.913	86.007	45.296	Abundența relativă (%)	<i>Bombina variegata</i>
0.072	0.721	1.331	0	0.697		<i>Bufo bufo</i>
0.128	1.281	1.521	0.171	2.439		<i>Ichthyosaura alpestris</i>
3.323	33.227	51.331	5.631	39.024		<i>Lissotriton montandoni</i>
0.576	5.765	9.696	2.218	2.787		<i>Rana temporaria</i>
0.008	0.080	0	0	0.348		<i>Triturus cristatus</i>
0.032	0.320	0.000	0.171	1.045		<i>Salamandra salamandra</i>

Număr total estimat	46016	557	990	25668	4453	62	247
------------------------------------	-------	-----	-----	-------	------	----	-----

Tabel 3 - Densitatea, abundența și numărul indivizilor din speciile de reptile inventariate în PNC

		Specia				
		<i>Anguis colchica</i>	<i>Lacerta agilis</i>	<i>Natrix natrix</i>	<i>Vipera berus</i>	<i>Zootoca vivipara</i>
Transect	S (ha)	Abundența relativă (%)				
T1	63.1	0	1.742	0.348	0	6.272
T2	24.4	0	0.853	0.341	0.512	4.096
T3	37.4	0.190	1.711	0.570	0.190	12.548
Total	124.9	0.080	1.521	0.480	0.320	8.647
Densitate		0.008	0.152	0.048	0.032	0.865
Număr total estimat		62	1175	371	247	6680

Din cei 1.261 de amfibieni găsiți în studiu, 3 indivizi au fost în pârauri cu ape line (1 *Rana temporaria*, 1 femelă de *Lissotriton montandoni* și 1 *Bombina variegata*), 19 pe uscat, în pădure (4 *Salamandra salamandra* dintre care una călcată de mașină pe DJ 155F și 15 *Rana temporaria*) și restul de 1.239 în bălți. În apa în care s-au găsit amfibienii, s-au măsurat: pH-ul (7,5 – 8,2), conductivitatea (140 – 240 mg/L) și temperatura (11,1 – 27,1). Referitor la adâncime, valoarea minimă măsurată a fost de

2 cm și cea maximă de 100 cm, cu o valoare medie de 19,64 cm, mediana 11,5 cm și SD $\pm 22,19$.

Tabel 4 - Parametrii bălților care prezintă amfibieni

	Min - Max	Medie $\pm$ SD
Suprafață (m²)	0,16 - 85	10,08 $\pm$ 17,31
Adâncime (cm)	2 – 100	19,64 $\pm$ 22,19
pH	7,5 - 8,2	7,76 $\pm$ 0,21
Temperatură (°C)	11,1 - 27,1	17,7 $\pm$ 4,77
Conductivitate (mg/L)	140 - 240	213,75 $\pm$ 38,52

Curba de acumulare

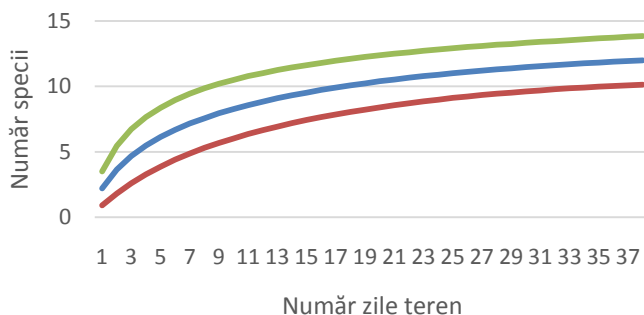

Figura 6 - Curba de acumulare a speciilor și domeniul de confidență de 95%

Analizând curba de acumulare, putem observa că liniile graficului nu formează un platou, dar se apropie, ceea ce ne poate indica faptul că încă există unele specii prezente dar nedescoperite, având în vedere și faptul că specia *Anguis colchica* a fost descoperită abia la finalul ieșirilor în teren și a fost observat un singur exemplar. Tot cu un singur exemplar apare și *Triturus cristatus*. Formularul standard al sitului ROSCI0024 Ceahlău conține și unele specii care nu au fost confirmate prin acest studiu și anume *Bufo viridis* (broasca râioasă verde), *Natrix*

tessellata (șarpele de apă) și *Coronella austriaca* (șarpele de alun).

Distribuția herpetofaunei în funcție de altitudine

Reprezentarea distribuției celor aproximativ de 1.400 de indivizi s-a făcut pentru a observa un pattern de coeziune al diferitelor specii în funcție de altitudine. Limitele Parcului Național Ceahlău se întind de la 666 m la 1.877 m (conform formularului standard pentru situl Natura 2000 ROSCI0024 Ceahlău), iar datele culese provin din stații de captură/detectare cu altitudinea între 753 – 1.821 m.

În grafic nu sunt trecute distribuția speciilor *Triturus cristatus* și *Anguis colchica* deoarece ele sunt reprezentate doar de câte un singur individ. *Natrix natrix* a fost găsit doar în zona Bălților de pe Martin unde diferența de nivel este de doar 5 m (iar un individ adult omorât a fost găsit și lângă punctul de lucru al Direcției de Administrare a Parcului Național Ceahlău de la Confluența Bistrelor, 830 m ASL). În cazul tritonului carpatic *Lissotriton montandoni*, apar multe valori ca outliers deoarece mulți indivizi au fost capturați din aceeași zonă a Bălților de pe Martin și mai puține din zone diferite, mai înalte. Cel mai înalt punct la care a fost găsită specia este 1.298 m ASL, în Poiana Stănila, la o adăpătoare artificială făcută pentru stâna de acolo și care conținea 9 tritoni. În rest, majoritatea speciilor au o distribuție pe verticală până la acest nivel, fiind grupate în intervalul 700 – 1.200 m ASL. Acest lucru se explică prin tipul reliefului de la această altitudine și prin prezența barierelor naturale reprezentate de abrupturi stâncoase. *Lacerta agilis* și *Zootoca vivipara* au amplitudini mai mari, dar vipera are cea mai mare valoare, fiind găsită în apropiere de limita parcului la 753 m ASL, cât și la 1.821 m ASL, reprezentând și amplitudinea speciilor de herpetofauna din PNC.

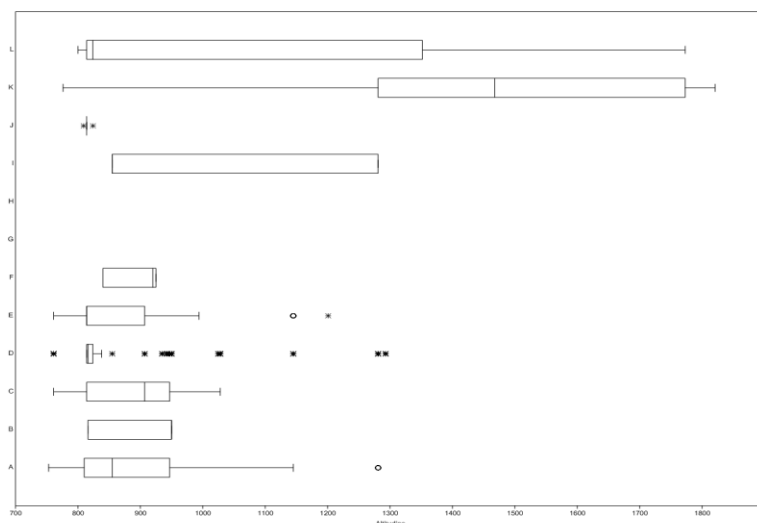

Figura 7 - Distribuția speciilor de herpetofaună (axa Y) în funcție de altitudine (axa X); dreptunghiurile reprezintă 25-75%, linia orizontală amplitudinea, linia verticală media și punctele outliers. A – *Bombina variegata*, B – *Bufo bufo*, C – *Ichthyosaura alpestris*, D – *Lissotriton montandoni*, E – *Rana temporaria*, F – *Salamanadra salamandra*, G – *Triturus cristatus*, H – *Anguis colchica*, I – *Lacerta agilis*, J – *Natrix natrix*, K – *Vipera berus*, L – *Zootoca vivipara*.

Starea herpetofaunei din PNC comparativ cu alte arii

Pentru a putea compara diversitatea specifică a herpetofaunei, au fost analizate mai multe lucrări științifice concepute în urma unor studii de inventariere a herpetofaunei în cele mai multe cazuri, dar și doar a amfibienilor.

Pe baza informațiilor prezentate, se poate observa că cea mai bine reprezentată arie în funcție de numărul de specii este Parcul Național Munții Măcinului pe suprafața căruia au fost întâlnite 25 de specii, dintre care 12 de amfibieni și 13 de reptile. Urmează foarte aproape Masivul Țarcu cu 21 de specii și Munții Vâlcan, Bazinul Lotrioara și RB Delta Dunării, toate trei având 20 de specii. Întâlnim această situație în 2 arii protejate foarte apropiate (RBDD și Munții Măcinului) datorită în primul rând climei foarte calde, cu influențe pontice, apropiindu-se de cea mediteraneeană, apoi a măsurilor de conservare care se aplică, și nu în ultimul rând suprafețelor mari de teren cu multe zone deschise și prezența în număr ridicat a zonelor umede. Relieful

este și el un factor important, iar faptul că Munții Măcinului și RBDD nu au variații bruște de altitudine este un plus.

Pentru a ne face o idee clară a situației din PNC, trebuie să privim rezultatele parcurilor reprezentate de masive muntoase (și nu doar a parcurilor) din bioregiunea alpină, și anume PN Munții Maramureșului, PN Retezat, Masivul Țarcu, Geoparcul Hațeg, Munții Vâlcan și PN Buila Vânturarița.

În toate aceste masive, se întâlnesc specii cosmopolite (*Bufo bufo*, *Triturus cristatus*, *Lacerta agilis* și *Natrix natrix*), specii tipice pădurilor (*Salamandra salamandra*, *Rana temporaria* și/sau *Rana dalmatina*) și specii tipice zonelor înalte (*Bombina variegata*, *Ichthyosaura alpestris* și *Zootoca vivipara*). Diferența o fac siturile din Carpații Orientali în care apare specia endemică *Lissotriton montandoni*, dar și cele care conțin zone umede mai mari și în care apar specii din complexul *Pelophylax kl. esculentus*, *Emys orbicularis* sau *Natrix tessellata*. Tot aici, prezența vegetației palustre aduce și brotăcelul (*Hyla arborea*). În siturile la care altitudinea minimă este mică, avem de-a face cu *Bombina bombina*, care este înlocuită treptat cu *Bombina variegata*, dar și cu *Bufo viridis*.

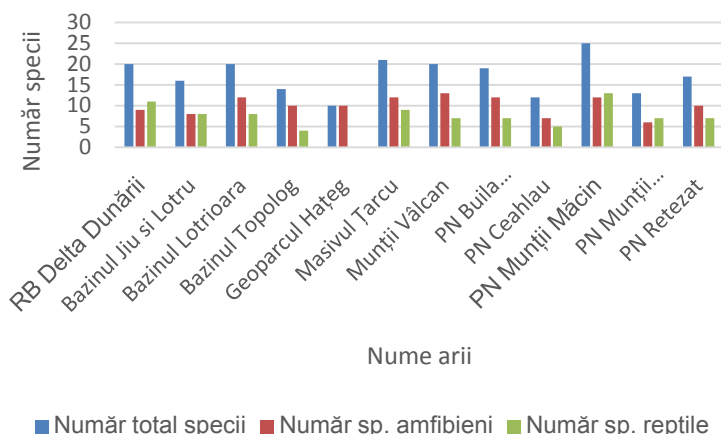

Figura 8 - Prezentarea diversității specifice a herpetofaunei din diferite arii

Lipsa unor specii din inventarul faunistic al Parcului Național Ceahlău se poate explica prin suprafața mică a parcului și prin numărul mai mic de habitate, prin altitudinile minime destul de înalte (aprox. 800 m), prin numărul mic de participanți la

studiu, dar și prin existența suprafețelor mari în pantă de-a lungul cărora nu se pot forma bălți temporare, sau prin prezența barierelor fizice de genul abrupturilor.

Concluzii

Conform tabelelor cu parametri pentru evaluarea stării de conservare a speciilor din herpetofauna Parcului Național Ceahlău, după evaluarea suprafețelor habitatelor și tendinței lor, tendința populației și prezența amenințărilor și a presiunilor, s-a stabilit starea de conservare pentru fiecare din cele 12 specii. Starea cea mai bună de conservare este cea Fv - favorabilă și apare la 7 specii: *Bombina variegata*, *Ichthyosaura alpestris*, *Lissotriton montandoni*, *Rana temporaria*, *Lacerta agilis*, *Natrix natrix* și *Zootoca vivipara*. Urmează U1= sau neadecvat stabil la *Bufo bufo*, *Anguis colchica* și *Vipera berus* și U1- - neadecvat în declin la *Salamandra salamandra*. Starea de conservare U2 - nefavorabilă apare la *Triturus cristatus*.

Zonele cele mai bogate în amfibieni sunt reprezentate de Bălțile de pe Martin din fosta păstrăvărie cu 9 specii identificate din 12 (*Bombina variegata*, *Bufo bufo*, *Ichthyosaura alpestris*, *Lissotriton montandoni*, *Rana temporaria*, *Triturus cristatus*, *Lacerta agilis*, *Natrix natrix* și *Zootoca vivipara*) și partea din drumul județean până la ieșirea din parc cu specii 6 specii de amfibieni și doar 1 de reptile (*Bombina variegata*, *Bufo bufo*, *Ichthyosaura alpestris*, *Lissotriton montandoni*, *Rana temporaria*, *Salamandra salamandra* și *Lacerta agilis*). Aceste zone trebuie protejate cât de mult este posibil, iar zona păstrăvăriei să fie trecută în zona de protecție integrală. Din ce a fost expus până acum tragem concluzia că Parcul Național Ceahlău nu este așa de bogat în specii aparținând herpetofaunei din cauză că nu există locuri cu pantă mică în care să se formeze bălți importante în depunerea pontei, apar multe bariere fizice formate din abrupturi în principal și există doar niște suprafețe mici deschise, de genul pajiștilor.

În implementarea planului de monitorizare, un punct important l-ar avea introducerea metodei bazate pe capturare-marcare-recapturare, dar marcarea să se facă fără tăierea degetelor pentru că încă nu sunt cunoscute rata de supraviețuire și de infecție datorate acestei tehnici. Cel mai bine este să se folosească tehnica identificării pe baza pozelor, în funcție de modelul prezent ventral sau dorsal (la speciile la care există

model). Pentru o înțelegere mai bună a stării lor de conservare și a interacțiunii inter și intra specifice, să se încerce să se studieze herpetofauna din întreg situl Natura 2000 **ROSPA0129 Masivul Ceahlău** pentru că, după cum spun celelalte studii și în principal Gherghel, 2008 și Munteanu, 1973, este posibil ca numărul speciilor descoperite să crească. În plus, colectarea datelor trebuie să se facă și din bălțile care nu conțin amfibieni sau în pajiștile și pătratele monitorizate care nu conțin reptile pentru a ne putea indica un motiv pentru care speciile nu sunt prezente.

Impact

Distrugere directă și colectare

Pe teritoriul Parcului Național Ceahlău, reptilele sunt văzute foarte prost. Șerpii sunt cei mai persecutați, iar vipera comună este în top. Localnicilor le este frică de ce nu cunosc și consideră oricum toate speciile ca fiind otrăvitoare și “nu vor să riște” așa că preferă să omoare exemplarele întâlnite. În plus, din discuțiile avute cu localnicii, confundă și *Anguis colchica* cu o specie de șerpi, iar rezultatul este același și în cazul pașnicei șopârle. Amfibienii sunt mai tolerați în PNC, dar au fost și cazuri în care indivizi de *Rana temporaria* au fost colectați pentru consum.

Deși cazurile de distrugere directă și colectare sunt relativ rare, se recomandă organizarea unor campanii de a sensibiliza și educa cunitățile locale și turiștii cu privire la rolul herpetofaunei în natură pentru a schimba percepția pe care o au asupra speciilor vizate. Cazuri de colectare pentru comercializare nu au fost întâlnite.

Păstrăvării

Chiar dacă dezafectarea unei păstrăvării a dus la apariția unei zone umede bogată în amfibieni, singurul complex de bălți din PNC, apariția altor păstrăvării poate afecta intens fauna acvatică prin introducerea accidentală a unor specii de pești alohtoni, deversarea de antibiotice, substanțe toxice și deșeuri în pâraurile care le alimentează, dar și desecarea pe anumite segmente a pâraurilor din cauza debitelor mici, fapt ce duce la discontinuitate în mobilitatea anumitor specii (pești, insecte acvatice sau semiacvatice, larve de amfibieni).

Totodată există un proiect de refacere a păstrăvăriei din zona Martin. Prin acest proiect, cea mai mare parte a zonei umede va fi distrusă și betonată, ceea ce va duce la dispariția

aproape în totalitate a biocenozei preponderent acvatică. În plus, zona atrage și vidrele, iar prezența unei păstrăvărie pe teritoriul de hrănire al vidrelor nu poate aduce decât conflicte din care în pierdere va ieși tot natura. Nu se cunosc beneficiile aduse de încă o păstrăvărie pentru turism, existând deja câteva în zona masivului.

Trafic auto

Primăvara, când amfibienii se strâng în bălți la începutul perioadei de reproducere, dar și în timpul verii pe ploaie, sunt posibile accidente și pierderi de vieți în număr important. Până acum, au fost întâlnite doar câteva cazuri (1 salamandă și 1 triton de munte, ambele pe DJ 155F). Se recomandă amplasarea unor semne de avertizare care sfătuiesc șoferii să ocolească bălțile de pe marginea drumului.

În cazul unei dezvoltări mai mari a zonei și a unui trafic mai intens de turiști pe DJ 155F fără lucrările necesare unui drum care străbate o arie naturală protejată de genul: introducerea tuburilor transversale folosite de animale în migrație sau înălțarea drumului ca bălțile de pe marginea lui folosite în reproducere să nu mai ajungă și pe carosabil, numărul indivizilor morți ar putea crește considerabil. Tot în aceeași notă, șoferii trebuie educați ca la întâlnirea unui animal care traversează, să încetinească sau chiar să oprească. În acest caz, se recomandă amplasarea unor indicatoare pe DJ care să atenționeze șoferii că întâlnirile de acest fel sunt comune într-o arie protejată.

Pășunat

Pășunatul controlat este obligatoriu nu neapărat pentru menținerea diversității herpetologice, ci ca o măsură obligatorie pentru menținerea diversității floristice și faunistice și pentru oprirea unor succesiuni secundare nefavorabile.

În plus, prin amenajarea unor adăpătoare și izvoare, contribuie la conservarea amfibienilor prin înmulțirea zonelor umede necesare reproducerii. Pentru reptile, se recomandă amplasarea panourilor informative în pajiștile frecventate de turiști pe care să-i atenționeze că omorârea viperelor și distrugerea faunei și a florei atrag anumite consecințe, iar concomitent să se conceapă niste pliante cu regulile de conduită ce ar trebui urmate la întâlnirea unui animal sălbatic, incluzând și viperele.

La final, alte măsuri de conservare importante pentru herpetofaună ar fi săparea unor gropi în locurile care permit strângerea apei pentru ca amfibienii să le poată folosi în

reproducere și educarea turiștilor și a comunităților locale prin organizarea unor seminarii sau workshop-uri cu scopul informării numeroaselor mituri care înconjoară aceste specii inofensive și carismatice.

Bibliografie

1. Apăvăloae, M., Apostol, L., Pîrvulescu, I., 2000 - *Caracteristici ale precipitațiilor atmosferice din partea estică a grupeii centrale a Carpaților Orientali*, Lucr. Stat. Stejarul, ser. Geogr., v. 10, Piatra Neamț, pag. 17-34
2. Cogălniceanu, D., Ghira, I., Ardeleanu, A., 2001 - *Spatial distribution of herpetofauna in the Retezat Mountains National Park (Romania)*, Biota 2/I, 2001
3. Cogălniceanu, D., Hartel T., Plăiașu R., 2006 - *Establishing an amphibian monitoring program in two protected areas of Romania*, Proceedings of the 13th Congress of the Societas Europaea Herpetologica. pp. 31-34
4. Cogălniceanu, D., Băncilă, R., Samoilă, C., Hartel, T., Tudor, M., 2007 - *The herpetofauna of the Maramureș Mountains Natural Park*, ENSFI Conference Proceedings. Baia Mare, Romania. pp. 300-305
5. Cogălniceanu, D., Tudor, M., Băncilă, R., Plăiașu, R., 2007 - *Raport final de activitate pentru herpetofauna, Amfibienii și reptilele din Parcul Național Munții Măcinului*, nepublicat
6. David, A., 2008 – *Ecologia populațiilor de păsări din Câmpia Fizeșului*, Presa Universitară Clujeană, Cluj
7. Dincă, P.C., Strugariu, A., Iftime, A., Iftime, O., Zamfirescu, O., Zamfirescu, Ș.R., 2013, *Herpetofauna from the Upper Topolog River Basin (Romania)*, Analele Științifice ale Universității Alexandru Ioan Cuza din Iași, s. Biologie animală, Tom LIX, 2013
8. Fuhn, I.E., 1960a – *Fauna R.P.R., Amphibia (vol. 14, fasc. 1)*, Editura Academiei R.P.R., 288p
9. Fuhn, I.E., Vancea, Ș., 1961 - *Fauna R.P.R., Reptilia (vol. 14, fasc. 2)*, Editura Academiei R.P.R., 353p
10. Gherghel, I., Strugariu, A., Ghiurcă, D., Cicort-Lucaciu, A.Ș., 2008 – *The herpetofauna from the Bistrița river basin (Romania): geographical distribution*, North-Western Journal of Zoology, Vol. 4, Suppl.1, 2008, pp.S71-S103
11. Iftime, A., Iftime, O., 2010 - *Contributions to the knowledge of the herpetofauna of the Eastern Jiu and Upper Lotru drainage basins (Southern Carpathians, Romania)*, Travaux du Muséum National d'Histoire Naturelle Grigore Antipa, Vol. LIII pp. 273–286 DOI: 10.2478/v10191-010-0019-2

12. Iftime, A., Iftime, O., 2011 - *Note on the herpetofauna of the Vâlcan Mountains and their foothills (Southern Carpathians, Romania)*, Travaux du Muséum National d'Histoire Naturelle Grigore Antipa, Vol. LIV (2) pp. 513–521 DOI: 10.2478/v10191-011-0029-8
13. Iftime, A., Iftime, O., 2013 - *Observations on the herpetofauna of the Buila Vânturarița Massif (Southern Carpathians, Romania)*, Travaux du Muséum National d'Histoire Naturelle Grigore Antipa, Vol. LVI (1) pp. 93–101 DOI: 10.2478/travmu-2013-0007
14. Iftime, A., Iftime, O., 2013 - *Contributions to the knowledge regarding the distribution and ecology of the herpetofauna of Țarcu Massif (Southern Carpathians, Romania)*, Travaux du Muséum National d'Histoire Naturelle Grigore Antipa, Vol. LVI (1) pp. 81–92 DOI: 10.2478/travmu-2013-0006
15. Ionescu, V., Miron I., Munteanu D., Simionescu V., 1968 – *Vertebrate din bazinul montan al Bistriței*, Lucrările stațiunii de cercetări biologice, geologice și geografice Stejarul, Pângărați: 375 – 437;
16. Krecsak, L., Sike, T., Sos, T., 2004 - *Distribution of the herpetofauna in the Lotrioara River basin, Sibiu district (Romania)*, Travaux du Museum National d'Histoire Naturelle Grigore Antipa, Vol. XLVII pp. 285-295
17. Mihăiescu, V., 1965 - *Carpații Sud-estici*, București
18. Munteanu, D., 1965 - *Schița avifaunistică a bazinului montan al Bistriței*, An. Univ. Al. I. Cuza, Iași
19. Munteanu, D., 1973 – *Fauna de vertebrate a Masivului Ceahlău*, Centrul de Cercetări Biologice Cluj, Cluj-Napoca

Turismul vitivinicol – oportunitate pentru dezvoltarea viitoare a turismului din România

Lect.univ.dr. Ionica SOARE
Conf.univ.dr Silviu COSTACHIE

Abstract: *Turismul vitivinicol se află într-o fază incipientă în România față de alte țări ale lumii, precum Australia, SUA, Noua Zeelandă, Franța, dar are șanse reale de dezvoltare susținute, în special, de patrimoniul vitivinicol de notorietate pe plan mondial, inclusiv european. Pozițiile privilegiate pe care le ocupă România an de an în statistica economică, faptul că este membră a Organizației Internaționale a Viei și Vinului (OIV) din 1927 și valoarea potențialului viticol indicată de studiile întreprinse în vederea implementării reformei sectorului vitivinicol al Uniunii Europene de cca10 ani confirmă acest fapt. Dezvoltarea turismului ar putea crea o nouă imagine industriei viticole românești atât pe plan intern, cât și pe plan extern în arelele de cultură a viței-de-vie consacrate tradițional, situate mai ales în zona colinară, pe nisipuri, precum și pe alte terenuri cu condiții favorabil, și, totodată, dispuse sub forma unui peisaj arhitectural viticol grupat pe 8 regiuni viticole încadrate celor trei zonele viticole ale Uniunii Europene.*

Aspecte din debutul turismului vitivinicol

România dispune de un mare potențial în ceea ce privește dezvoltarea turismului vitivinicol, deoarece dispune de condiții ecopedoclimatice și de tradiție în cultivarea viței-de-vie și a producerii vinului. Astfel că numărul mare de soiuri de viță-de-vie, statornicia în cultură a unor soiuri valoroase, elaborarea de tipuri de vin pe areale naturale de producție, tehnicile și metodele de păstrare ale acestuia, constituie dovezi ale vechimii pe aceste meleaguri a viticulturii.

Nu întâmplător s-a făcut afirmația *turismul și industria vinului se bazează pe un branding al regiunii* (Fuller¹, 1997; Hall² și Macionis, 1998). Identitatea geografică a vinului a fost

¹ Fuller, P , *Value adding the regional wine experience*, Australian & New Zealand Wine Industry Journal, 1997 , p. 35-39

² Hall C. M., Macionis N., *Wine tourism in Australia and New Zealand*, 1998, apud R.W. Butler, C. M Hall, J.M. Jenkins (Eds), "Tourism and Recreation in Rural Areas", pp 197-221, England: John Wiley & Sons

oficializată prin denumiri de origine controlată și vinuri cu indicație geografică. Și în România există vinuri cu denumire de origine controlată și vinuri cu indicație geografică. Elementele de atractivitate turistică din areale dau indentitatea geografică a vinului. Vinul este unul din acele bunuri care își construiește brandul pe baza originii sale geografice (Merret și Whitwell, 1994, pp. 162-168)³. Mult mai târziu de la prima conferință din Australia care a avut ca temă turismul vitivinicol în 1998, în cadrul căreia au fost prezentate studii comparative cu caracter descriptiv și în care era subliniată necesitatea studierii acestui domeniu, în România prin *Master Planul pentru Dezvoltarea Turismului Național 2007-2026* (<http://www.turism.gov.ro/ro/proiecte-minister/2/master-plan/>, pp. 1, 26) sunt semnalate câteva direcții de acțiune în vederea dezvoltării acestei forme de turism:

- vizite ale cunoscătorilor de vinuri și cumpărătorilor la anumite plantații în scop științific și de cumpărare - turism de afaceri;
- vizite în general la plantații viticole în scop de cunoaștere a procesului de producere a vinului și de degustare de vinuri; aceasta este considerată o activitate de publicitate prin autofinanțare realizată de plantațiile viticole pentru a încuraja vânzarea pe loc și de fidelizarea clienților pe termen lung;
- itinerare viticole - itinerare pitorești prin zone de plantații viticole făcând legătura între diferite podgorii.

Aceste măsuri intenționează să contracareze slaba eficiență a unor rezultate parțiale obținute pe diferite programe și proiecte de până acum în promovarea turismului vitivinicol românesc. Master Planul a reprezentat primul proiect de mare anvergură inițiat de Guvernul României prin care se punea bazele unei implementări durabile a dezvoltării turismului în România și care avea ca obiectiv imediat formularea unui cadru general al politicilor pentru dezvoltarea și managementul durabil al industriei turismului în ceea ce privește resursele naturale și culturale. *Apoi au urmat o serie de inițiative în vederea dezvoltării turismului vitivinicol. S-au propus și s-au implementat proiectele la nivel de județ* sub diverse denumiri ce desemnau posibilitățile de valorificare în scop turistic a potențialului vitivinicol local. Dintre

³ Merret D, Whitwell G, *The Empire Strikes Back: Marketing Australian beer and wine in the United Kingdom*. In G. Jones & N. J. Morgan (Eds), *Adding value: Brands and marketing in food and drink*, 1994, pp. 162-168.

primele proiecte putem menționa „Drumul podgoriilor – Vrancea”, prin acesta se propunea valorificarea turistică a celui mai întins spațiu viticol dintr-un județ.

Prin *Programul național de promovare și includere a turismului vitivinicol românesc atât în pachetele de promovare turistică de pe piața românească, cât și pe piețele străine*, lansat la a VII-a ediție din aprilie 2010 în cadrul Salonului Internațional de Vinuri Vinvest, din Timișoara (<http://www.vinvest.ro/turism/1/>), se dorea a fi un succes prin implicarea directă a Societății Vinvest, alături de Asociația Degustătorilor Autorizați din România (ADAR) și de cei 13 producători de vinuri din țară (din 23 prezenți la acest eveniment).

S-a anunțat atunci că această oportunitate putea fi mijlocită de două agenții de turism care pot aduce turiști din țară și din străinătate și le pot oferi următoarele trasee, chiar personalizate, în funcție de zonele alese și timpul avut la dispoziție:

- zona dealurilor Zarandului, cu podgoriile deținute de Wine Princess, Cramele Pâncota și Elite Wine;
- crama Weingut din Maramureș și Jidvei;
- Domeniile Dealu Mare, Urlați, Davino, S.E. R.V.E. Ceptura, Vinarte și Domeniile Ostrov din județul Constanța;
- de la cramele din Podgoria Dealu Mare se continuă în Moldova, la Casa Olteanu și la Cotnari (traseu de 7 zile).

Au fost promovați, în primă fază, producătorii prezenți la Salonul Internațional de Vinuri Vinvest, 2010 Timișoara, cei care își doresc să aibă și postura de gazdă, să-și primească oaspeții cu ceea ce au mai bun, punându-le la dispoziție inclusiv programe artistice, degustări de alimente tradiționale sau un prânz sau o cină. De asemenea, *programul turistic propus spre organizare de către Asociația Națională de Turism Rural, Ecologic și Cultural*, și anume „Drumul vinului pe meleagurile Iașului” cu durată de 3 zile pe traseul Iași-Ruginoasa-Cotnari-Cârjoaia-Prigoreni Mici-Iași, reprezintă o formă de implicare a acestei organizații naționale în sprijinirea promovării acestui tip de turism (<http://www.antrec.ro/ro-program-turistic-308-drumul-vinului-pe-meleagurile-iasului.html>). Drumul vinului încearcă să scoată în evidență un ansamblu de caracteristici regionale, care îi conferă o identitate de brand și o notă distinctă (Moran, 1993, pp 263-277) sau un aspect care îl face unic. Turiștii astfel reușesc să facă

diferența de peisaj și de cadru cultural, atunci când vizează diverse podgorii dintr-o regiune vitivinicolă (Hall și al. 2000)⁴.

B. Cadrul necesar dezvoltării turismului

B.1. Peisajul viticol – extindere, repartiția geografică și aspecte ale sortimentului viticol

România dispune de opt *regiuni viticole* (figura nr.1), areale de mare întindere delimitate și regrupate odată cu emiterea Ordinului nr. 594/17.08 2004 pentru aprobarea „Zonării soiurilor de viță-de-vie roditoare recomandate și autorizate pentru cultură în arealele viticole din România”. Încadrarea regiunilor viticole românești în zonele viticole ale U.E a fost realizată pe baza „Studiului ecopedologic și ecoclimatic pentru încadrarea arealelor viticole din România în zonele viticole ale U.E., elaborat de Institutul de Cercetare - Dezvoltare pentru Viticultură și Vinificație Valea Călugărească (v. figura nr.1).

Așa cum se deduce din datele statistice și din harta elaborată (v. figura nr.1), peisajul viticol cu cea mai mare întindere revine Munteniei și Olteniei, urmat apoi de cel al Dealurilor Moldovei, cel mai puțin revenind Banatului. Industria vinului se bucură de o paletă largă de soiuri nobile de viță roditoare (Ordinul 225/31 martie 2006 privind aprobarea „Zonării soiurilor nobile de viță-de-vie roditoare admise în cultură în arealele viticole din România”), cu diferențieri de la o regiune la alta, dar și prezența comună a unor soiuri; situația este mai evidentă la soiurile de viță-de-vie pentru vin, iar unele soiuri au o localizare mult mai limitată. Diferențierile fac ca fiecare regiune viticolă să devină o „țară viticolă”.

Spectrul sortimental cu elemente comune de la o regiune viticolă la alta (deoarece soiurile care au dovedit o bună adaptare la condițiile ecologice din țara noastră au fost extinse) își are rădăcinile în trecut, în etapa prefiloxeră; reconstrucția viilor imediat ce a urmat momentului filoxerei, prin importul de viță (început anterior filoxerei), reconsiderarea unor soiuri autohtone valoroase, care au făcut față „examenului timpului” și al „concurenței străine”, și crearea permanentă de soiuri de vin și struguri de masă au dus la întregirea tabloului sortimental de viță-

⁴ Hall C.M, Sharples L, Cambourne B, Macionis N, (Eds) *Wine tourism around the world*, Oxford , Butterworth –Heinemann, 2000.

de-vie. S-a avut în vedere crearea unor plantații uniforme sub aspectul producției și mai ales al calității, fiind realizate o serie de selecții clonale, supuse acestora în principal soiuri vechi (Muscat, Hamburg, Chasselas, Afuz Ali, Furmint, Cabernet Sauvignon, Merlot, Galbenă de Odobești, Tămâioasă românească etc), (Mănescu Creola, Georgescu Magdalena et al, 1989, p. 149). Suprafața viticolă în țara noastră a atins un maxim de 300.400 ha în anul 1971. Tendința fiind de scădere, în anul 2011, suprafață viticolă a ajuns la 211.300 ha., ceea ce reprezintă o scădere în proporție de 29.66 % din 1971 până în 2011.

B.2. Alocarea de resurse financiare destinate sectorului viticol

Importante investiții în sectorul vitivinicol s-au realizat, majoritatea proiectelor fiind prin cofinanțare din fonduri europene. Prin Programul Național Suport, conform datelor MADR, România a reușit să absoarbă în perioada 2009-2013 cei 42,1 milioane euro anual pentru sectorul vitivinicol, în total accesând 210.500 milioane euro. În mare parte, această sumă a fost consumată cu modernizarea capacității de producție și reconversia viilor, restul resurselor financiare fiind destinate altor activități (v. Tabelul anexat). Deja, la nivelul anului 2014, România negocia cu UE mărirea sumei anuale cu 5-6 milioane euro care să fie alocați reconversiei plantațiilor viticole

Alocarea resurselor financiare destinate sectorului vitivinicol prin Programul Național Suport (mil euro)

Nr crt	Măsura	Anul financiar					Total
		2009	2010	2011	2012	2013	
1	Promovare pe piețe terțe	54,40	109,48	805,90	802,50	610,47	2.382,75

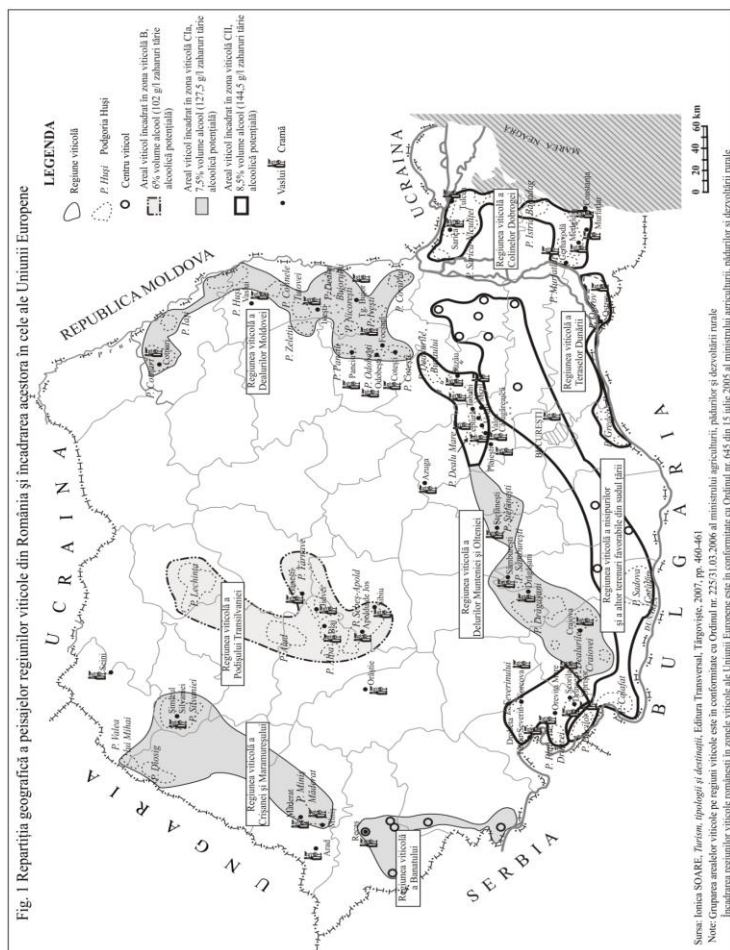
	5	4	3	2
210.500,00	Utilizare a mustului	Asigurare a recoletei	Planuri în derulare	Restructurar e/Reconver sie
42.100,00	29,50	323,40	11.311,60	30.381,10
42.100,00	81,28	360,66	4.134,31	37.414,27
42.100,00	76,46	265,00	-	40.952,64
42.100,00	170,00	350,00	-	40.777,50
42.100,00	-	350,00	-	41.139,53
	357,24	1.649,06	15.445,91	190.665,04

Sursa: MADR

Dezvoltarea sectorului vitivinicol vorbește de realizarea mai multor proiecte de investiții sustenabile. Investiții au fost realizate de majoritatea companiilor vitivinicole din țara: Murfatlar, Cotnari, Recaș, Avincis din Dragașani, Jidvei, Cramele Halewood, Wine Princess, Domeniile Franco-Române, Avincis, Lacerta, Casa Davino, Prince Stirbey, SERVE. Modalitățile de creștere a eco-eficienței investițiilor în domeniul vitivinicol din România pot fi multiple, însă presupun inițiative legislative și strategice la nivel național care să influențeze în sens pozitiv evoluția în această direcție și implică eforturi financiare considerabile ce nu pot fi suportate în totalitate de întreprinzătorii din acest sector, fiind necesară o implicare a autorităților și la nivel financiar.

B.3. Durata crescută a fenofazei de maturare a boabelor de struguri

Regiunile viticole se înscriu în limite latitudinale cât de cât largi, de aceea condițiile de mediu determină, fie desfășurarea normală a fazei de maturare a boabelor, fie scurtarea sau prelungirea acesteia. Trebuie precizat că, în anii viticoli normali, soiurile de viță își maturează strugurii succesiv, iar în cei neprielnici simultan; în acești ani intervalul de timp în care soiurile își maturează strugurii, se scurtează până la suprapunere, sau se prelungeste mult.

Indiferent cum ar fi, *această perioadă ar putea coincide cu perioada de vârf a activității turistice* prin valorificarea intensă a potențialul viticol. Maturarea la toate soiurile de viță are loc de la sfârșitul lunii august și până spre mijlocul lunii octombrie, concluzie la care noi am ajuns în urma consultării mai multor materiale bibliografice, ale unor specialiști cu renume în domeniul viticulturii.

Menționăm acest aspect deoarece în orice regiune viticolă se regăsește acel „drum” al strugurilor, la soiurile pentru vin și de masă, dacă nu sunt prinse la mijloc anumite *preferințe* pentru struguri de masă, soiuri pentru vin, degustări de vinuri, inclusiv DOC liniștite și spumante; la o scară mai mică, la nivel de centru viticol sau plai, menținerea preferințelor ridică probleme mai mari în alegerea locului și timpului, greu surmontabile pentru satisfacerea dorințelor turiștilor.

Dacă se alege bine momentul și locul pentru desfășurarea turismului vitivinicol se oferă șansa tuturor turiștilor să cunoască, asistând sau prin implicare fizică și psihică, tot ceea ce înseamnă drumul strugurilor, toate fazele prin care trec strugurii din momentul culegerii până la depozitare pentru conservare sau pregătirea pentru comercializare ori până la obținerea mustului și a obținerii vinului.

Acest „drum” al strugurilor în cadrul centrului viticol sau plaiului viticol, un mare creator de valori turistice, incită la curiozitate, la cunoaștere, la destindere etc. Un minimum de cunoștințe despre activitatea vitivinicolă obținut prin informare din diverse surse (bibliografie, agenții de turism etc.) oferă șansa oricărui turist în alegerea negreșită a destinației turistice și de trăire a unor sentimente de bucurie și satisfacție prin ceea ce îi oferă câmpurile înnobilate, piețele, cramele, etc. pe seama hărniciei și iscusinței celor implicați, susținute de condițiile ecopedoclimatice, precum și de dărnicia și bunătatea Providenței. România are câteva podgorii și puncte turistice renumite care oferă, independent unele de altele, itinerare în perioada de maturare a strugurilor (dar și degustări de vinuri în mod constant pentru vizitatori în general), conform *Master Planului pentru Dezvoltarea Turismului Național 2007-2026*: Murfatlar, Crama Uriățeanu, Casa Seciu, Ștefănești, Miniș, Jidvei, Panciu, Bucium și Recaș. (<http://www.turism.gov.ro/ro/proiecte-minister/2/master-plan/>, I, p. 26)

B.4. Obiective tehnico-economice cu valoare pentru turismul vitivinicol

În această categorie se încadrează centrele de vinificație, vinăriile cu crame, beciurile, hrubele și sălile de degustare, amplasate în spațiul producției vitivinicole, dar și în afara acestuia. Intrate în circuitul turistic sunt supuse privirilor turiștilor, complinite de informații transmise de ghizii inițiați în domeniul viticulturii sau de specialiști cu pregătire în acest sens, de degustările de vinuri în spații special amenajate etc. Cramele sunt considerate obiectivele tehnico-economice cu cea mai mare încărcătură de potențial turistic, deoarece fiind amplasate între vii și reprezentând locul tescuirii strugurilor și preparării vinurilor oferă cadrul necesar degustărilor de vin conduse de specialiști, alături de posibilitatea consumării de preparate culinare etc. într-un cadru rustic.

Prin amplasament, în cadrul viilor dintr-o zonă deluroasă, cramele constituie puncte de belvedere, locuri din care se deschid priveliști superbe peste spațiul din împrejurimi. În perioada de coacere a strugurilor acestea pot deveni puncte turistice, de unde se pot organiza excursii în plantație, cu posibilitatea de a culege și degusta direct strugurii sau mustul ecologic. Specificul le diferențiază, le fac atractive, turistic vorbind, și le acordă un renume. Crama „Matac” din podgoria Dealu Mare, aflată în administrarea ICDVV (Institutul de Cercetare - Dezvoltare pentru Viticultură și Vinificație Valea Călugărească), este o adevărată piesă de muzeu, prin vechimea ei (sec. al XIX-lea), prin modul de organizare a activităților pe niveluri (la etajul superior are loc prelucrarea și zdrobirea strugurilor, la parter prelucrarea și vinificarea lor, iar în pivniță maturarea și învechirea în butoaie de stejar) (***, *Drumul vinului în România*, 2004, p 59).

La Urlați se află punctul turistic al întreprinderii „Cramele Prahova”, o frumoasă cramă vinicolă așezată în vârful unei coline, dominând aristocratic peisajul din împrejurimi, cu pivnițe (unde vinurile se maturează în baricuri din lemn de stejar, întocmai ca în cele mai renumite crame din Franța), cu o sală de degustări și o sufragerie cu șemineu. Vinoteca de Pietroasa-Buzău păstrează vinuri vechi, deosebit de valoroase, datând din 1942; unică este crama din Cotnari (***, *Drumul vinului în România*, 2004, p.127) cu vinoteca plină de rarități care se întinde pe un culoar lung de 120 m; la Panciu spumantele roșii, produse după metoda

tradițională, sunt depozitate pentru a doua fermentație, cea la sticlă, în hrube vechi cu o lungime de 6 km; în crama Ambrosie din Mediaș se găsește cea mai mare budană de vin, cu o capacitate de 20000 litri.

Unele crame poartă numele zeului vinului Bachus (cea din Baia Mare), a podgoriei (Cramele Recaş) sau a unui mare producător de vinuri (Cramele Halewood). Membri ai Asociației Producătorilor și Exportatorilor de Vinuri (Agricola Știrbey, Carl Reh Winery-Crama Opișor, Casa Panciu, Crama Ceptura, Cramele Recaş, Domeniile Săhăteni, Domeniul Coroanei Segarcea, Halewood România, Murfatlar România, Senator, SERVE Ceptura, Vinarte, Wine Princess, Cotnari, - http://www.wineromania.com/index.jsp?page=news_apev), membri ai Patronatului Național al Viei și Vinului (Alcovin S.R.L - Măcin, Domeniile Dealu Mare S.R.L, Fermele Murfatlar S.A, Piatra Ostrov S.R.L, Podgoria Huși S.A, Podgoriile Tohani S.R.L, Viti-Vinicola și Pomicola Perla Cotnari S.R.L - <http://www.pnvv.ro/membri.php>), precum și alte entități economice se implică pe linia dezvoltării turismului vitivinicol prin următoarele acțiuni:

- Redarea spre vizitare a obiectivelor tehnico-economice viticole, cum ar fi:

- podgoriile, cramele, conacele, pivnițele sau spațiile de degustare a vinului; exemplu în acest sens este firma Halewood International Ltd. care a inclus în circuitul turistic „Pivnițele Rhein” de la Azuga și domeniul fostelor „Crame Prahova”, restaurând crama Urlățeanu (construită în 1922) și celebrul conac Bellu (monument de arhitectură în stil românesc de la mijlocul sec XIX, ce adăpostește un patrimoniu mixt, de etnografie și artă din zona Văii Cricovu Sărat) încercând astfel să sporească faima regiunii Urlați (numit și orașul dintre vii), un blazon inconfundabil al podgoriei de lungă și bogată istorie care este Dealul Mare (<http://www.vacantesicalatorii.ro/modules/revista/articole/print.php?id=1616>); alt exemplu - sala modernă de la SCDVV Bujoru (județul Galați), decorată cu o pictură murală inspirată din istoria viticulturii; de asemenea, Cramele Recaş din județul Timiș (pentru care în anul 2009 se anunța înregistrarea anuală a 10000 de vizitatori <http://www.comunicatedepresa.ro/comunicate/goodwine/>, /cramele de la Murfatlar (ce au înregistrat în anul 2010, împreună cu Muzeul Vinului și Vinului, peste 9000 de vizitatori

http://www.replicaonline.ro/peste_9000_de_vizitatori_au_degustat_vinurile_in_cramele_murfatlar_37792.html).

- laboratoarele cu recunoaștere internațională cum ar fi cele de la SCDVV Murfatlar, SCDVV Blaj, SCDVV Pietroasle unde vinurile produse după o tehnologie modernă sunt apreciate de turiști prin prospețimea și parfumul fructuos deosebit.

Redarea spre vizitare a locurilor cu trecut istoric. Spre exemplu, la Tohani, printre vii se profilează conacul „Domeniile Tohani” (***, *Drumul vinului în România*, 2004, p. 59), care a fost locul unei frumoase povești de dragoste dintre prințul Nicolae de Hohenzolern și frumoasa satului, pe numele Dolette, pentru care prințul a renunțat la toate privilegiile regale, ducând o viață fericită și liniștită, alături de aleasa inimii sale. În cinstea lor, cele mai multe vinuri ale casei Tohani le poartă numele: „Princiar” și „Dolette”;

Organizarea unor evenimente specifice turismului uval cum ar fi:

- degustări de vinuri pentru turiști, sub coordonarea oenologilor, de exemplu, degustarea la S.C Murfatlar S.A (<http://www.murfatlar.com/site/>) se face în incinta „Punctului turistic”, fie într-una dintre cele două săli de degustare special amenajate, aflate în imediata apropiere a muzeului;

- prezentări de vinuri și de tehnologie în vederea obținerii vinului spumant după metoda tradițională; de exemplu, în castelul din Cetatea de Baltă (construit din sec al XV-lea) aflat în proprietatea Societății SRL Jidvei, unde sunt depozitate peste 200000 de sticle de șampanie produse după metoda tradițională, se realizează asemenea prezentări;

- mese festive în sălile de degustare a vinurilor sau în aer liber, de regulă în preajma cramelor, însoțite de degustarea de vinuri în timpul mesei, etc.

- petreceri în aer liber sau în încăperi special amenajate, sub ritmul muzicii, cu vinuri și struguri din podgoriile proprii;

- excursii tematice în podgorii, în perioada de coacere a strugurilor și cu posibilitatea de satisfacere a dorințelor turiștilor de degustare a strugurilor și a mustului;

- înființarea despații de cazare (destul de limitate pentru început), de exemplu, pensiuni de oenoturism (Casa Seciu, Conacul Urișteanu, Conacul dintre vii); de exemplu firma Tohani S.A (***, *Drumul vinului în România*, 2004, p. 79), Pensiunea Rhein din Azuga, etc.

Se pare că cel mai mult se implică în acțiuni cu caracter turistic membrii Patronatului Național al Viei și Vinului (PNVV), deoarece această instituție a societății civile deține, prin membrii săi, peste 70% din comerțul cu vinuri din România. Acțiunea comună și strategiile alese de entitățile economice, derularea de programe și proiecte sunt pași care anunță dezvoltarea acestui tip de turism, a revitalizării turismului românesc, în general, dar arată două trăsături ale turismului vitivinicol românesc:

B.5 Acțiuni de promovare a turismului vitivinicol prin introducerea muzeelor și colecțiilor publice în circuitul turistic și organizarea de festivaluri ca forme de exprimare și manifestare a tradiției viticole:

- muzeele și colecțiile publice

Muzee precum cele de la Murfatlar (jud. Constața), Bujoreni (jud. Vâlcea), Hârlău (jud. Iași), Odobești (jud. Vrancea), Huși (jud. Vaslui), Golești (jud. Argeș), Miniș (jud. Arad), Ștefănești (Golești-Argeș).

- festivaluri, obiceiuri și sărbători

După perioada comunistă, imediat după 1990, în spațiul românesc începe organizarea de festivaluri asociate perioadelor de recoltare a strugurilor cu scopul de a atrage turiști și de a promova brand-ul comunității/comunităților.

Cele mai multe manifestări culturale, de celebrare a rezultatelor de peste an, se desfășoară toamna pe parcursul uneia sau mai multor zile (de exemplu, "Festivalul Internațional al Viei și Vinului Bachus" din Focșani.). Foarte puține evenimente vitivinicole se desfășoară primăvara, așa cum este manifestarea "Kurbanul
viilor"

(<http://www.cugetliber.ro/Arhiva/februarie2006/02/pag%2012.pdf>) sau "Târcolitul viilor" ce are drept scop promovarea primei mari sărbători a calendarului agricol și cuprinde o serie de practici magico-rituale ce pregătesc muncile câmpului.

Deocamdată, arealele viticole cu festivaluri nu concentrează mari fluxuri turistice din cauza absenței sau insuficienței structurilor de primire turistică cu funcții de cazare și a celor de alimentație publică.

Concluzii

Deși are un potențial ridicat în ceea ce privește sectorul vitivinicol și cel al turismului vitivinicol, România are nevoie de mai multe elemente pentru a întruni condițiile necesare desfășurării unui turism vitivinicol comparabil cu cel al altor state: o infrastructură adecvată, investiții, un brand puternic și multă promovare.

Acțiunea concertată la nivel național de promovare a turismului vitivinicol poate deveni un mijloc menit să asigure dezvoltarea economiei locale și naționale. Un exemplu în acest sens se bazează pe integrarea tuturor manifestărilor turistice din diverse localități (unde administrația locală sau unitățile economice cu specific vitivinicol au avut sau nu inițiativă) într-o manifestare unică la nivel național, un unic *Festival Național al Viei și Vinului*, organizat în perioada de maturare a strugurilor, adică între 15 august și 15 octombrie, timp de 9 săptămâni, începând cu o sărbătoare națională-Sf. Maria. Cu ocazia acestui eveniment este benefică organizarea la nivel național a unei *Caravane* a festivalului (și aici imaginația poate merge foarte departe) care să pornească de Sf Maria, din sudul țării (sudul Olteniei spre exemplu) și, după un circuit care să cuprindă toate zonele vitivinicole ale țării în ordinea perioadei de maturare, să ajungă de sărbătoarea Cuvioasei Parascheva în ultima zonă de maturare a strugurilor, din Moldova. Turiștii pot fi atrași nu numai de varietatea și frumusețea peisajului vitivinicol, de raportul excelent calitate/preț al serviciilor și produselor, ci și de locuri mai puțin cunoscute, mai neobișnuite, mai apropiate de natura primară.

Consolidarea domeniului viticol, paralel cu asigurarea complementarității economice, în consens cu politica europeană, va dinamiza și concentra fluxurile turistice în toate regiunile viticole și va face ca turismul vitivinicol să dețină, prin numărul de turiști, locuri prioritare între tipurile de turism practicate în România.

BIBLIOGRAFIE

Bisson Linda F., Waterhouse Andrew L., Ebeler Susan E., Walker M. Andrew, Lapsley James T. 2002, *The present and future of the international wine industry*, Nature 418, Nature Publishing Group, August

8, http://www.angelfire.com/folk/benjo4u/Science/Wine_industry.pdf (data accesării 10.12.2010).

Fuller, P. ., *Value adding the regional wine experience*, Australian & New Zealand Wine Industry Journal, 1997 , p. 35-39.

Hall C. M., Macionis N., *Wine tourism in Australia and New Zealand*, 1998, apud R.W. Butler, C. M Hall, J.M. Jenkins (Eds), "Tourism and Recreation in Rural Areas", pp 197-221, England: John Wiley & Sons.

Merret D, Whitwell G, *The Empire Strikes Back: Marketing Australian beer and wine in the United kingdom*. In G. Jones & N. J. Morgan (Eds), *Adding value: Breands and marketing in food and drink*, 1994, pp. 162-168.

Mănescu Creola, Georgescu Magdalena, Dejeu Liviu (1989), *Controlul biologic al producției în pomicultură și viticultură*, Editura Ceres, București.

Oșlobeanu M., Macici M., Georgescu Magdalena, Stoian V. (1991), *Zonarea soiurilor cu viță-de-vie în România*, Editura Ceres, București.

Soare Ionica (2005), *Common Language Created by Legislation Regarding the Teritorial Limit of the Production Vine Wine Potential of Romania*, Analele Universității „Dunărea de Jos”, fascicula I, Economie și Informatică Aplicată, anul XI, ISSN 1584-0409.

Soare Ionica (2007), *Turism, tipologii și destinații*, Editura Transversal, Târgoviște.

***, (2004) *Drumul vinului în România*, Editura Niculescu, București.

<http://www.cugetliber.ro/Arhiva/februarie2006/02/pag%2012.pdf>, *Târcolitul viilor la Murfatlar* în „Cuget Liber”, 2 februarie 2006, (data accesării 27.08.2010).

<http://www.murfatlar.com/site/> (data accesării 01.09.2010).

<http://www.turism.gov.ro/ro/proiecte-minister/2/master-plan/> Master Planul pentru Dezvoltarea Turismului Național 2007 – 2026 (data accesării 23.08.2010).

<http://www.vacantesicalatorii.ro/modules/revista/articole/print.php?id=16> 16, Victor Raicu, *De la Crama Urlățeanu, la Pivnițele Rhein* (data accesării 01.09.2010).

<http://www.comunicatedepresa.ro/comunicate/goodwine/> (data accesării 10.12.2010).

<http://www.vinvest.ro/turism/1/> (data accesării 10.12.2010).

http://www.replicaonline.ro/peste_9000_de_vizitatori_au_degustat_vinurile_in_cramele_murfatlar_37792.html. (data accesării 10.12.2010).

<http://www.antrec.ro/ro-program-turistic-308-drumul-vinului-pe-meleagurile-iasului.html>. (data accesării 10.12.2010).

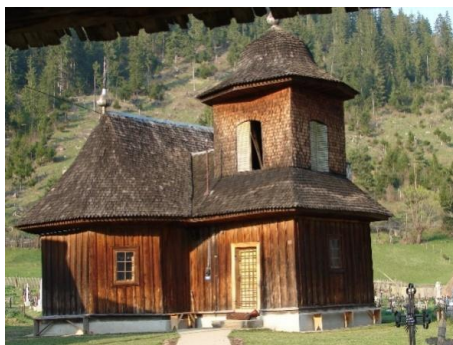
Bisericile țărănești de la poale de Ceahlău în cadrul turismului ecumenic și cultural

Prof. Mihai Panțiru
Prof. Emil Pedemonte Juncănu

Abstract: Această comunicare prezintă într-un mod succint bisericile țărănești de pe valea Bistriței din munte, de la poalele Ceahlăului și importanța lor pentru turismul ecumenic și cultural. Bisericile dețin o mare însemnătate din punct de vedere arhitectonic, etnografic și istoric, fapt evidențiat în acest studiu.

Cunoașterea valorilor culturale din trecutul îndepărtat sau de astăzi este o vocație, dar și o misiune nu numai a cercetătorilor, ci și a tuturor locuitorilor ținuturilor noastre strămoșești care au fost împodobite de geniul înaintașilor binecuvântați. Datorită acestora ni s-au oferit aceste bunuri creștine necesare ca aerul și lumina, ca hrană spirituală și ca mărturii documentare ale existenței neamului. Ca mărturii istorice, bisericile dovedesc permanența noastră din și pentru totdeauna în acest spațiu românesc. Ca valori artistice ele pun în lumină spiritul creator al românului, trăsătură specifică și unanim recunoscută. Iar ca bunuri nemuritoare care ne sunt transmise prin timp ele ne pun în comuniune cu înaintașii noștri ale căror virtuți și realizări artistice stimulează și obligă la muncă și creație. Din acest tezaur fac parte așa cum bine se știe numeroasele așezăminte bisericesti, deci și bisericile din lemn care au adoptat opere de valoare universală și care au fost și au rămas vetre de lumină și cultură strămoșească.

Acțiunile întreprinse pe plan național de identificare, păstrare și valorificare a acestor comori ale țării noastre dobândesc valoare istorică și însemnătate mondială, pentru ca se înscriu prin măiestrie și ne înscriu prin valorificarea lor în circuitul universal al bunurilor culturale artistice.

Presărate pe întreg spațiul românesc, grăitoare mărturii ale evlaviei strămoșești și ale simțirii românești încă din cele mai vechi timpuri, lăcașurile de dreaptă închinare românească au fost și sunt mesajul o bărșiei noastre etnice și al dăruirii noastre de-a lungul istoriei. Aceste biserici din lemn ale noastre formează un patrimoniu prețios pe plan național și mondial. Până la începutul secolului al XX-lea românii au creat și s-au manifestat preponderent într-o civilizație a lemnului, de o bogăție, o varietate și un rafinament remarcabil în care bisericile de lemn au atins vârful la maxim de expresie.

La începutul Evului Mediu s-au înfiripat comunități creștine în sate și târguri iar, în jurul lor, au luat ființă primele așezăminte monahale, singurele noastre centre culturale în decursul a multor veacuri. În zona noastră, bisericile de lemn sunt în număr mare, cu o valoare istorică și arhitectonică deosebită. Lăsând modestia deoparte, reliefăm faptul că și comuna noastră, Grințieș are două așezăminte de acest gen. Primul, și cel mai important, ridicat într-o poiană, pe malul stâng al pârâului cu același nume, este cel mai vechi monument de arhitectură religioasă de pe teritoriul comunei (foto sus). Ea este declarată monument istoric trecut în „Repertoriul bibliografic al localităților și al monumentelor medievale din Moldova”.

Este biserica primei parohii din Grințieș cu hramul „Duminica tuturor sfinților”. Despre vechimea ei vorbește pomelnicul ctitoricesc, păstrat și astăzi în altar, scris cu litere chirilice, de către pictorul bisericii, Teodor Zugravul.

Pomelnicul este datat din 1794 și apare sub forma unui triptic scris și pictat pe lemn de paltin și enumeră pe toți cei care au contribuit la ridicarea acestei biserici. Dacă-l citim aflăm că acest sat și această biserică au fost ridicate de români ardeleni, numiți „ungureni” care au fugit din calea opresiunii, a catolicizării și deznaționalizării inițiate de prințesa Maria Tereza.

Primul preot a fost Grigorie, sosit împreună cu mai multa familii din Ardeal, care, atunci când locuitorii au fost destul de numeroși, au purces la ridicarea unui lăcaș de cult.

Ca mai toate bisericile țărănești din zona de munte a Neamțului, ridicate în veacul al XVIII-lea, biserica din Grințieșul Mare impresionează prin simplitate și frumusețe, operă a meșterilor locali. A fost construită din bârne de brad unde pridvorul și clopotnița s-au dovedit o adăugire reușită realității odată cu

operațiunile de renovare de la sfârșitul secolului al XIX-lea, conform unui al doilea pomelnic ctitoricesc, datat 1891.

Meșterii au respectat părțile componente ale unui lăcaș de cult, deși în proporții reduse: pridvor, pronaos, naos, altar. În pronaos și naos, meșterii au realizat un plafon cu calotă sferică din opt laturi la bază, din scânduri îmbinate în coadă de rândunică. Stranele sunt sculptate din lemn de paltin. Valoarea bisericii este întregită de pictura originală a iconostasului și a icoanelor mari executate în ulei pe lemn de către Teodorie Zugravul, un pictor cu renume, lucrarea sa , păstrându-se în condiții excelente și astăzi. Biserica păstrează icoane vechi din perioada ridicării lăcașului dar și din 1852, 1891, la care se adaugă mai multe cărți religioase vechi ca: Evanghelistul de la 1826, Liturghierul de la 1860 sau Octoiul de la 1912.

Nu departe de acest lăcaș , a luat ființă, se pare în aceleași condiții, aproape de confluența râului Bistricioara u apele Bistriței, biserica de lemn „Sfinții Voievozi”. Acest lăcaș de cult ortodox, deschis privirii noastre cu generozitate face parte din categoria bisericilor din lemn cu turn separat și plan în formă de cruce. La cumpăna secolelor XVII și XVIII, o comunitate redusă din Ardeal s-a așezat aici, încercând sa-și gasească liniștea trupească dar și cea sufletească și prin întemeierea unei biserițe din lemn în care să se închine și să se reculeagă. Forma de treflă și-a păstrat caracteristicile bisericilor din Ardeal. Ceea ce particularizează în mod cu totul deosebit acest monument este însă pictura, executată într-un stil popular plin de naivitate dar cu o imaginație deosebită. Zugravul se implică în realizarea pe peretele de la nord, într-o viziune profană, sugestivă și interesantă, în descrierea plastică a unei picturi ce surprinde trei sectoare biblice care alcătuiesc Lumea de Apoi: Sânul lui Avraam, Raiul și Iadul. Întregul ansamblu impresionează prin expresivitate și dinamism, dar mai ales prin sentimentele contradictorii precis nuanțate pe care le generează fiecare compoziție.

Interiorul este completat cu două strane pereche, pentru icoane , situate în fața iconostasului. Elementele decorative de sorginte barocă secondează picturi de o calitate superioară celei iconostasului ca scena Înălțarea Sfintei Fecioare la Cer, provenită din mediile catolice. În mod special, icoana Maicii Domnului cu Pruncul dovedește calități artistice remarcabile, evidențiate de un desen sigur și de modelajul rafinat al figurilor. Se mai păstrează

un tetrapod pentru expunerea icoanelor la diferite sărbători, înfățișând pe trei laturi pe cei trei mari ierarhi: Vasile, Grigore și Ioan.

Nu departe de lacașul mai sus amintit, tot în comuna Ceahlău, la poalele muntelui cu același nume, monahul Teofil, preotul Ioanu și sătenii din satul Răpciuni au ridicat în anul 1773 o frumoasă biserică din lemn în care și-au înscris toată măiestria și frumusețea sufletului. Această biserică a satului Răpciuni se afla la gura văii Răpciuniței, pe un loc mai înalt, nu departe de Bistrița. La început a fost biserica unui schit de călugări și apoi biserică de mir.

Astăzi călătorii care-și îndreaptă pașii spre Masivul Ceahlău și nu numai poposesc invariabil pe colosul de beton adică barajul din apropierea orașului Bicăz care a oprit apele Bistriței și a dat naștere la „marea dintre munți”-Lacul Izvorul Muntelui. Orice turist este pătruns de un sentiment de maiestruozitate în fața unei priveliști în care muntele Ceahlău își coboară pădurile până în undele lacului și satele par agățate pe colinele din jurul său. Dar, tot mai puțini sunt aceia care știu câtă durere a adus construcția barajului și apariția lacului născut prin împotrivirea sa în fața năvalnicei Bistriței. Au fost mulți deținuți politici, parte a unui lagăr concentraționar crunt al terorii comuniste, care au suferit sau au murit la ridicarea barajului. Dar, mai mulți au fost cei care și-au pierdut casele și pământurile, care și-au văzut bisericile și cimitirele înghițite de apele lacului. Au fost strămutați pe vârfuri de dealuri, capete de pâraie sau au plecat spre alte meleaguri. Au dispărut sate ca Rețeș, Lețești, Cârnu sau au fost rupte bucăți din Răpciuni, Izvorul Alb, Hangu, Buhalnița, Secu, Poiana Teiului.

Biserica despre care vorbim ar fi avut aceeași soartă, fiind condamnată a dispărea sub ape, dar a avut o soartă privilegiată, pe care o vom aminti mai târziu. Acest lăcaș al satului Răpciuni de pe malul stâng al Bistriței, în vechime parte a comunei Hangu, care, în perioada interbelică a aparținut comunei Ceahlău se mândrea cu una din cele mai bogate așezări ale regiunii. Aici își avuseseră conacul boierii Cantacuzini, tot aici erau casele Sturzeștilor, aici popsea influentul om politic și mare om de cultură George Panu, care a fost promotorul de drumuri, hanuri și de cabane.

El se afla la gura văii Răpciuniței, pe un loc mai înalt, nu departe de Bistrița. Tradiția spune ca ar fi fost biserica unui schit

din vechime, care a fost părăsit de călugării care s-au îndreptat către Mănăstirea Durău. Cu certitudine ştim că această biserică exista la 1773, în timpul domnitorului Grigore al III-lea Ghica.

Fără putinţă de a scăpa de ape, biserica s-ar fi aflat pe fundul lacului, sau, cum a fost cazul unor altor biserici de lemn, bârnele ar fi fost folosite la ridicarea unei alte biserici, a unui agiazmatar sau a unei case de prăznuire. Dar vechimea ei, valoarea arhitecturii şi a artei tradiţionale specifice zonei, au atras atenţia specialiştilor Muzeului Satului, care, încercau să mai salveze câteceva dintr-o lume sortită uitării. Astfel, caz fericit, biserica a luat drumul Bucureştiului.

La Muzeul Satului ea se înalţă mândră alături de alte case de pe valea Bistriţei. Nu mai avea în spate Ceahlăul, nu-i mai curgea la picioare Bistriţa, dar nu puteai să-i simţi lângă ea spiritul Ceahlăului. În dreptul ei, departe de casă, ne simţim aproape de ceidragi, de locurile natale. Un colectiv inimos, condus de Ana Bârcă, cu Al. Movileanu, arhitectul Niels Auner, restauratorul Dumitru Handrea, Cristina Nanu a poposit la poale de Ceahlău. Au cunoscut locul de naştere al bisericii, i-au aflat vechea istorie şi ne-am bucurat că au apelat la cunoştinţele noastre, la sfaturile bătrânilor satului şi mai ales la eruditul Mihael Bulai, o enciclopedie vie a zonei. În urma finalizării studiului şi a restaurării bisericii acest colectiv l-a numit „Biserica salvată din lac. Povestea bisericii de lemn din Râpciuni, Neamţ.”

Strămutare bisericii la Bucureşti, în 1958 a costat 5 367 lei, la cursul acelor vremuri. Demontarea şi reconstrucţia s-a datorat unor meşteri dulgheri locali care au muncit, cu respect şi credinţă pentru salvarea bisericii din satul lor.

Datele tehnice ne arată că ea a fost construită pe un plan triconc, cu absida alterului mai dezvoltată, naosul cu abside pentagonale, pronaosul cu absida în trei laturi şi pridvorul de achis, cu turnul clopotniţă deasupra. Din punct de vedere arhitectonic această biserică prezintă o unitate şi armonie perfectă, care îi dau frumuseţe şi monumentalitate. Altarul este acoperit cu boltă semicilindrică împărţită în registre decorative, delimitate de nervuri colorate şi o semicalotă spre exterior. Cu excepţia icoanelor împărăteşti, înlocuite recent, pictura este opera unui zugrav moldovean din a doua jumătate a sec. al XVIII-lea, talentat şi virtuos al compoziţiei cromatice. Este posibil ca icoana Încoronarea Maicii Domnului, de inspiraţie occidentală, să fi fost realizată de un alt pictor, mai familiarizat cu limbajul artistic

central și vest- european. Judecata de Apoi impresionează prin amploarea și entitatea compoziției iconografice desfășurate pe doi pereți ai pronaosului și prin dramatismul viziunii ancorate în mentalul medieval. Există un tribunal ceresc, dominat de silueta impozantă a lui Iisus Judecător dar și de imaginea Iadului, unde, într-o dezordine terifiantă, apar corpurile contorsionate ale păcătoșilor, muncite de diavoli. Între cele două planuri se disting cetele compacte ale dreptilor, conduși în Rai de Sf. Petru și a păcătoșilor, aici evreii, conduși la judecată de Proorocul Moise. Foarte interesantă este imaginea Raiului asemenea unei arce proiectate pe fond alb, cu cei trei patriarhi, Avraam, Isaac și Iacov însoțiți de „bunul tâlhar”. Dacă v-am făcut curioși, vădemnăm să vizitați biserica veche din Răpăcuieni, situată acum, la Muzeul Satului din București.

Dacă până acum ne-am îndreptat spre sud-est, pe malul drept al Bistriței, în continuare vom trece peste apa râului și ne vom îndrepta spre nordul acestuia. Pentru început vom poposi într-o așezare renumită pentru vechimea ei, cu o existență monahală mult mai veche decât a celorlalte biserici din zonă. Aici există și un document al cancelariei domnești cu referire la înființarea primului lăcaș la 1627, și anume, Mănăstirea Hangu, din șesul Hangului. Ulterior au apărut și bisericile din lemn în satele nou înființate după mărirea numărului de locuitori. Astfel o primă mențiune documentară s-a aflat pe o însemnare de pe un Ceaslov „Acest Ceaslov s-au dat de mine starețul iromonah Daniil bisericii din fundul Hangului, unde se prăznuiește sfinții Împărați Constantin și Elena, ca să fie pentru slujba bisericii. Anul 1854, iunie 12, monastirea Durău”, care ne arată datele despre construirea Bisericii de lemn din Boboteni, Hangu.

Clădirea, cu mult mai mare decât cele descrise până acum, nu se deosebește de acestea. Ceea ce dă însă bisericii din Boboteni un caracter original, sunt cele trei turle masive, de dimensiuni inegale, care se înalță în ordinea mărimii lor pe naos, pronaos și altar. Turlele, înșirate pe coama acoperișului, după foarte răspândit în regiunea vecină, nu răspund în interior. Proporțiile turlelor sunt bine calculate și înfățișarea monumentului, deși cu totul deosebită de aceea a bisericilor mai vechi din zonă, este plăcută.

Biserica, cu anexele ei, gardul de bârne cu streășină de șindrilă, poarta de la intrare, fântâna monumentală, clopotnița cu acoperiș în formă de bulb- toate îmbrăcate de sus până jos cu

șindrilă în formă de solzi, cu crucile ornamentale pe ele, alcătuiesc un ansamblu masiv de arhitectură din lemn cu caracter rustic pronunțat, dominând în mod pitoresc casele din jur. Catapeteasma, cu icoanele datează din 1855-1857. Pe icoana Sfinților Împărați se citește: „Această sfântă icoană s-au plătit de robu lui Dumnezeu, Gavril și Smaranda a Tomii, Viniamin Zugravu la 1857“. O icoană de factură stângace, înfățișând pe Sfântul împărat Constantin și Sfântul Mucenic Gheorghe pe un fond de arhitectură schematică indicate prin trăsături de vopsea neagră purtând data de 1855, septembrie.

Mai sus, într-în ținuturile Largului, unde, într-un mic cimitir, se păstrează unul din cele mai frumoase și mai reprezentative monumente de arhitectură populară religioasă din întreaga zonă: Biserica de lemn din Galu, cu hramul „Sf. Gheorghe“. Acest monument stârnește admirația prin câteva caracteristici pe care numai în foarte rare cazuri le găsim reunite în arhitectura aceleiași construcții: folosirea exclusivă a lemnului, chiar și la îmbinări, proporțiile miniaturale de un impresionant echilibru, puritatea stilului și măiestria execuției. Ea este realizată în spiritul celui mai curat stil moldovenesc, pe trunchiul căruia s-au altoit cu deplin succes unele influențe ardelenesti, lucru pe deplin explicabil dacă avem în vedere transferul masiv de populație, la sf. Sec. al XVIII-lea din Transilvania spre valea Bistriței moldave.

Învelitoarea de siță lasă să se citească toate elementele de bază ale edificiului: altarul, absidele laterale, încăperea pătrată a clopotelor situată deasupra pridvorului iar pereții din bârne de brad pun în evidență măiestria meșterilor care au lucrat aici, folosind numai cuie de lemn.

În ceea ce privește data construirii bisericii, însemnarea de deasupra pridvorului trimite la anul 1818, dar o notă de pe o Evanghelie tipărită la București, menționează că aceasta „.....a fost dăruită... la biserica din satul Galu... anul 1780, noiembrie, 8.“ Ar rezulta deci că actuala biserică s-a construit la începutul veacului al XIX-lea, pe locul unui lăcaș mai vechi de anul 1780 care a fost distrus în împrejurări încă necunoscute. Biserica se consideră că este o copie cât se poate de fidelă a bisericii vechi, care, se poate că a fost construită odată cu cea din Râpciuni și din Farcașa de către același iscusit meșter meșter popular.

Exodul transilvănean dinaintea și după războiul din 1784 și nu numai a făcut să apară o localitate înșirată pe firul Bistriței,

cunoscută lumii astăzi prin modestia, hărnicia credința și evlavia cetățenilor ei, Farcașa. A firmăția de mai sus este susținută, printre altele, de frumoasele case ale gospodarilor, dar mai ales de păstrarea în condiții deosebit de bune și.n stare de funcționare a bisericii de lemn, Sfânta Cuvioasa Parascheva, unul din lăcașurile de cult ortodox, ce îmbracă haina unui adevărat monument istoric și de arhitectură.

Așezată la poale de codru, la mai puțin de un km de drumul național, bisericuța ni se impune încă de la prima vedere prin grația și proporționalitatea sa desăvârșită.

Ceea ce individualizează acest monument arhitectural în contextul întregii văi a Bistriței presărate cu ctitorii religioase din lemn, este bogata sa ornamentație care împodobește brâul din scânduri de sub acoperământ, extremitățile în consolă ale bânelor de susținere, ușile cu ancadramentele lor și cele trei cupole ce acoperă pronaosul, naosul și altarul.

Biserica a fost ridicată la 1774, ctitorii ei fiind , cu siguranță, meșterii satului. Poartă în ea multă suferință, jertfelnicie, îndemn la credință și speranță. După cum am arătat lăcașul s-a născut atunci când românii transilvăneni au fost nevoiți să treacă munții și sa se stabilească în Moldova, la frații lor, pentru a-și

păstra credința ortodoxă. Ca să-și ostoiască dorul de locurile natale, la stlul moldovenesc al bisericilor, au adăugat și câteva din locul de obârșie.

În primul război mondial a fost bombardată, și pe aici trecând linia frontului, iar în al doilea război mondial, armata germană a transformat-o în grajd. Ceea ce este azi, se datorează unui om al locului cu nume predestinat, preotul Ioan Preutu, care imediat după război a refăcut-o pe banii săi, ajutat într-o oarecare măsură și de gospodarii fărcășeni, astfel încât, în 1955, într-un sobor de preoți select, avându-l în frunte pe episcopul Teofil al Romanului, a fost resfințită.

Patrimoniul bisericii cuprinde mai multe obiecte de valoare, dintre care atrag atenția câteva icoane pe sticlă executate în stilul școlii de la Nicula la începutul sec. XIX și o Psaltire care a aparținut lui David Creangă, bunicul marelui povestitor, Ion Creangă. Meșterii aveau credință în Dumnezeu pentru că a ieșit o lucrare extraordinară. Ornamentația este deosebită, cupolele de pe altar, naos și pronaos au fost realizate într-un mod original, lucratorii încercând să sugereze bolta cerească. Ea este considerată muzeu, dar actualul preot face slujbă în fiecare vineri, din mai până-n octombrie, „făcând parte din viața noastră”.

Prima informație despre ridicarea bisericii a fost desprinsă de pe o strană, ce dăinuie de secole undec este gravat cu caractere slavone „Să se știe că eu am făcut această strană Moiesi Plîicu, leat 1774”.

Încercăm să ne oprim aici, cu toate că paleta așezămintelor bisericesti ale zonei este mult mai mare, ceea ce ne demonstrează că viața merge înainte, iar pelerinul din orice zonă ar fi va pleca documentat și încărcat sufletește cu liniștea pe care ne-o pot dăruia aceste edificii care nu se vor pierde în negura zării.

Tradiții ancestrale la muntele Ceahlău

Prof.dr. Daniel Dieaconu

Prof. Vasile Rășchitor

Abstract: Acest studiu se concentrează asupra tradițiilor ancestrale de la muntele Ceahlău, care se pot constitui într-o oportunitate pentru turismul cultural al regiunii. Am insistat asupra unor vechi tradiții la poale de Ceahlău și în special asupra hramului muntelui. În încheierea acestui studiu am prezentat o altă tradiție specifică acestei regiuni, teatrul folcloric haiducesc.

Credințe ancestrale și superstiții

Comunitățile montane și-au menținut cel mai bine vechile tradiții și trăsăturile esențiale ale strămoșilor noștri daci, așa cum remarcă Constantin Matasă, referindu-se la port, la credințe, la superstiții. Comunitățile patriarhale au păstrat din generație în generație aceste credințe și obiceiuri care au ajuns până la noi. O astfel de credință veche spunea că dacă unui cetățean nu-i trăiesc copiii, la o nouă naștere face vânzător pe noul născut unei familii cu mulți copii care trăiesc. Vânzarea se face pe fereastră, fără nimic deosebit și câteodată schimbă și numele copilului.

Se spunea că în ziua de *Luni* „trebuie început orice lucru de ispravă pentru ca Dumnezeu să ajute a se termina curând și cu bine; în această zi mulți postesc pentru diferite boli. Babele postesc Lunea ca să trăiască mult. De asemenea, Lunea nu e bine să dai bani din casă, mai ales dimineața, căci îți dai munca și norocul. Ciobanii de la stâne nu dădeau brânză Marțea și Vinerea, căci se spunea că le va merge rău vitelor și ar fi „stărcit” (sterpit, n.n.). Și astăzi se respectă anumite zile ale anului, nu se face treabă sau se execută anumite ritualuri. De 1 martie se pune un ban la gât sau la mână, legat cu un fir de lână roșie împletită cu lână albă de către tinerele fete ca să nu-și piardă rumeneala din obraji în tot timpul anului. Fără îndoială că este un ritual pe care îl numim astăzi „mărțișor”.

Viețuind la poalele Ceahlăului, nu departe de Stâncă Dochiei, e firesc ca muntenii de pe valea Bicazului să-i fi cunoscut poveștile. Știau legenda veche despre Dochia, fiica lui Decebal, pe care a transformat-o în stâncă fără viață zeul dacilor Zalmoxis, legendă pe care Gheorghe Asachi a pus-o în versuri ce se

învăţau în manualele vechi de şcoală. Dar bătrânii din sate mai povestesc şi despre Dochia care era o babă răutăcioasă, care la început lunii martie a vrut să urce pe munte cu oile ei. Martie i-a cerut să se întoarcă, căci iarba şi florile de abia prindeau rădăcină, abia odrăseau şi oile le-ar fi rupt. Baba nu l-a ascultat, ba mai mult, l-a şi batjocorit. Atunci Martie a cerut împrumut nişte zile geroase de la fratele său, Februarie. Mai întâi a dat o asemenea căldură că baba şi-a lepădat toate cele nouă cojoace de lână miţoasă. Au început apoi zilele de ger straşnic ale lui Februarie şi Dochia a îngheţat pe munte cu turma ei. Spun bătrânii că primele zile ale lui Martie se numesc „zilele Babei”, apoi urmează „zilele Moşilor”, iar următoarele se numesc „zilele împrumutate”, care sunt foarte geroase, cele luate de la Februarie. Tot bătrânii spun că fetele tinere trebuie să ţină zilele Dochiei ca să nu aibă soacre rele şi cicălitoare. Femeile sărbătoreau ziua Dochiei prin muncă, căci Dochia ar fi fost o femeie tare harnică. Alte femei torc în acea zi, căci şi Dochia a urcat pe munte torcând, iar firul ei este chiar măştişorul pe care flăcăii îl puneau în jurul gâtului. Alţi săteni spuneau că Dochia a urcat pe munte în nouă zile, în fiecare lepădând câte un cojoc. Iată de ce primele zile ale lui martie sunt numite *zilele babei* şi sunt cu vreme schimbătoare, când caldă, când rece.

O credinţă veche pe care a consemnat-o învăţătorul Vasile Mitru de la Taşca spunea că în noaptea de Bobotează, fetele nemăritate se duc şi vorbesc cu porcul şi chiuie şi zic: „luiuiu... amu!” sau „luiuiu... la anu!” sau „luiuiu... peste doi ani!” şi când o să grohăie porcul atunci se va mărita fata.

„Sânzienele” este o sărbătoare importantă, mai ales pentru fete. Se spune că în acea zi se găuresc frunzele. La revărsatul zorilor, fetele strâng flori galbene numite sânziene, umblând prin rouă şi din ele îşi fac coroane şi le aruncă în apa iute a Biczului şi cântă povestea tragică a frumoasei Corbiţa.

Pentru ca să aibă noroc şi spor la vite, la Sfântul Andrei se ung coarnele boilor cu usturoi şi-i poartă de trei ori în jurul casei. Tot în această zi, tradiţia este să nu se spele, să nu se pieptene, nu se mătură şi nu se dă gunoiul afară din casă. Se ung uşile cu usturoi, ferestrele, gura hornului, făcându-se semnul crucii cu usturoi, se întorc străchinile cu gura în jos, toate cu motiv: să alunge strigoii. De altfel, nu departe de comuna Taşca, pe traseul ce duce pe Ceahlău, pe pârâul Neagra, se ajunge la stâncile numite Turnul lui Budu şi Ana sau vrăjitoarea Helgea.

Aceste stânci își au povestea lor veche încă de pe vremea lui Alexandru cel Bun, o poveste cu vrăjitoare, strigoi și cai înaripați, negri ca întunericul. *Se spune că Budu era unul dintre boierii și căpitani de oaste ai voievodului, chipeș și vrednic, de care s-a îndrăgostit chiar fiica domnitorului, Ana. Având binecuvântarea părintească, tinerii așteptau sorocul nunții. Dar într-o luptă cu tătarii, Budu cade ucis de o săgeată dușmană și Ana, lângă trupul iubitului ei neînsuflețit, invocă ajutorul vrăjitoarei Helgea, care îi aduce iubitul de dincolo de moarte sub formă de strigoi. Pe un cal înaripat, Ana și Budu pornesc în miez de noapte spre apus, dar cântecul cocoșului vestitor de ziuă îi află deasupra Ceahlăului. Căzuți din înaltul cerului, s-au prefăcut în stânci gemene, ce privesc în jos spre casele și biserica din Neagra și nu departe, tot din stâncă, îi veghează Helgea, vrăjitoarea.*

La începutul veacului al XVII-lea, un medic evreu sefard, Iosif Solomon del Medigo, ajungea la muntele Ceahlău, în drumul său spre Polonia. Aici ar fi căutat un coreligionar de-al său, un fugar din Olanda, de frica Inchiziției și care s-ar fi adăpostit aici. Călătorul evreu menționa că pe Ceahlău s-ar fi aflat „Lacul Veacului”, care avea proprietăți miraculoase. Pe munte, astăzi, nu se află nici un lac, dar într-un document din 1641 de la Vasile Lupu aflăm despre unul situat undeva pe platoul din vârful muntelui. Se spune că acolo ar fi fost Fântâna Rabinului, iar pe valea Bicașului aflăm Pârâul Jidanului, care este amintit în documente de la începutul veacului al XVII-lea.

Evreii erau recunoscuți ca medici iscusiți, mulți dintre domnitori având la curtea lor „medici jidovi”, dar în popor era răspândită „medicina babelor”, așa numitele „leacuri băbești”, cu descântece, farmece, iruri, alifii, fierturi... Au supraviețuit până în zile noastre multe dintre ele (babe și leacuri).

Să amintim câteva leacuri: spre exemplu, contra cheliei, baba doftoreasă lua un papuc de femeie, tăia partea dinspre călcâi pe care o ardea și prefăcând-o în cenușă, o amesteca cu untdelemn și ungea capul chelbosului... Contra beției se foloseau ouă de arici, părul ursului afumat contra sperieturii, ouă de șopârlă contra ofteiei etc.

Bătrânii din sate își amintesc că la Crăciun și Anul Nou „huiiau satele” de colindători, urători, mascați și bande de teatru livresc. Este amintit din vechime „Cerbul” și „Ursul” de la Tașca care au trecut peste vremuri și îi putem vedea și asculta și astăzi de sărbători. La Paști era obiceiul scrânciobelor, care se făceau

cu trei sau patru leagăne. Tinerii holtei le construiau în onoarea fetelor pe care le îndrăgeau.

Se făceau clăci, toamna la „deșfăcatul păpușoilor”, iar iarna se făceau clăci la tors, depănat, țesut și munca era de cele mai multe ori însoțită de muzică, o vioară sau o trișcă. Se făceau și baluri și hore la care cântau lăutari locali sau veniți din alte părți. Se organizau șezători sătești la care participau un număr de 60-70 de sățence frumos îmbrăcate, care foloseau cu îndemănare fusul, iglița, vârtelnița și care torc, deapănă, cos catrințe. Se păstrează portul, în ciuda tendinței de introducere „a stamburilor târgovețe” – hainele nemțești, cum au fost numite și care s-au impus încet-încet după război. Femeile erau cele care făceau aba din lână țigaie, din lâna de mai slabă calitate se făceau „sucmani”, dimii, de asemenea făceau pânzeturi de bumbac și cânepă.

Schimbarea la Față” la muntele Ceahlău

Un eveniment deosebit în viața oamenilor locului era sărbătoarea muntelui, Ceahlăul fiind singurul munte românesc care are un hram al său anual: “Schimbarea la Față” - 6 august. Constantin Matasă, născut la poalele sale, menționează vechimea acestei sărbători: “Ceahlăul este socotit până în ziua de astăzi de popor ca un loc sfânt, ceea ce se întâmplă foarte rar cu un munte.

Masul pe munte în ziua hramului și o horă ritual, fotografii de A.A. Chevalier

Asfel, din timpuri străvechi, se obișnuiește prin satele vecine datina moștenită poate tocmai de la locuitorii păgâni de altă dată, din preajma Ceahlăului, ca odată pe an, de „Schimbarea la Față” să se urce lumea sus, pe vârful, unde, după ce un preot săvârșea o rugăciune, urma praznic pe pajiște și apoi jocuri și chiuituri de clocotea văzduhul.

Încă de cu noaptea, în dimineața zilei de 6 august se ridicau pe munte, în port de sărbătoare, roiuri de săteni întâlnindu-se deasupra sat cu sat”.

Arhimandritul I. Bălan, un cunoscător al muntelui Athos, considera că sărbătoarea muntelui Ceahlău respectă modelul athonit, proveniența sa trebuind căutată la marii sihaștri și în special la Peon, care ar fi trăit pe aceste locuri în secolul al XVII-lea. Astfel, în secolele următoare sărbătoarea a fost una religioasă, la cinstirea ei participând sihaștrii muntelui, călugări de la schiturile și mănăstirile Moldovei sau pelerini.

El mai consemnează următorul fapt: “Ceahlăul este copia fidelă a muntelui Athos și este cel de-al doilea munte cu hram în lumea creștină.

Această tradiție a fost adusă de la Athos în Moldova în secolul al XV-lea de câțiva călugări aghioriți”. Autorul descrie asemănările: existența vârfurilor Toaca și Panaghia, hramul, viața sihăstrească și monahală, existența unei bisericuțe lângă Panaghia.

Spre vârful muntelui, foto A.A. Chevalier. Un muntean cu tulnic cheamă la hram, fotografie de A.A. Chevalier

Preotul C. Matasă și Gh. Iacomî au căutat mărturii ale prezenței în vechime a unui astfel de lăcaș lângă Panaghia, dar n-au aflat și, de asemenea, nu sunt nici mărturii documentare. În zorii zilei, scria I. Bălan, călugării săvârșeau în sobor Sf. Liturghie, se împărțăseau, luau masa împreună și, îmbrățișându-se unul pe altul, coborau fiecare de pe munte, la chiliile lor. Într-o lucrare dedicată muntelui Athos, același scriitor, ierarh și pelerin ortodox, remarcă din nou asemănările dintre cei doi munți: “În ajunul hramului, numeroși credincioși din satele vecine, în frunte cu preoții de mir și călugării din Durău, urcă pedestri din Durău, fie dinspre Izvorul Muntelui sau din Neagra-Bicaz. La jumătatea secolului al XIX-lea, viața monastică din regiune intră în declin, schiturile din jurul Ceahlăului devin pustii.

Hramul muntelui a devenit, dintr-unul religios, unul cu caracteristici tradițional-folclorice. Este un fapt remarcat de C.D. Gheorghiu în al său *Dicționar geografic al județului Neamț la 1890*: “Dinspre Târgu Neamț se organizează excursii de trei zile cu trăsura (circa 30–40 lei) prin Pipirig, muntele Petru Vodă, la gigantul munte Ceahlău, unde mai ales la 6 august, e frumos, adunându-se în vârful muntelui”.

Toader I. Ștefan din Ghindăoani merge în anul 1896 pe muntele Ceahlău cu ocazia hramului muntelui și vede lume multă care urcă pe Ceahlău, întâlnind pe platou un grup mare de “boieri” în frunte cu subprefectul de la Piatra-Neamț. Pentru adăpost folosește

colibele făcute de către G. Panu. În satul Răpciuni, la întoarcere găsește lume multă, fiind și hramul bisericii și sunt poftiți la masă cu sarmale și plăcinte. Mihail Sadoveanu a fost și el martor al sărbătorii muntelui: “În ziua aceasta, a Schimbării la Față, au moldovenii obiceiul să facă

ascensiunea muntelui”, și continuă: “Când oaspeții sosesc cu încetineală și blândeță, ca în veacurile vechi, e bine să te

integrezi peisajului și să te armonizezi în toate ca să-i cânte ființa de puterea acestui pământ și să simți că te adaugi neamului tău”.

Adolf Chevalier, ilustru fotograf nemțean, a urcat de multe ori Ceahlăul și l-a imortalizat în minunate imagini, unele prezentându-le și noi. G.T. Kirileanu amintește și el despre cele câteva zeci de ascensiuni pe Ceahlău, bineînțeles că a participat și la sărbătoarea muntelui, dar nu descrie ritualurile. Romulus Vulcănescu, autorul excelentei lucrări *Mitologie română* a participat și el la sărbătoarea muntelui în anii de după cel de-al II-lea război mondial, evidențiind caracterul său ce era mai mult tradițional-folcloric, nu unul duhovnicesc.

Autorul descrie mulțimea de pelerini, muntenii în straie de sărbătoare, buciumașii, rugurile ce se aprindeau. Se urca înainte de miezul nopții și conform tradiției se cobora înainte de asfințit. El nu menționează o slujbă religioasă (credem că datorită vremurilor în care a publicat lucrarea), ci doar o rugă închinată cerului.

În anii comunismului, o serbare cu aspect tradițional-religios nu-și putea afla condițiile de manifestare. Hramul muntelui a devenit “ziua muntelui”.

Serbarea nu se mai desfășura pe platoul din vârful muntelui, ci în Durău, fie lângă mănăstire, în Poiana Cailor, sau la confluența între pâraiele Durău și Slatina, în capătul din amonte al satului Schit, desfășurându-se în prima duminică din luna august. A devenit o nedee cu tot ce îi este ei caracteristic: dans tradițional, mici și bere, produse de artizanat și alte felurite bunuri. Ridicarea unei mănăstiri pe vârful muntelui care are hramul la 6 august a făcut să se desfășoare, practic, două serbări, una sus la mănăstire, și alta la Durău, una religioasă și alta cu caracter eminent laic. Cu toate aceste avataruri ale timpului, Ceahlăul trebuie să rămână un munte al rugăciunii, un munte sacru și “ziua de 6 august trebuie să rămână în sufletele tuturor un semn al închinării pe acest munte, către Dumnezeu, către natură și frumusețile ei”, așa cum cerea dr. Gheorghe Iacomi.

Teatrul folcloric haiducesc

Teatrul folcloric haiducesc a apărut în lumea veche românească odată cu haiducii. Deși am fi tentați a crede că s-a născut mai întâi în mediul rural, am aflat că era la început un apanaj al orașenilor. Se jucau astfel de piese în cârciumile din

mahalale, la târguri, bâlciuri și iarmaroace, cu actori amatori și scenarii anonime. Dar și mediile mai elevate erau sensibile la acest fel de artă, bineînțeles, sub o altă formă. La 1858 s-a făcut chiar și un vodevil – „Tunsu Haiducul”, realizat de S. Mihăilescu, în rolul principal fiind celebrul Matei Millo. În august 1911, când jandarmeria era în alertă maximă alergând pe urmele lui Pantelimon Toader, la București, la grădina de vară „Rașca”, se juca o piesă de teatru în trei acte cu actorul Victor Antonescu în rolul principal. „Pantelimon de la Rașca” s-a jucat la 24 august 1911 și, după cum anunța afișul, oferea comic și dramatic din belșug.

Dacă teatru folcloric haiducesc s-a născut la oraș, cei care i-au îmbogățit zestrea și l-au păstrat, transmițându-l din generație în generație, au fost oamenii satului. Ei au fost creatorii baladelor și, atunci când au preluat arhitectura dramatică, au adăugat doine și cântece neștiute de orășeni. Alături de versuri ce erau cunoscute din cărțile lui Russo, Alecsandri, G. Dem-Teodorescu, au pus altele neștiute de mulți. Piese de teatru folcloric conțin fragmente din baladele lui Jianu, Tunsu, Bujor, Codreanu, Miu Copilul, Radu Anghel, Gheorghelaș, Ion ăl Mare, publicate în culegeri de folclor, dar în fiecare zonă sunt și unele ale locului. Ba mai mult, după cum remarca V. Adăscăliței, celebrul haiduc de origine sârbă Baba Novac din timpul lui Mihai Viteazul, adoptat în întregime de români, a ajuns la început de secol XX să apară în piese de teatru folcloric din nordul Moldovei, dar ca un erou local, luptând pentru năzuințe autohtone. Timpul și-a pus pecetea asupra creației și schimbările au fost de multe ori după vremuri și de aceea apar, pentru cunoscători, inadvertențe și chiar exprimări ridice (prea actualizate, cu elemente argotice etc.)

În județul Neamț, teatrul folcloric

haiducesc a cunoscut o desfășurare și o dezvoltare cum n-a mai fost în alt județ și acest fapt a fost ilustrat cel mai bine de H.B. Oprișan, care a făcut cercetări, a cules piese în perioada 1940-1967, din întreg spațiul românesc, dar în special din acest județ.

Cercetătorul amintit a descoperit piese de teatru folcloric haiducesc „Jianu” și „Bujor” și în județul Teleorman, în Muntenia (puține cazuri), în Oltenia (cu un „inventar” destul de sărac, uimitor), dar și pe Valea Troțușului. În județul Suceava circulă atât „Banda lui Bujor”, cât și „Banda lui Darie” (sau „Ceata lui Darie”), un haiduc vestit, originar din acest județ.

Teatrul folcloric haiducesc a apărut mai întâi în orașe, în Piatra-Neamț, Roman sau Târgu-Neamț, fiind consemnat în presă încă înainte de 1900, iar la începutul secolului al XX-lea a început să se răspândească și în sate. Prima piesă cunoscută a fost „Jianu”, care la 1904 era jucată pentru prima dată la Bicaz de un grup de tineri de la școala profesională din acea comună rurală aflată la intrarea în munți, artizanii fiind Haralambie Iosifescu și Vasile Brețcanu. La 31 decembrie 1904, „Jianu” a ajuns la Administrația Domeniilor Coroanei, unde au primit două monede de 5 lei de argint, iar apoi au fost chemați de gospodarii impresionați de costume, de cântece, de atmosfera pe care o degajau „actorii”. Haralambie Iosifescu a terminat în 1906 școala profesională și s-a întors în satul natal, Poiana Teiului, ducând cu el și piesa, făcând un adevărat turneu în Largu, Topolicești, Galu, Bistricioara, Râpciune, în 1907 închegându-se o trupă și la Bistricioara, condusă de Vasile Alexandrescu, care a fost coleg cu Iosifescu la Bicaz. La 1908, „Jianu” ajunge și la Borca și Sabasa, o piesă întocmită de Niculae Vartic. În această perioadă, se formează „bante” și la Tarcău și astfel se ajunge ca unele dintre ele să fie silite să organizeze adevărate „turnee”, în special pe valea Bicăzului. Din Mărceni, Bicaz, a mers o bandă condusă de Vasile Marc pe valea Bicăzului, unde se încetățenește după 1920, la Bicăzu Ardelean. La Hangu, „Jianu”, apare la 1936, adus de învățătorul Teoctist Galinescu de la Școala Normală din Piatra-Neamț. În comuna Ceahlău se joacă prima dată în 1921, inițiatorul fiind Ghiță Ciocănel (n. 1898).

„Banda lui Bujor” a apărut mai târziu, după război, deși spre deosebire de olteanul Iancu Jianu, Ștefan Bujor a haiducit în Moldova. Această piesă de teatru folcloric urmează modelul „Jianului”. S-a răspândit pe o zonă largă, descoperindu-se chiar și în Vlașca și Teleorman, pe Valea Troțușului, în Transilvania și,

bineînțeles, în Moldova, în județul Neamț cunoscând cea mai largă dezvoltare. La 1919, apărea „Banda lui Bujor” la Ceahlău, mai apoi la Grințieș, Poiana Teiului, Hangu, Borca, iar mai târziu și în comunele de „șes”.

În județul Neamț, grație etnologului George Brăescu, au fost cercetate și publicate multe din piesele de teatru folcloric ale zonei și nu doar „Jienii” și „Bujorul”, ci și „Banda lui Pantelimon”, „Banda lui Coroiu”, „Banda lui Mihai Florea”, „Haiducii din Carpați”, „Banda lui Luncan”, „Banda lui Grozea”, chiar și „Banda lui Terente”, culese din sate de la Borca la Costișa și de la Icușești la Drăgănești sau Grințieș.

Piesa „Banda lui Jianu” provine din comuna Ceahlău, județul Neamț, unde a apărut prima dată la 1921 și care mai este încă știută de bătrâni, dar și de mai tineri, deși sunt câțiva ani buni de când nu s-a mai jucat.

Piesa „Banda lui Bujor” a circulat și circulă încă în satele Grințieșului, o comună situată pe coronamentul lacului Bicăz, la poalele munților Ceahlău și Grințieș, lângă vechea graniță a Moldovei cu Ardealul timp de câteva trecute veacuri. Este, considerăm, cea mai completă dintre piesele cercetate și spunem asta nu doar din patriotism local.

S-a transmis din generație în generație și actorii amatori, care se prezintă în fața gospodarilor de Anul Nou, nu sunt numai bărbați, oameni în putere, ci și copii, care și-au făcut banda lor și merg din casă-n casă, mai nou participând și la festivaluri și concursuri, în 2001 primind „Premiul I” la secțiunea „Teatru folcloric” al Festivalului și concursului „Steaua sus răsare”, organizat de Centrul „Carmen Saeculare” din Piatra-Neamț, repetând isprava și în decembrie 2010, iar în 2012 au participat, cu mare succes, banda compusă din gospodarii Grințieșului.

Bibliografie

Dieaconu, D., *La poale de Ceahlău*, Ed. Cetatea Doamnei, Piatra-Neamț, 2006

Dieaconu, D., *Tălăria și haiducia la români*, Ed. Universitară, București, 2014

Legende, mituri și povești la muntele Ceahlău, Ed. Cetatea Doamnei, Piatra-Neamț, 2013

Mitologie și creștinism la muntele Ceahlău, Ed. Cetatea Doamnei, Piatra-Neamț, 2010

Poveștile Ceahlăului, Ed. Cetatea Doamnei, Piatra-Neamț, 2013

Tașca, fremătând în sprânceană Ceahlăului, Ed. Cetatea Doamnei, Piatra-Neamț, 2011

Turism în Defileul Dunării.

Impactul amenajării lacului de acumulare

Porțile de Fier I

Nicolae ȘELĂU, geograf, Orșova

Dunărea este al doilea fluviu al Europei atât prin lungimea cursului, 2 965 km, cât și prin mărimea debitului lichid, în medie 5 400 mc/sec la intrarea în țară, la Baziaș. Între Baziaș și Gura Văii, prin străpungerea Carpiilor, Dunărea a creat defileul omonim lung de 130 km, reprezentat printr-o succesiune de sectoare mai înguste sau mai largi.

Partea cea mai spectaculoasă din defileu o constituie zona Cazanelor. În acest sector cursul fluviului se îngustează sub 200 m și este mărginit de versanți abrupti ce se înalță la 768 m. Cazanele Mari (3,8 km), situate în amonte, sunt despărțite prin golful Dubova de Cazanele Mici (3,6 km), situate în aval.

Întregul defileu, în ansamblul său, prezintă un punct de atracție turistică majoră însă, pe parcursul său, se întâlnesc numeroase alte obiective turistice care merită vizitate. Dintre acestea menționăm rezervația naturală Nera-Baziaș, peșterile Veterani, Poncova, Gaura cu muscă, Stânca Babacai. Sunt numeroase și binecunoscute monumentele istorice (Tabula Traiana, ruinele cetăților Tri Kule, Golubac, Drencova) și așezămintele monahale (mănăstirile Baziaș, Mraconia, Vodița, mănăstirea Sfânta Ana și catedrala romano-catolică din Orșova). Un interes deosebit îl prezintă situl arheologic de la Lepenski Vir, situat pe malul sârbesc al defileului, și impunătoarea statuie dăltuită în stânca a lui Decebal, cea mai mare de acest fel din țară, situată pe malul românesc. Din punct de vedere al arhitecturii și tehnicii țărănești sunt interesant de vizitat morile de apă de la Șvinița.

Aspectul întregului defileu s-a schimbat fundamental după 1970 când, în spatele barajului de la Gura Văii, s-a format lacul de acumulare ale cărui ape au inundat numeroase zone salbatice dar și așezări omenești. Astfel, 24 de localități au fost strămutate. Dintre acestea 16 erau pe malul românesc (orașul Orșova, 2 târguri și 13 sate) și 8 pe malul sârbesc (2 orașe și 6 sate). În afara vechii Orșove care și-a strămutat vatra o adevărată bijuterie a disparut definitiv sub apele Dunării: insula Ada-Kaleh.

Zidurile cetății au fost strămutate aval de barajul de la Porțile de Fier, pe insula Șimian, situată în dreptul municipiului Drobeta Turnu Severin. Farmecul oriental al insulei a disparut însă pentru totdeauna.

Edificarea de noi căi de transport și noi așezări, modificarea liniei țărmului și a vieții acvatice a atras după sine și modificarea unor activități ale populației din zonă. Lacul de la Porțile de Fier și muzeul hidrocentrale prezintă un alt obiectiv interesant de vizitat. Lacul în sine prezintă o variație a nivelului între 63 și 69,5 m (nivel de referință - Marea Adriatică) și are un volum maxim de 2,4 km³ funcție de anotimp, debitul Dunării și al afluenților direcți, necesitatea de navigație prin utilizarea ecluzelor și necesarul de consum de apă la turbinele hidrocentralei.

Aria limitrofă a lacului s-a constituit prin Legea nr.5 /2000 în arie naturală protejată: Parcul Natural Porțile de Fier ce se extinde pe ambele maluri ale Dunării pe o suprafață totală de 114 665 ha. Accesul rutier de-a lungul malului românesc este posibil: după decembrie 1989 s-a deschis drumul Orșova-Moldova Nouă. Astfel de-a lungul lui dezvoltat o întreagă infrastructură turistică care include în prezent 91 unități de cazare cu un număr total de 605 camere (tabel I), majoritatea situate în comunele Eșelnița și Dubova.

Tabel I. Unități de cazare turistică în Defileul Dunării

Nr.crt	Categorii de cazare	Număr unități	Număr camere
1.	Pensiuni	24	263
2.	Vile	15	82
3.	Case de vacanță	28	134
4.	Complexe turistice	2	21
5.	Apartament în regim hotelier	1	2
6.	Case	6	33
7.	Cabane	15	70

Din nefericire în unele cazuri nu s-a respectat o anumită etică și armonie a construcțiilor. Astfel accesul pe malul lacului al turiștilor aflați în tranzit este uneori obturat de clădiri masive. Extinderea prin terase și pontoane pe suprafața lacului determină

acumulari de deșeuri iar deversările necontrolate de ape uzate duce la creșterea concentrațiilor de nutrienți și la dezvoltarea explozivă a vegetației acvatică. Ruinele fostelor întreprinderi economice de la Moldova Noua și Cozla urătesc peisajul și provoacă o poluare a aerului cu praful provenit din fostele halde. Randamentul de funcționare la turbinele de la barajul de la Gura Văii este uneori diminuat de acumularea la grătare a deșeurilor plutitoare astfel încât pierderile la producția de energie electrică depășesc 1 milion euro/an.

Este necesară și o diversificare a serviciilor oferite turiștilor. În afară de mici plimbări cu barca pe lac serviciile oferite se rezumă în principal la cazare și masă. Pentru ca pe viitor să se producă schimbări calitative și cantitative ale serviciilor turistice este necesară o strategie mai bine adaptată condițiilor și posibilităților zonei Defileului Dunării, eforturi ce trebuie făcute în comun de partea română și sârbă.

Obiective turistice în Defileul Dunării:

Zona Cazanelor

Peștera Poncova. Stâncă Babacai

Tabula Traiana. Mănăstirea Mraconia

Biodiversitatea și ariile naturale protejate din județul Neamț

Biolog Roxana Savina - Compartiment Arii naturale protejate, Agenția pentru Protecția Mediului Neamț

***Rezumat:**În lucrare sunt prezentate, sintetic, ariile naturale protejate din județul Neamț pe categoriile clasificate conform I.U.C.N. precum și valorile deosebite ale patrimoniului natural care au determinat delimitarea lor. Ariile naturale protejate din județul Neamț constituie nu numai importante zone de mare valoare științifică din punct de vedere al speciilor de floră și faună sau a peisajului natural cât și importante locuri de atracție turistică și de formare a unei atitudini responsabile față de natură.*

Conceptul de **biodiversitate** sau diversitate biologică a fost definit pentru prima oară în contextul adoptării internaționale a unor măsuri referitoare la mediul înconjurător, în cadrul Summitului de la Rio de Janeiro, în anul 1992. Biodiversitatea se referă la diversitatea vieții pe pământ și este abordată sub 4 aspecte: diversitatea ecosistemelor, diversitatea speciilor, diversitatea genetică și diversitatea etno- culturală.

Rolurile esențiale ale diversității biologice includ:

- Calitatea aerului

-Provizii de bunuri- hrană, combustibil, fibre, apă proaspătă, medicamente

- Reglarea climei, a inundațiilor, a bolilor, a calității apelor.

Roluri auxiliare: formarea solurilor, circuitul nutrienților, producția primară.

Roluri culturale: estetic, educațional, recreațional, psihologic, spiritual.

În vederea protejării biodiversității, la nivel global, s-au declarat ariile naturale protejate.

Aria naturală protejată este definită ca fiind o zonă terestră și/ sau acvatică în care există specii de plante și animale sălbatice, elemente și formațiuni biogeografice, peisagistice, geologice, paleontologice, speologice sau de altă natură, cu valoare ecologică, științifică ori culturală deosebită , care are un regim special de protecție și conservare.

La nivel european s-a stabilit Rețeaua ecologică Natura 2000 - rețeaua ecologică europeană de arii naturale protejate - care cuprinde:

- arii de protecție specială avifaunistică (SPA), stabilite în conformitate cu prevederile Directivei 79/409/CEE privind conservarea păsărilor sălbatice;
- arii speciale de conservare stabilite în conformitate cu prevederile Directivei 92/43/CEE privind conservarea habitatelor naturale, a faunei și florei sălbatice (SCI). Ambele categorii de situri Natura 2000 au fost desemnate de către Comisia Europeană.

Pentru protecția și conservarea biodiversității și pentru protecția și conservarea speciilor strict protejate prin lege, pe teritoriul județului sunt declarate 31 de arii naturale protejate cu o suprafață totală de 44196,92 ha, reprezentând 7,49% din suprafața județului, dintre care 28 de arii naturale protejate sunt clasificate conform I.U.C.N. în următoarele categorii:

- Categorie II : 2- parcuri naționale
- Categorie III : 7- monumente ale naturii
- Categorie IV : 18- rezervații naturale
- Categorie V : 1- rezervație științifică

Parcuri Naționale:

- Cheile Bicazului- Hășmaș – 3315,82 ha pe teritoriul județului Neamț, 3621,27 ha pe teritoriul județului Harghita
- Ceahlău – 7742,5 ha, aflat doar pe teritoriul județului Neamț

Parcuri naturale:

- Vânători-Neamț – 30818 ha, aflat în întregime pe teritoriul județului Neamț

Rezervații naturale de tip forestier:

- Dobreni – Comuna Dobreni, 37 ha
- Pângărați – Comuna Pângărați, 2 ha
- Codrul Secular Runc – Localitatea Bahna, 58 ha
- Secu – Localitatea Secu, 776,7 ha
- Padurea Goșman – Comuna Tarcău, 175 ha
- Codrii de Aramă – Comuna Agapia, 7 ha;
- Codrii de Argint – Comuna Agapia, 2 ha.

Rezervație științifică:

- Polița cu Crini – Comuna Ceahlău, 370 ha; în cadrul Parcului Național Ceahlău

Rezervații naturale de tip faunistic:

- Rezervația de zimbri Neamț – Comuna Vânători-Neamț, 11500 ha; în cadrul Parcului Natural Vânători
- Brateș – Comuna Tarcău, 30,7 ha
- Borca – Comuna Borca, 357 ha

Rezervații naturale de tip floristic:

- Dealul Vulpii- Boțoaia (Ochiul de stepă) – Municipiul Piatra Neamț, 2 ha

Rezervații naturale de tip paleontologic:

- Locul fosilifer Cozla - Municipiul Piatra Neamț, 10 ha
- Locul fosilifer Pietricica -Municipiul Piatra Neamț, 39,50 ha
- Locul fosilifer Cernegura - Municipiul Piatra Neamț, 198,2 ha
- Locul fosilifer Agârcia - Municipiul Piatra Neamț, 1 ha

Rezervații naturale de tip acvatic:

- Pârâul Borcuța – Comuna Borca, 1,2 ha
- Lacul Cujeș – Comuna Gârcina, 114 ha
- Lacul Izvorul Muntelui – Orașul Bicăz, 150 ha

Arii de protecție specială avifaunistică:

- Lacul Vaduri – Comuna Alexandru cel Bun, 119 ha
- Lacul Pângărați – Comuna Pângărați, 153 ha

Monumente ale naturii:

- Cascada Duruitoarea – Comuna Ceahlău, 1 ha; în cadrul Parcului Național Ceahlău
 - Cheile Bicazului – Comuna Bicăz- Chei, 11.600 ha; în cadrul Parcului Național Cheile Bicazului- Hășmaș
 - Cheile Șugăului – Comuna Bicăz- Chei, 90 ha
 - Stânca Șerbești – Comuna Ștefan cel Mare, 5 ha
 - Piatra Teiului – Comuna Poiana Teiului, 0,2 ha
 - Peștera Toșorog – Comuna Bicăzu Ardelean, 0,1 ha
 - Peștera Munticelu – Comuna Bicăzu Ardelean, 1 ha.
- Pe raza județului Neamț, s-au declarat ca facand parte din Reteaua Natura 2000:

- 11 situri de importanță comunitară: ROSCI0024 Ceahlău, ROSCI0027 Cheile Bicazului- Hășmaș, ROSCI0033 Cheile Șugăului- Munticelu, ROSCI0152 Pădurea Floreanu-Frumușica- Ciurea, ROSCI0156 Munții Goșman, ROSCI0270 Vânători- Neamț, ROSCI0323 Munții Ciucului, ROSCI0363 Râul Moldova între Oniceni și Mitești, ROSCI0364 Râul Moldova între Tupilați și Roman, ROSCI0365 Râul Moldova între Păltinoasa și Ruși, ROSCI0378 Râul Siret între Pașcani și Roman

- 6 arii de protecție specială avifaunistică: ROSPA0018 Cheile Bicazului- Hășmaș, ROSPA0072 Lunca Siretului Mijlociu, ROSPA0107 Vânători- Neamț, ROSPA0125 Lacurile Vaduri și Pângărați, ROSPA0129 Masivul Ceahlău și ROSPA0138 Piatra Soimului- Scorteni- Gârleni.

Conform legislației naționale, respectiv Ordinul nr. 1052/2014 privind aprobarea Metodologiei de atribuire în administrare și custodie a ariilor naturale protejate, aceste zone au fost atribuite în administrare/ custodie astfel:

Nr. crt.	Denumire arie naturală protejată/ sit Natura 2000	Administrator/custode
1.	Parcul Național Ceahlău	Consiliul Județean Neamț- Direcția de Administrare a Parcului Național Ceahlău
2.	Parcul Național Cheile Bicazului- Hășmaș	RNP- Romsilva Administrația Parcului Național Cheile Bicazului- Hășmaș R.A.
3.	Parcul Natural Vânători- Neamț	RNP- ROMSILVA Administrația Parcului Natural Vânători Neamț R.A.
4.	2.645 Rezervația forestiera Dobreni	Direcția Silvică Neamț
5.	ROSCI0156 Muntii Goșman	Direcția Silvică Neamț
6.	2.662 Rezervația faunistica Brateș	Direcția Silvică Neamț
7.	2.663 Rezervația faunistica Borca	Direcția Silvică Neamț
8.	ROSPA0138 Piatra Soimului- Scorteni- Garleni	Direcția Silvică Neamț
9.	ROSCI0033 Cheile Șugăului- Munticelu	ONG Clubul Montan Român

10.	IV.41 Rezervatia naturala Codrul Secular Runc	Directia Silvică Bacău
11.	IV.40 Rezervația naturală Lacul Cujelel	Directia Silvică Neamț
12.	IV.42 Rezervația naturală Secu	Directia Silvică Neamț
13.	ROSPA0125 Lacurile Vaduri și Pângărați	ONG EcoMoldavia
14.	2.651 Locul fosilifer Cozla	Primăria Municipiului Piatra Neamț
15.	2.654 Locul fosilifer Pietricica	Primăria Municipiului Piatra Neamț
16.	ROSPA0072 Lunca Siretului Mijlociu	AVPS Roman
17.	ROSCI0364 Raul Moldova între Tupilați și Roman	AVPS Roman
18.	ROSCI0365 Râul Moldova între Păltinoasa și Ruși	Aquaterra Iași
19.	ROSPA0129 Masivul Ceahlau	Consiliul Județean Neamț- Direcția de Administrare a Parcului Național Ceahlău
20.	2.659 Rezervația forestieră Pângărați	ONG EcoMoldavia

Există și arii naturale protejate care nu au fost atribuite în custodie:

- ROSCI0152 Pădurea Floreanu- Frumușica- Ciurea, ROSCI0363 Râul Moldova între Oniceni și Mitești, ROSCI Râul Siret între Pașcani și Roman

- ariile naturale protejate la nivel național: Stâncă Șerbești, Piatra Teiului, Peștera Toșorog, Dealul Vulpilor- Boțoaia, Locul fosilifer Agârcia, Codrii de Aramă, Pădurea de Argint, Pârâul Borcuța.

Baza de date privind speciile de floră și faună din județ cuprinde un număr de 481 de specii de animale și 2287 de specii de plante din care 8 specii de plante protejate prin anexele Directivei Habitate, 4 specii aflate în anexele Convenției de la Berna și 27 listate în anexele OUG 57/2007 privind regimul ariilor naturale protejate, conservarea habitatelor naturale, a florei și faunei sălbatice, cu modificările și completările ulterioare.

Fauna salbatică este reprezentată de:

- 32 specii de pești, din care 10 specii menționate în Directiva Habitate

- 15 specii de amfibieni, din care 10 specii menționate în Directiva Habitate

- 11 specii de reptile, din care 3 specii menționate în Directiva Habitate

- 225 specii de păsări, din care 103 specii menționate în Directiva Păsări

- 55 specii de mamifere, din care 25 specii menționate în Directiva Habitate.

Inventarul habitatelor de interes comunitar de pe raza județului cuprinde 25 de tipuri de habitate: 5 tipuri de habitate de ape dulci, 9 tipuri de habitate de pajiști și tufărișuri (habitatele 4070*- Tufărișuri cu *Pinus mugo* și *Rhododendron myrtifolium* și 6110*- Comunități rupicole calcifile sau pajiști bazifile din *Alyso* – *Sedion albi* sunt considerate prioritare), 1 tip de habitat de turbării și mlaștini (7220*- Izvoare petrifiante cu formare de travertin *Cratoneurion*) este considerat prioritar), 3 habitate de stâncării și peșteri și 7 habitate de pădure (habitatul 91E0* - Păduri aluviale cu *Alnus glutinosa* și *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae* este considerat prioritar).

S-au identificat 7 specii de floră de interes comunitar, aflate în anexele Directivei Habitate și care se regăsesc pe teritoriul siturilor de interes comunitar, una dintre aceste specii fiind prioritară– *Campanula serrata*.

Inventarul speciilor de faună de interes comunitar se referă la: 8 specii de mamifere (*Myotis bechsteinii*, *Myotis blythii*, *Myotis myotis*, *Barbastrella barbastrellus*, *Rhinolophus hipposideros*, *Lynx lynx*, *Canis lupus* și *Ursus arctos*- fiind de interes prioritar), 3 specii de amfibieni și reptile (*Triturus cristatus*, *Triturus*

montandoni, *Bombina variegata*), 2 specii de pești (*Cottus gobio*, *Barbus meridionalis*) și 4 specii de nevertebrate (*Odontopodisma rubripes*, *Rosalia alpina*, *Pholidoptera transsylvanica*, *Callimorpha quadripunctaria* - specie prioritară) .

Speciile de păsări de interes comunitar care se regăsesc în cele 6 arii de protecție specială avifaunistică de la nivelul județului Neamț sunt în număr de 39.

Pentru speciile de păsări de interes comunitar s-a stabilit o listă provizorie cu măsurile minime speciale de conservare ce trebuie respectate în cadrul ariilor de protecție specială avifaunistică, în funcție de necesitățile și caracteristicile biologice ale speciilor și habitatelor populate de către acestea, aplicabile până la aprobarea planurilor de management.

Măsurile de management stabilite pentru conservarea biodiversității trebuie să țină cont de nevoile umane de extindere a societății civile în contextul unei dezvoltări durabile.

Dezvoltarea societății umane generează, la nivel global, numeroase schimbări climatice iar tot mai mulți lideri politici constientizează faptul că singura cale către un viitor durabil se poate atinge prin menținerea unui echilibru între economie, societate și componentele naturale.

Turismul accesibil

As. Soc. Dr. Florian Sălăjeanu, Președinte ASSOC Baia Mare

Abstract: Studiul de față își concentrează atenția asupra unui turism particular: turismul pentru persoanele cu dizabilități. Studiul prezintă contextul european, probleme întâmpinate, exemple de bună practică, posibilități de accesibilizare în România.

Introducere: Pleci în vacanță? Cum ar fi dacă drumul tău spre destinația de vacanță ar arăta așa?

Context

Conform statisticilor aproximativ 650 milioane de persoane din lume au dizabilități. Dacă ne raportăm și la familiile acestora, vorbim de aproximativ 2 miliarde de persoane care sunt afectate de dizabilitate. Din ce în ce mai multe persoane au nevoi privind accesibilitatea, care pot fi sau nu legate de condiția fizică a persoanei. De exemplu, persoanele în vârstă sau persoanele care se deplasează în cărucioare au nevoi privind accesibilitatea, care pot fi niște obstacole mari când acestea pleacă în vacanță.

Problemele întâmpinate

Pentru aceste persoane, călătoria poate fi o adevărată provocare în găsirea de informații cu privire la serviciile accesibile, verificarea bagajelor în aeroport, rezervarea unei camere cu nevoi speciale de acces etc. Astfel, pregătirea vacanței se dovedește a fi dificilă, costisitoare și consumatoare de timp.

Persoanele cu dizabilități reprezintă un potențial foarte mare pentru turism însă mult sub-a servit.

Viziune

Accesibilizarea turismului este o responsabilitate socială însă ea poate fi privită și dintr-o altă perspectivă.

Accesibilizarea turismului poate fi un caz de afaceri convingător pentru a stimula competitivitatea în rândul turismului în Europa. Exemplele întâlnite arată că anumite facilități de bază, furnizarea de informații exacte, precum și înțelegerea nevoilor persoanelor cu dizabilități poate duce la creșterea numărului de vizitatori. Îmbunătățirea accesibilității serviciilor turistice crește calitatea acestora și bucuria lor pentru toți turiștii, precum și îmbunătățirea calității vieții în comunitățile locale.

Malta

În Malta a fost lansat un portal web cu scopul de a oferi informații și ajutor pentru persoanele cu dizabilități pentru ca acestea să se bucure de o vacanță Insulele Malteze. Site-ul www.accessibletourismmalta.eu este actualizat constant, cu informații noi, care subliniază resursele accesibile și contribuie la atenuarea provocărilor de călătorie pentru turiștii cu dizabilități.

Italia

Centrul orașului Pistolia din Italia (aflat în apropierea orașelor Florența și Pisa) poate fi vizitat ușor de persoanele cu dizabilități, fiind, în general, închis traficului. Aici se găsește o alee destinată persoanelor în scaun cu roțile, muzeul tactil al orașului ce prezintă expoziții persoanelor cu deficiențe de vedere sau taverne vechi accesibile persoanelor cu dificultăți de mobilitate și vedere.

Autoritățile au realizat și ghidul „Pistolia pentru toți – Ghidul turismului accesibil”, ce oferă informații utile despre atracțiile zonei ce nu trebuie ratate, disponibil și în limbajul Braille și format audio.

Mont Blanc

Pe Valea Chamonix din Mont Blanc pentru a promova turismul în rândul persoanelor cu dizabilități au fost create facilități pentru turiștii cu probleme de motricitate, handicap vizual, auditiv cât și mental. Astfel,

echipamentele au fost adaptate, personalul a fost instruit în acest sens și au fost create broșuri speciale.

Franța

Autoritățile locale din Hendaye (zonă situată în raionul Landes) au construit pe plaja de la Deux Jumeaux un centru special pentru persoanele cu dizabilități, dotat cu vestiare și toalete speciale, care pot fi utilizate inclusiv de persoanele imobilizate în carucior. Decizia înființării unui astfel de centru a venit din partea autorităților, din dorința de a oferi și celor cu dizabilități posibilitatea de a face turism civilizat și nediscriminatoriu.

Țările Scandinave

Scandinavia este lider mondial în ceea ce privește locurile accesibile cu scaunul cu roțile. Suedia își propune să fie cea mai bună țară din lume în ceea ce privește diversitatea călătoriilor accesibile persoanelor cu dizabilități, astfel încât parlamentul suedez a decis să facă Suedia accesibilă tuturor în cadrul proiectului "Turismul pentru toți – Egalitatea de șanse accesibilă".

Norvegia ocupă un loc important în topul călătoriilor accesibile și este o destinație favorită în rândul multor călători cu nevoi speciale. Hoteluri, feriboturi și alte întreprinderi similare sunt flexibile pentru a ajusta serviciile lor și pentru a putea asista turiștii cu nevoie speciale, fiind pregătite să le ofere tot confortul de care au nevoie.

Danemarca oferă programul "Acces pentru toți". Acesta este un nou sistem de etichetare turistică pentru accesibilitatea hotelurilor, a atracțiilor și a altor locuri care pot fi vizitate în Danemarca. Clasificarea este împărțită în 7 grupe de tipuri de handicap. Este un sistem eficient, foarte practic și util. Există posibilitatea de a căuta aproape orice obiectiv turistic care facilitează accesul persoanelor cu dizabilități pe site-ul Godadkang.dk și selectarea în funcție de oraș, tipul de loc, handicap etc.

Accesibilizarea turismului

Creșterea gradului de conștientizare în rândul părților interesante și al operatorilor economici din sectorul turismului.

Colectarea de informații cu privire la cererea și profilul comportamental al călătorilor cu nevoi speciale de acces și evaluarea impactului economic al turismului accesibil.

Identificarea de opțiuni pentru îmbunătățirea gamei de servicii turistice accesibile

Îmbunătățirea competențelor dedicate în acest sector.

Îmbunătățirea informațiilor privind turismul accesibil pentru persoanele cu dizabilități.

Sprijinirea turismului social prin intermediul inițiativei Calypso

România

Localitatea Jurilovca din județul Tulcea a fost premiată în anul 2013 de către Uniunea Europeană pentru turism accesibil persoanelor în vârstă și celor cu nevoi speciale alături de alte 19 țări europene. Premiul a fost acordat ca urmare a strădaniilor autorităților locale de a primi "vizitatori de toate vârstele din întreaga Europă". Centrul local pentru turiști îi ajută pe toți vizitatorii să găsească răspunsuri la orice întrebări au pe parcursul șederii lor în regiune.

Proiectul Orașul Tuturor, inițiat de Organizația Națională a Persoanelor cu Handicap din România a fost realizat în cadrul ReStar Romania, o competiție în care se dezvoltă programe ce promovează utilizarea de resurse și tehnologii online pentru rezolvarea unor probleme sociale. Prin acest proiect a fost dezvoltată prima hartă online a locurilor accesibile pentru persoanele cu dizabilități locomotorii.

Accesibilizarea turistică a României

Având în vedere situația din țară cu care majoritatea persoanelor cu dizabilități se confruntă, o modalitate de promovare a turismului în rândul acestora ar putea fi turismul în extrasezon. Acordarea de facilități dedicate acestora în extrasezon ar aduce câștiguri din două părți: pe de-o parte persoanele cu dizabilități și pe de altă parte turismul românesc care este activ doar 3 luni în timpul verii. Pregătirea personalului ce își desfășoară activitatea în turism pentru a lucra cu persoane cu dizabilități. Un personal mai bine pregătit este un câștig atât pentru beneficiar care se va bucura de o atenție deosebită cât și pentru operatorul turistic care va beneficia de același client și în anii următori și poate și de alți turistici cu aceleași caracteristici având în vedere comunitatea strânsă a acestor persoane.

Agențiile de turism ar putea include în ofertele acestora de pachete turistice accesibile ca și costuri pentru persoanele cu dizabilități. Și probabil ideea cu care trebuia să încep la acest capitol dar pe care am preferat să o las la sfârșit pentru a pune accent pe această punct este să urmărim exemplele celorlalte țări și să accesibilizăm locațiile turistice.

<https://www.youtube.com/watch?v=yhsJDVxt8A8>

Propunere de proiect pentru înființarea unui sat tradițional de vacanță

Dr. etnolog Elena Florescu

Faima județului Neamț este dată nu numai de frumusețile sale naturale, dar și de valorile culturale, create și păstrate de locuitorii de pe aceste meleaguri. Alături de numeroasele monumente peisagistice, floristice și faunistice, stau mărturiile strălucitelor culturi omenești, din îndepărtată epocă de piatră, până în zilele noastre. Unul dintre domeniile foarte interesante îl constituie cel al tradițiilor populare, care se păstrează încă în multe sate, atrăgând interesul doritorilor de cunoaștere a specificului nostru etnic. Din acest motiv propunem înființarea unei micro-așezări, care să îmbine frumusețea autentică a unui sat tradițional cu atractivitatea și rentabilitatea economică, oferite de desfășurarea unor activități turistice.

La crearea acestui obiectiv de mare complexitate vor fi antrenați arhitecți, proiectanți, etnografi, constructori, meșteri populari și un grup de tineri, bine instruiți și educați, care să sigure întreținerea spațiilor și deservirea turiștilor. După amenajarea satului de vacanță, cel mai important lucru v-a fi organizarea și funcționarea vieții, prin asigurarea celor mai bune condiții de viață, de activitate și de agrement ale turiștilor, printr-un management profesionist și competent. Enunțăm mai jos ideile tematice generale, care vor sta la baza realizării satului montan de vacanță, prin preluarea tuturor aspectelor și activităților tradiționale, cu specific local, pentru atragerea turiștilor într-un mediu sănătos, liniștit și plăcut.

Investiția va fi realizată prin înființarea unei Societăți pe Acțiuni, în parteneriat cu Primăria comunei în care se va organiza unitatea turistică, iar finanțarea va putea fi sprijinită prin accesarea unor fonduri europene. Managementul va fi asigurat de un Consiliu de administrație, format din oameni cu experiență în turism și tradiții populare.

Localizarea – se poate face în orice poiană de munte, cu priveliște panoramică, în apropierea unui pârau sau a unui lac, pe o suprafață de cca. 2 ha. Microașezarea turistică va fi situată în apropierea unui sat, de care să fie legat prin drum asfaltat.

Infrastructura, dacă nu se poate asigura prin prelungirea celei existente în satul din apropiere, se va amenaja separat, prin

mijloace corespunzătoare: captare de izvoare și alimentare cu apă curentă, canalizare și stație de epurare, rețea electrică, drumuri și alei pietruite etc.

Structura așezării va fi asemănătoare cu cea a unui sat tradițional, doar cu vatră compusă din construcții și teren pentru vegetație ornamentală și cultivare legume.

Terenul de cca. 2 ha. va fi structurat după principiul bunei funcționări: în centru - construcțiile de utilitate comună iar pe margini - spațiile de cazare pentru turiști și locuințele personalului de deservire, plus câteva obiective lucrative.

2 - Delimitarea satului de vacanță se va face printr-o împrejmuire simplă din răzlogi sau din nuiete – frumos lucrate. La intrare se va monta o poartă înaltă, cu creștături și cioplituri populare specifice. Construcțiile vor respecta vechea tradiție arhitectonică, atât în ceea ce privesc materialele de construcție (lemn și piatră), cât și tipologia formelor. Mijloacele de confort - energia electrică și instalația de încălzire vor fi montate în moduri mascate și forme inspirate din cele tradiționale iar grupul sanitar și garajul vor fi amenajate în partea din spate a casei.

Pentru cazare vor fi amenajate:

-25 microgospodării, dispuse pe parcele de cca. 300 mp., pe care se vor amplasa locuințele pentru turiști și câteva anexe, de tipuri diferite în funcție de vechime și de capacitatea de cazare. Casele noi vor respecta tradiția, privind materialele de construcție (lemn și piatră), formele și decorul (după tipologia specifică locului) dar și organizarea interiorului. Pentru a evita monotonia, casele vor fi de trei tipuri:

-10 case de tip vechi - cu tindă (gen Casa Ion Creangă din Humulești), pentru 2 - 3 persoane;

-10 case tradiționale cu tindă și două camere, pentru 4 – 6 persoane;

-5 case - mai noi – cu podul mansardat, pentru 6 – 8 persoane

Total = 80 – 120 turiști.

În partea din spate a gospodăriilor se va construi câte o anexă, cu spațiu de lucru și de odihnă, pentru familia celui ce deservește pe turiști și care desfășoară efectiv o activitate productivă, specifică locului: păstorit (cu organizarea unei stăne turistice), crescător de vaci, porci, păsări sau păstrăv, lemnărie, olărie, țesut/cusut, jocărie, brutărie, conserve de fructe și legume, căruțaș/șofer, alte îndeletniciri.

1 han rustic – replică a hanului Ancuței, existent în satul Tupilați, în care, la etaj, vor fi amenajate 10 camere x 2 persoane, cu confort modern, iar la parter se va afla un bar și o sală de mese, cu capacitatea de 100 locuri.
Capacitatea totală de cazare pentru turiști va fi de maximum 150 persoane

Casă veche cu tindă și cămară

Casă tradițională cu podul mansardat – Bălțătești

Hanul Ancuței – Tupilați

Alte construcții și terenuri funcționale:

-1 clădire pentru administrație și servicii: 2 birouri pentru conducere, agenție turistică, serviciu de jandarmerie și pază, punct sanitar, serviciu de cosmetică și fitness etc.

Bisericuța din Ciolpani-Buhuși. Stoguri de fân

-1 club cu sală de conferință, spectacole, jocuri și dans, expoziții;

-1 prăvălie pentru desfacerea produselor proprii;

Terenuri de sport: volei, baschet, tenis, amenajarea unei plaje și a unui loc de înot la malul lacului sau a pârlului etc.

-Pentru crearea unui aspect cât mai rustic se vor risipi printre construcții, stoguri de fân, câteva fântâni, cărúțe, vase din doage, coșere etc.

-1 bisericuță de lemn – replică a celei din satul Ciolpani-Buhuși;

Serviciul de servire a meselor cu asigurarea celor trei mese pe zi, în regim de restaurant sau cu prepararea și servirea la fiecare casă. Se vor folosi produsele ecologice, obținute pe plan intern sau din zonele apropiate, după rețetete culinare tradiționale moldovenești. Pentru ocazii deosebite se vor pregăti maniuri speciale. Prepararea mâncărilor se va face de bucătari atestați și selectați.

Mijloace de transport diverse, pentru diferite anotimpuri:

- 2 trăsurii și 2 sânnii cu cai
- 1 microbuz, 2 autoturisme,
- 5 hidro biciclete și 2 bărci cu motor etc.

Activități organizate cu antrenarea turiștilor la:

- muncile din gospodărie
- activitățile meșteșugărești
- evenimentele familiale
- obiceiurile populare de muncă și cele de sărbătoare
- concursuri sportive și de diversiment
- excursii la obiectivele turistice din zonele apropiate
- plimbări cu vaporul sau bărcile pe lac;
- focuri de tabără etc.

Asigurarea standurilor de desfacere a produselor proprii

-produse alimentare; pe baza fructelor de pădure și de livadă (siropuri, dulcețuri, șerbeturi), băuturi (țuică, schinduc), ceaiuri din plante medicinale...

-produse meșteșugărești: covoare, carpete, piese de port, cojoace, piese utilitar-decorative de lemn, metal, ceramică...

-materiale promoționale: pliante, CD-uri, hărți, albume

7 Publicitate prin:

- site pe Internet
- participări la târgurile de turism în țară și străinătate
- emisiuni TV
- materiale tipărite

Forța de muncă:

Pentru proiectare și construcție vor fi angajați arhitecți și proiectanți, specialiști în amenajări urbanistice, etnografi și designeri.

Pentru organizare și funcționare:

- personal administrativ: manager, contabil, gestionar, agent turistic, ghid

- turistic șofer, jandarm, paznic, șofer...

- personal de deservire directă a turiștilor: 20 tineri (preferabil familiști, care vor locui în anexele de lângă casele turiștilor). Ei vor fi bine instruiți în prestarea activităților turistice și a unei activități tradiționale, pentru aprovizionarea unității cu produse alimentare și nealimentare de consum și de stand. De asemenea, vor ști să converseze într-o limbă străină, să șofeze și să lucreze pe calculator Pe teritoriul satului de vacanță, aceștia vor purta costumul popular specific locului, atât cel de lucru cât și cel de sărbătoare, având totodată abilități de practicare a dansurilor și obiceiurilor populare.

Argumente pentru realizarea acestui obiectiv:

- existența unui cadru natural frumos și curat, cu culmi împădurite și văi adânci, floră și faună bogată, apă de bună calitate, piatră și lemn pentru construcții;*

- existența unor tradiții populare demne de a fi cunoscute și apreciate;*

- existența unui potențial uman tânăr și disponibil, catre trebuie numai bine instruit și educat;*

- ospitalitatea și generozitatea localnicilor;*

- apropierea de mari monumente și rezervații naturale și culturale, plus frumusețea orașelor din apropiere;*

- oferirea de produse ecologice, realizate în zonă;*

- asigurarea confortului modern într-un cadru tradițional;*

- asigurarea securității turiștilor și a bunurilor acestora;*

- realizarea unei așezări model care să introducă turistul în universul tradițional de viață și de muncă a localnicilor etc.*

Beneficiari – preponderent turiștii străini, care doresc să cunoască frumoasele tradiții ale locuitorilor din Ținutul Neamț.

Pensiunea „Vânătorul” – lungul drum al unei afaceri în agroturism

Petrescu Mihaela – Director general

Rezumat: Într-o manieră succintă în lucrare este prezentată evoluția reușită a unei afaceri în agroturism. Succesul se datorează perseverenței proprietarilor care au depășit multe obstacole financiare și de natură birocratică. Pensiunea propriu zisă face parte acum dintr-un complex funcțional care asigură atât petrecerea timpului într-un mod plăcut dar și contactul cu bucătăria tradițională și cu produsele ecologice obținute în fermele proprii

Traversăm o perioadă în care pentru punerea în valoare a potențialului nostru turistic -recunoscut de toată lumea- trebuie îndeplinite cumulativ câteva condiții, între care suportul financiar, suficient și oferit la timp, deține supremația. Pentru că interesează multiplicarea experienței prin promovarea ei vă prezentăm câte ceva din experiența pensiunii agroturistice „Vânătorul” aflată la intrarea în stațiunea Durău din județul Neamț, într-un loc bine ales de unde privești către marea Ceahlău este copleșitoare și provocatoare în același timp.

Pensiunea „Vânătorul” nu poate cum să nu fie remarcată încă din exterior prin stilul constructiv, unul rustic, local, capabil să placă oricui se abate din drumul principal, lateral, preț de 250 de metri. În plus, în jurul ei proprietarii au amenajat mai multe construcții anexe care să satisfacă cerințele tot mai diversificate ale celor ce doresc să petreacă clipe de neuitat în liniște și aer curat.

Cu toate greutățile ivite în cale, legate atât de partea financiară a investiției dar și de multele proceduri birocratice care nu pe puțini îi descurajează până la abandon, inițiatorii acestei afaceri au gândit și realizat, pas cu pas, proiectul propus, pensiunea „Vânătorul” fiind astăzi o pensiune 100% agroturistică.

A fost construită într-o zonă de munte care, potrivit încadrărilor metodologice actuale, este defavorizată din punct de vedere economic. Întrădevar potențialul agricol este dificil de valorificat din cauza reliefului accidentat, zona fiind, după spusele localnicilor, una unde „doar coasa este de bază”. Chiar dacă într-o anumită măsură este așa zona are un atu de loc de neglijat: la poale de Ceahlău unde frumusețea naturii se împletește cu legenda. Dar pentru a avea succes deplin pensiunea „Vânătorul” a trebuit să satisfacă, obligatoriu, trei condiții. Prima, să fie frumoasă astfel încât îmbinând elementele arhitecturii tradiționale din zonă să se încadreze armonios în peisajul superb din jur.

A doua, ține de confortul interior, care trebuie să ajungă la nivelul cerințelor de 4 margarete. Tot aici intră și posibilitățile de sport și agrement, materializate prin amenajarea unui teren de minifotbal și tenis, saună și piscină, deschise non-stop.

Nu în ultimul rând prin poziția sa aproape de intrarea în Parcul Național Ceahlău de la Durău oferă celor dornici posibilitatea ca parcurgand traseele turistice să admire frumusețea și măreția Ceahlăului.

A treia condiție, căreia proprietarii i-au acordat atenția maximă de-a lungul anilor a fost asigurarea caracterului de pensiune agroturistică. S-a ajuns astfel astăzi ca aproape 100% din ce se servește la restaurantul pensiunii, să provina din fermele familiei. Un astfel de atu înseamnă extrem de mult în competiția din domeniu pentru simplul motiv ca oferi ceea ce clientela din ce în ce mai numeroasă a pensiunilor situate în mediul rural își dorește. Își dorește ceea ce nu se găsește în locurile de unde vin, nu produse de supermarket oricât de etichetate și laudate ar fi acestea. Cine nu preferă lapte și ouă proaspete la masa de dimineață, brânzeturi și alte produse din lapte de oaie sau vacă, preparate tradiționale din pasăre, porc, vacă sau oaie. Dar de un păstrăv abia scos din apa și pus pe grătar?

De la așa un plan au pornit în această afacere de agroturism patronii de la „Vânătorul”, de altfel fermieri la bază. Și i-a ajutat mult experiența lor. Au construit o fermă de vaci de lapte cu un efectiv de 20 de capete din care 10 în producție. Au făcut o stână de ovine modernă cu un efectiv de 150 de capete, gata oricând să primească oaspeți. Au o microferma mixta de pasari si suine. La toate acestea au mai adaugat pentru a avea o oferta completa și o păstrăvarie. Nu lipsește nici vânatul cu produsele sale derivate.

Efectivele din ferme nu sunt mari, totul fiind calculat să se potrivească exact pe nevoile de consum ale pensiunii care are o capacitate de cazare de 40 locuri.

Sloganul atât de utilizat: “De la furcă la furculiță” este tocmai aplicat la “Vânătorul”. Ceea ce clientii servesc în pensiune este asigurat de producția propriilor ferme, producție transformată într-o gamă variată de produse tradiționale.

Astfel câștigă toată lumea. În primul rând clienții, cărora li se satisfac, la prețuri mai mult decât rezonabile, așteptările pentru produse naturale și ecologice, altele decât cele obișnuite.

În al doilea rând, castigă investitorul pentru că produsele sale de fermă se vând mult mai bine, după ce trec printr-o procesare naturală și în cele din urmă prin bucătăria pensiunii.

Foarte important: banii câștigați în plus se reinvestesc. Pentru că există un surplus de producție al fermelor, care prin creșterea efectivelor poate fi încă sporit, la "Vânătorul" a apărut recent încă o ofertă: un salon de mare capacitate pentru diverse evenimente. Se mizează nu numai pentru atractivitatea locației ci, mai ales, pe calitatea produselor, pe gustul asigurat de rețetele tradiționale.

Dacă aveți drum prin zona, nu trebuie să ezitați. Faceți un popas cât de scurt la pensiunea "Vânătorul" și nu veți regreta. Noi suntem convinși că cine vine o dată, va reveni.